

Jan
Čáka

JUNÁCKÁ SYMBOLIKA

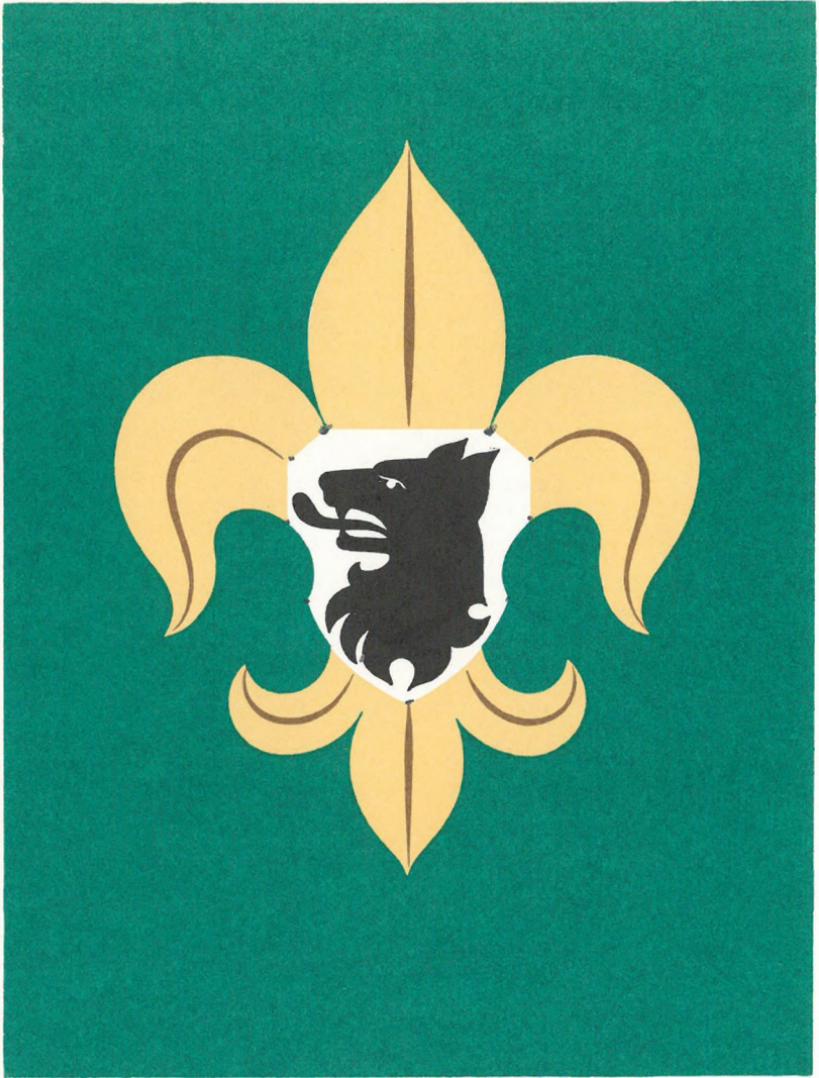
Jan Čáka JUNÁCKÁ SYMBOLIKA

51-729-90
02 / 48 - brož. Kčs 15,-
ISBN 80-7032-876-2

51-729-90

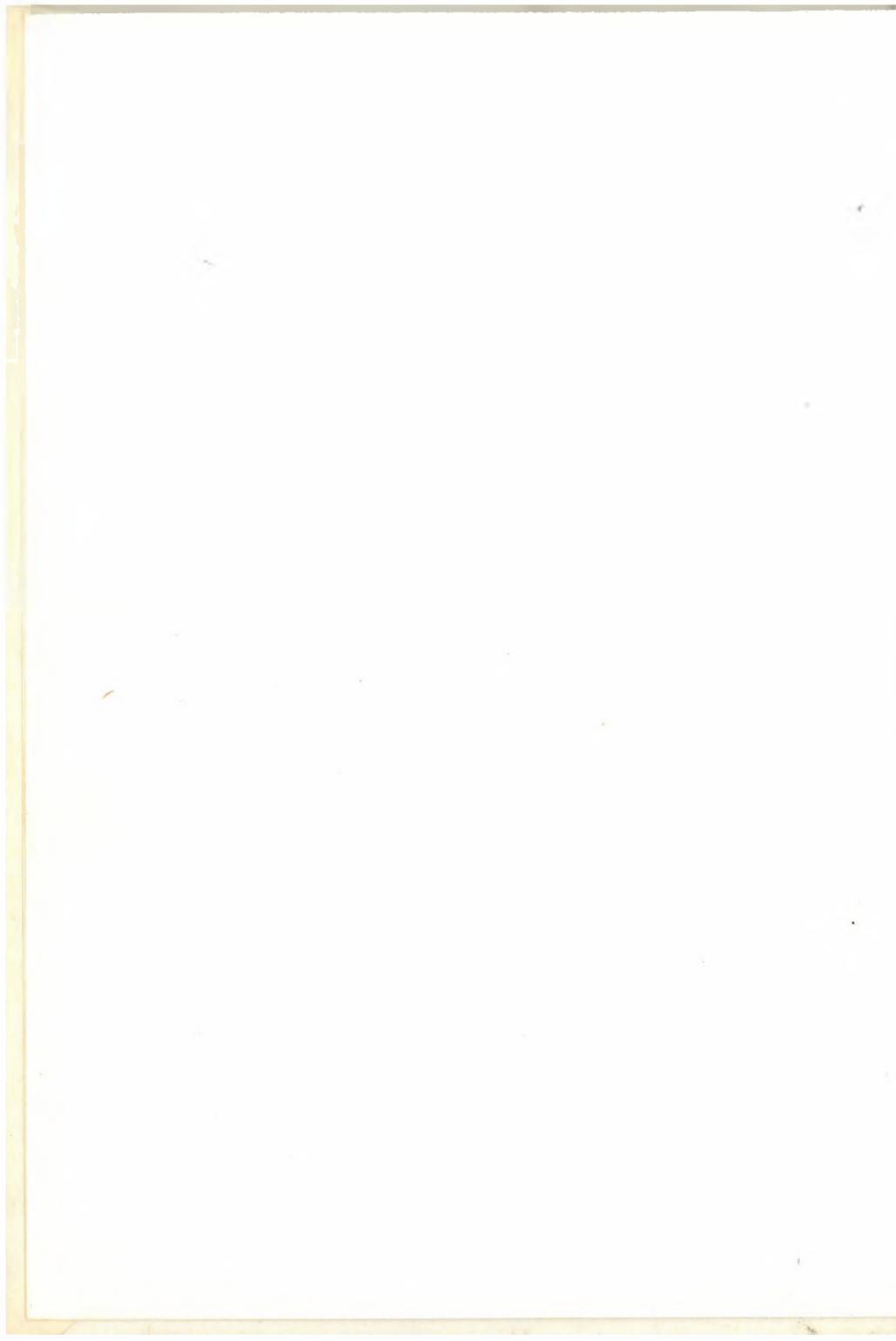
merkur 02 / 48 Kčs 19,-

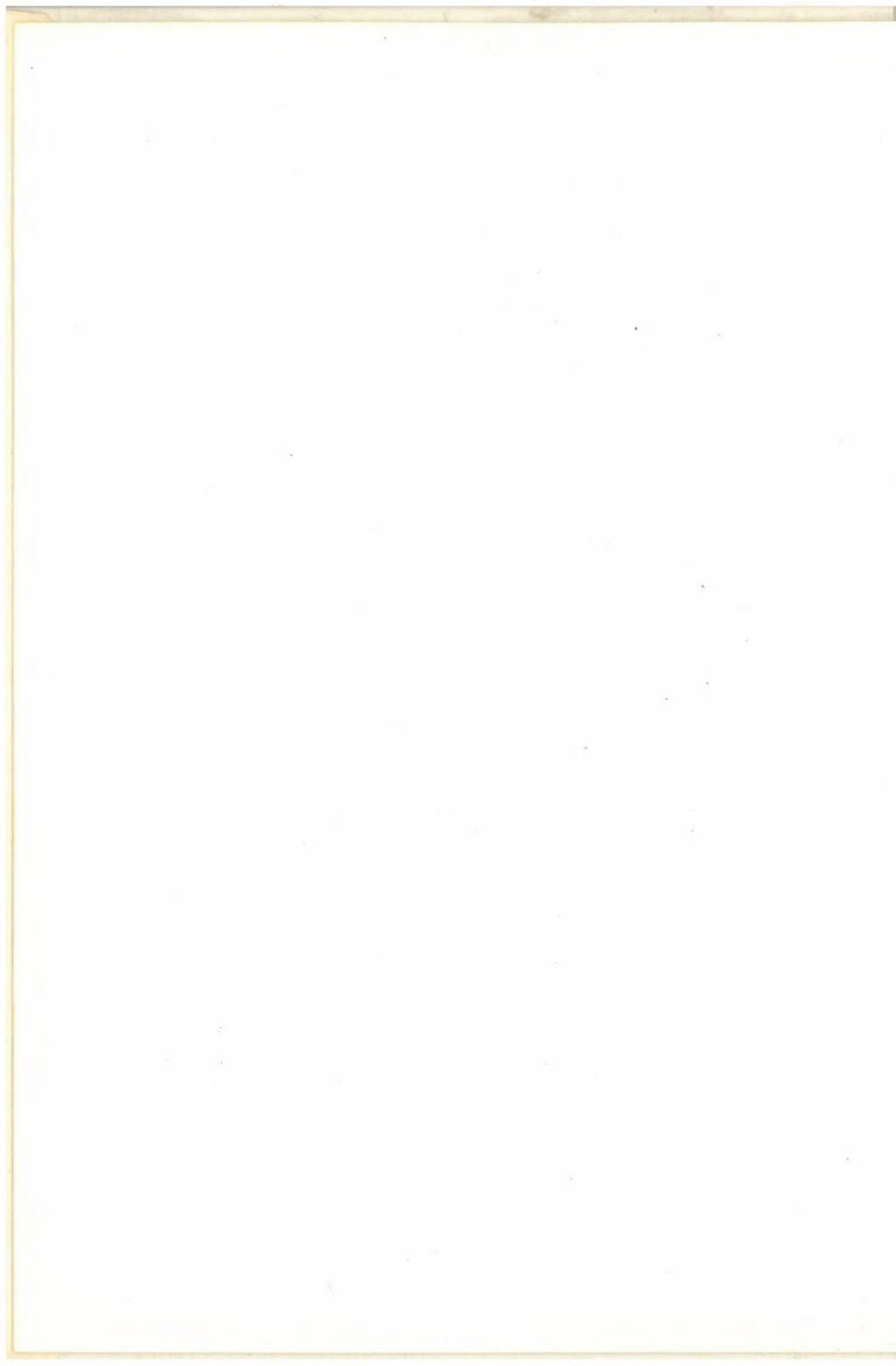

2

4/10

JUNÁCKÁ SYMBOLIKA

JAN ČÁKA

NAKLADATELSTVÍ MERKUR PRAHA

(C) Jan Čáka, 1990
Illustrations (C) Jan Čáka, 1990

ÚVODEM

Velký příliv mládeže po znovuoobnovení československé skautské organizace nemůže zvládnout starý sbor vůdců, je jich velmi málo, málo je i odborných příruček. Tato knížka chce trochu pomoci. Trochu - protože její obsah je jen částí bohaté a mnohotvárné náplně skautingu. Ale ani tak není vyčerpávající. Práce, která se zabývá junáckými znaky a symboly, by zajisté měla obsahovat i oficiální odznaky používané hnutím, jako jsou stupně zdatnosti, odborné a vůdcovské zkoušky, řády, přehled distinkcí. Tato část v naší knížce chybí. Chybí proto, že v době, kdy jde rukopis do tiskárny, nejsou ještě všechny nové odznaky schváleny. Budete o nich informováni jinde. Příští stránky se tedy týkají jen těch oborů skautské činnosti, které se projevují volněji, bez striktních návodů a předpisů, nicméně se však opírají o dlouhou tradici československé junácké praxe.

1. SYMBOLY, ZNAKY, ODZNAKY

Ve skautingu se užívá hodně symbolů, znaků i odznaků. Avšak i když o našem hnutí prohlašujeme, že je hra s volným polem pro fantazii, přece právě zde musíme zachovávat určitá pravidla a zvyklosti.

Především si zpřesněme, co je vlastně symbol a co znak a odznak.

SYMBOL

je slovo řeckého původu a vyjadřuje obrazec, vykreslující určitý odtažitý pojem či podobenství. Například kruh značí věčnost, sova moudrost, kotva naději, váhy spravedlnost a podobně. I barvy mají svou symboliku - modrá značí dobro, mír, vodu i vesmír, zelená naději, červená radost, vzkříšení, bílá nevinnost, černá smutek. Tyto vžitě symboly jsou rozličného původu a stáří. Sahají do antiky i do Orientu, mnohé mají jádro v křesťanství. V našich zemích překonalo leccos z doby praslovanské, a to zejména v symbolice vztahující se k přírodě. Víme, že dub symbolizuje pevnost, houževnatost, lípa naopak měkkost, vlídnost a pohostinnost, bříza je obrazem dívčí sličnosti, jalovec jinošské ztepilosti, tis smrti. I drobné rostlinky sloužily a mnohdy dodnes ještě slouží za symboly. Každý ví o jetelovém čtyřlístku nesoucím štěstí, že růže znamená lásku, či pomněnka vzpomínku. Bájesloví je plné symboliky. Mnohé ze starých symbolů upadly do zapomnění, některé se časem přetvářejí a rodí se i nové.

Skauti uplatňují symboliku hlavně na totemech. Ale o tom později.

VŠEOBECNĚ UŽÍVANÉ SYMBOLY

OHEŇ :
VÍRA, VĚRNOST,
BRATŘSTVÍ
VŠECH LIDÍ

KOTVA :
NADĚJE, TĚŽ
PLAVBA, MOŘE.
U NÁS DŘÍVE I
OBCHOD JIŽNÍMI
PLODY

SRDCE :
LÁSKA,
PŘÁTELSTVÍ

HVĚZDIČKA :
ZROZENÍ, RÁNO
(JITŘENKA,
ZNAČKA NA
NÁHROBCÍCH)

KŘÍŽ : ÚMRTÍ,
SOUČASNĚ SYMBOL
KŘESŤANSTVÍ.
ČERVENÝ KŘÍŽ :
SANITNÍ SLUŽBA

SLUNCE :
DEN, TĚŽ JIH
(POLEDNÍ STRANA)
HERALDICKÝ
SYMBOL ZLATA
(ZNAČKA ZLATÝCH
DOŮ NA STARÝCH
MAPÁCH)

PŮLMĚSÍC : NOC,
HERALDICKÝ
SYMBOL STŘÍBRA

PŘESÝPACÍ
HODINY :
UBÍHAJÍCÍ ČAS

KVĚTINA
(STYLIZACE ZVANÁ
ROZETA) :
BEZELSTNOST,
PŘÁTELSTVÍ,
SMÍR, RADOST

KRUH : VĚČNOST (NĚKDY SE
KRESLÍ JAKO V KRUH STOČENÝ HAD)

SOVA :
MOUDROST,
UČENOST

HOLUBICE
SE ZELENOU
RATOLESTÍ :
MÍR

VÁHY :
SPRAVEDNOST

DELFIN :
UMĚNÍ

LYRA :
HUDBA

ŘETĚZ :
SVORNOST

MERKUROVA
HŮL :
OBCHOD

MUŠLE :
STARÝ SYMBOL
POUTNÍKŮ

PEŠ :
VĚRNOST,
PŘÁTELSTVÍ,
SYMBOL DRŽENÍ
STRAŽE

PAVOUK :
PILNOST

HAD :
HOŠPODÁRNOST,
LÉKAŘSTVÍ

ÚL :
SPŮRIVOST

ROH HOJNOSTI :
ŠTĚTÍ,
DOBRA ÚRODA

LEBKÁ
S HNÁTÝ :
NEBEZPEČÍ
SMRTI

POCHODĚN
OBRÁCENÁ
K ZEMI :
SMUTEK

ZNAK

Oproti mlžnému, často mysticky zbarvenému symbolu je znak záležitostí ryze konkrétní. Znak (miníme znak na půdě Evropy), je znamení umístěné na štítě. Jeho původ je v dávných rytířských dobách, chcete-li přesně, tedy ve 12. století. Rytíř jedoucí do války na koni byl obklopen pěší čeledí. Aby jej družina v bitevní vřavě snadno poznala, označil se rytíř výrazným barevným znamením na štítě. Toto znamení bylo v plastickém provedení upevněno i na rytířově přilbě a říkalo se mu „klenot“.

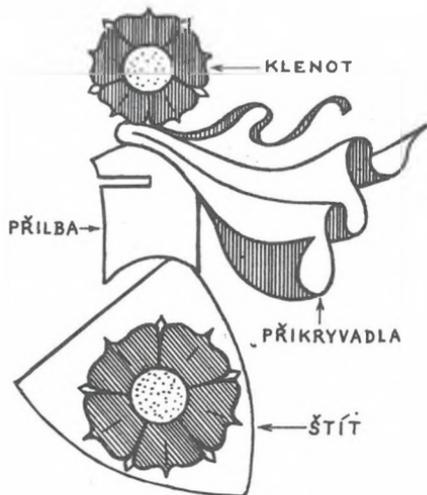
Křížácké výpravy do Svaté země přinesly doplněk, který se stal též součástí znaku. Jsou to přikryvadla (zvaná také fafrnochy), látka, která kryla zadní část přilby, aby se nerozpalovala slunečním žářem. Přikryvadla byla v hlavních barvách znaku a jejich okraje bývaly později ozdobně rozstříhávány do cípů. Na přilbě byla přikryvadla stočena do vínku, který současně zakrýval přípevnění klenotu. Později, zvláště při turnajích, se místo vínku začala užívat korunka.

Taková je tedy podoba úplného znaku. Vidíme ji namalovanou či provedenou v kamenné plastice leckdes nad branami hradů a zámků. Častěji je však užíván pouze znak na štítě.

Heraldika, čili nauka o znacích, zná několik základních tvarů štítu a přilby, podle slohu doby, ve které byly užívány.

Časem ztratil znak jednotlivce svou vojenskou funkci a stal se pouze vyobrazením vyjadřujícím právní postavení svého držitele ve společnosti. Praktické užívání znaků však přetrvalo až do moderní doby. Znaky a vše, co je od nich odvozené, jako pečeti, prapory, řádové odznaky apod., používají státy, města, instituce a společenské organizace. Proto je nutné mít o znacích alespoň základní vědomosti, vědět, jak kreslit staré znaky a jak si počínat při tvorbě nových.

Přední vlastností znaku je barevnost. Používá se jasných, výrazných tónů základních barev, to jest červené, modré,

ROŽMBERSKÝ ZNAK

PŘILBY

GOTICKÉ

OD 16. STOL.

TVAR HRNCOVÝ

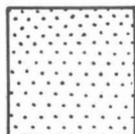
KBELÍKOVÝ

KOLČÍ

PŘECHOD OD KOLČ.TV. → TURNĚŘSKÝ

ZLATO

STŘÍBRO

ŠRAFOVÁNÍ:

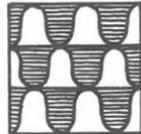
← KOV

KOŽEŠINA →

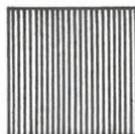
BARVY

HRANOSTAJ (2 VARIANTY)

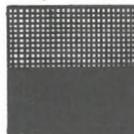
POPELČINA

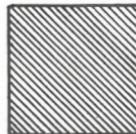
ČERVENÁ

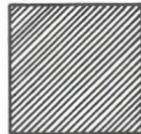
MODRÁ

ČERNÁ (2 VAR.)

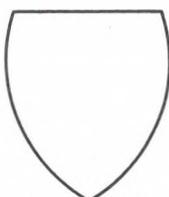
ZELENÁ

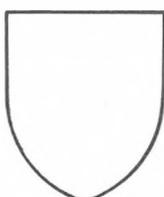
NACHOVÁ

NORMANSKÝ ŠTÍT
(NEJSTARŠÍ DRUH
V HER. TAKRKA NEUŽÍVANÝ)

GOTICKÝ ŠTÍT
(STARŠÍ VARIANTA)

GOTICKÝ ŠTÍT
(MLADŠÍ VARIANTA)

ŠTÍT > TEREČ <
(UŽÍVA SE OD 15. STOL.,
NEMUSÍ BÝT ROZEKLANÝ)

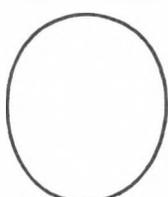
ŠPANĚLSKÝ ŠTÍT
(OD 15. STOL. VHOVNÝ PRO
MODERNÍ HERALDIKU)

FRANCOUZSKÝ ŠTÍT
(POZDNÍ GOTIKA)

POLSKÝ ŠTÍT
(RENESEANCE)

KARTUŠ-ITALSKÝ ŠTÍT
(BAROK)

zelené a černé. Na štítě byly i plochy z kovu - zlaté a stříbrné. Zlato se dá nahradit žlutou barvou, místo stříbra se ponechá bílá plocha. Konečně se na znacích občas uplatňovaly i kožesinové doplňky z hermelínu a popelky. Mladší heraldika (hlavně z 19. století) dovoluje i použití jiných, takzvaných přirozených barev. Ale těm se pokud možno vyhněme.

Při pokládání barev na štít platí pravidlo kov na barvu a barva na kov. To znamená, že například nesmí zlatá plocha sousedit se stříbrnou, či červená se zelenou. Výjimky z tohoto pravidla jsou jen velmi řídké.

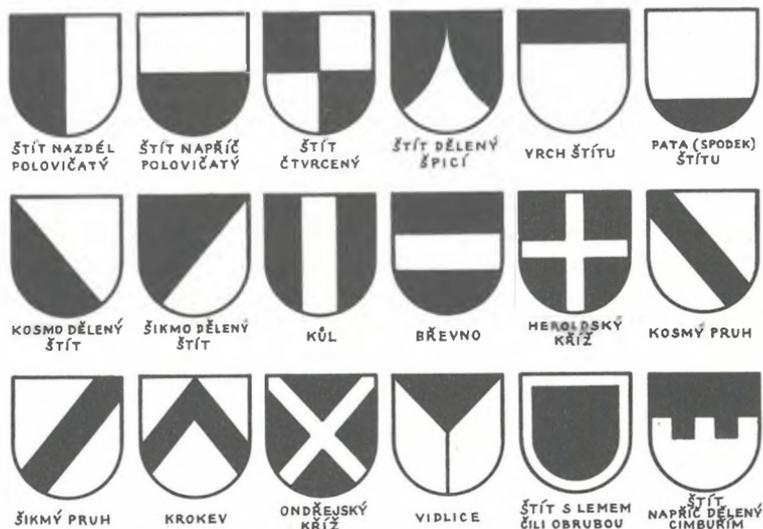
Při černobílém vyobrazení znaku (hlavně pro nebarevný tisk), se někdy barvy znaku vyznačují šrafováním, podle připojeného předpisu.

Znamení na štítě mohou být rozmanitá. V zásadě se dělí na dva druhy - znamení heroldská a obecná. Heroldská znamení vznikají geometrickým dělením štítu podle rozličných způsobů (tabulka). Obecným znamením se rozumí bytost, zvíře, rostlina, věc, nebeské těleso, či i neskutečná, vybájená postava.

Znamení, či figuru, jak se také říká, kreslíme tak, aby co nejlépe vyplnila plochu štítu. Kresba se může značně přiblížit k okraji, nikoliv však okraje dotýkat. Dbáme i určité vyváženosti figury na štítě a snažíme se, aby okrajové mezery byly na všech stranách štítu stejnoměrné. V kresbě samotné pak vyzdvihneme podstatný rys zobrazovaného tvora či předmětu. Zveličujeme tzv. zbroj zvířete, drápy, pařáty, rohy a paroží. Pro postavy platí pravidlo, že jsou kresleny buď celé, nebo pod pás. Každý tvor zobrazovaný ze strany musí vykračovat pravou nohou. Koruny stromů kreslíme několika velkými listy, aby i na malé plošce znaku bylo zřejmé, o jaký druh stromu jde.

Ke každému znaku existuje popis, v heraldické mluvě „blason“. Podstatným rysem tohoto popisu je, že sděluje obsah znaku nikoliv z hlediska diváka obráceného tváří k líci štítu, nýbrž z hlediska rytíře, který štít drží. Je-li například štít svisle (nazdél) rozdělen na dvě pole, pak je podle blasonu pravé to, které směřuje k pravici rytířově.

HLAVNÍ HEROLDSKÁ ZNAMENÍ (ZPŮSOBY DĚLENÍ ŠTÍTU) :

Čechy: červený štít nese stříbrného korunovaného dvouocasého lva se zlatou zbrojí (drápy)

Předešlé řádky jsou jen velmi kusou informací o znacích. O heraldice existují celé knihovny, je to disciplína historické vědy, která je přednášena na vysokých školách. Ale tato důstojnost nás neodradí, pokusíme se přesto do tajemného, okouzlujícího světa znaků nahlédnout. Vždyť na znacích se zrcadí celá naše bohatá historie od dávných hrdinských bájí až do současnosti. Skaut - stopař se i tady může pustit na zajímavou objevitelskou cestu.

Morava: v modrém poli je korunovaná, stříbrně-červeně šachovaná orlice se zlatou zbrojí (pařáty, zobák)

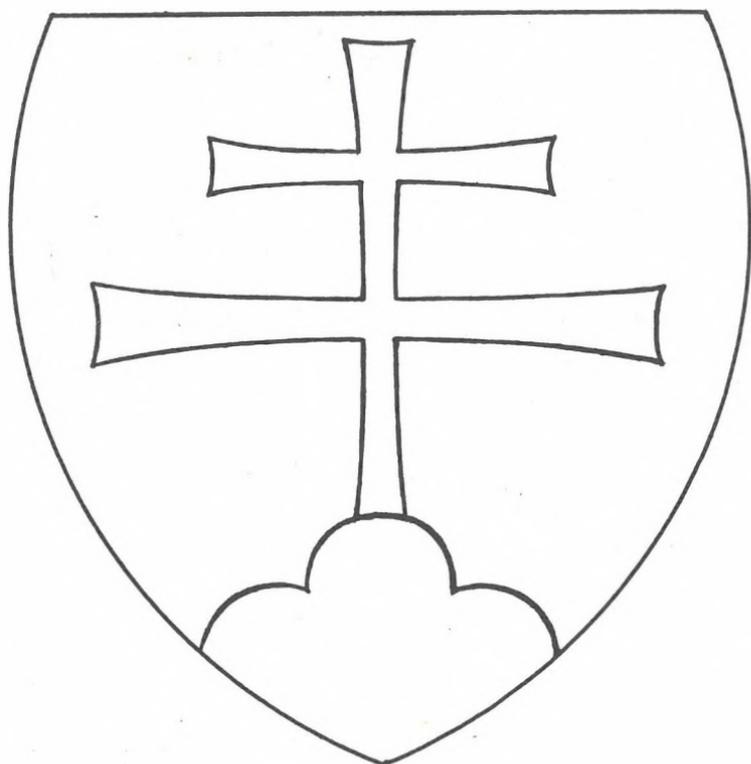
Naše heraldické bohatství je vizitkou vzdělaného evropského národa. Jsme hrdí, že již osm století nesou Čechy na svém štítě korunovaného lva a země moravská a slezská se pyšní ještě staršími orlicemi. Vážíme si znaků našich měst, z nichž velký díl má původ v gotické a renesanční době. Bohužel v posledním údobí jsme zaznamenali velký úpadek heraldiky. Tehdy byl také proti všem pravidlům změněn státní znak. Lev přišel o korunu a byl přemístěn z gotického

Slezsko: ve zlatém poli je černá korunovaná orlice
s červenou zbrojí a stříbrným perizoniem (pružina přes hruď a křídla).

štítu na husitskou pavězu, která není z heraldického hlediska štítem. Slovákům byl jejich historický znak odejmut vůbec. Ani městské znaky nebyly v milosti, byly odstraněny ze všech úředních pečeti a tiskopisů a mnozí představitelé malých městeček vůbec zapomněli, že jejich obec má znak.

Ale nyní žijeme v době, která dobré tradici přeje. I my skauti můžeme být nápomocni vzkříšení mnohého dobrého, mezi tím i obnově lesku starobylých znaků. Můžeme půso

Slovensko: na červeném štítě z modrého trojvrší vyrůstající
stříbrný patriarší (dvojitý) kříž

bit, aby úcta k heraldice vešla do podvědomí širšího okruhu lidí. Největší uplatnění najdeme právě pro městskou heraldiku. Znaky měst své krajiny můžeme zdobit klubovny a kroniky, především však je uplatníme na oddílových a střediskových vlajkách.

Dejme však pozor na předlohu, kterou si vezmeme za vzor. Z doby úpadku heraldiky, která se nejvýrazněji projevila v 19.století, u nás ve značné míře přetrvávají špatně

kreslené erby, jejichž životnost je prodlužována neustálým překreslováním a přetiskováním. Nejhodnotnější jsou znaky ze středověku a počátku novověku. Najdeme je na pečeti-
 lech, listinách a rytinách, na hradech či v kostelích. Někde zjistíme i více variant pro jeden městský znak, zejména ve tvaru štítu. Je to pochopitelné, neboť každá doba si jej vyobrazila v duchu slohu své doby. Máme tedy oprávnění, aby se podobně projevila i naše přítomnost.

Podstatným rysem moderní heraldiky je jednoduchost tvaru štítu i kresby vlastního znamení. Proto ono doporučení nejstarší heraldiky, která tyto podmínky znamenitě plnila. Štít volíme nejlépe španělský, dole zakulacený, a v kresbě figury - znamení - dbáme, jak už bylo jednou řečeno, o co

nejlepší vyplnění jeho plochy, spolu se zachováním ostatních heraldických pravidel.

K šlechtickým a městským znakům bychom měli připojit i údaje o znacích státních a církevních, ale na toto široké pole pro dnešek nevstupíme. Je tu však ještě jedna zajímavá složka heraldiky, která rozhodně stojí za zmínku - znaky řemesel. Zrodily se ve středověku z praktické potřeby. Jelikož prostý lid neuměl číst, zavěšovaly se nad krámy či dílny místo firem obrazce, vyjadřující, co se zde prodává či vyrábí. Později byla tato znamení v jednotlivých řemeslech sjednocena a stala se znaky v obecném smyslu, značící i práva svobodných obyvatel měst.

ZNAK MĚSTA VLACHOVA BŘEZÍ

Menší erb je typickou ukázkou úpadkového kreslení znaků stylu druhé poloviny 19. století. Pseudorenesanční štít je bezdůvodně orámován a figura - kozel - nedostatečně využívá jeho plochu. Bohužel, právě tyto špatné kresby znaků jsou u nás nejvíce rozšířeny.

Větší erb je současný. Prostý španělský štít odpovídá modernímu pojetí heraldiky. Figura je na štítě správně vyvážená a jeho plochu dokonale vyplňuje. Jen takové znaky si vybírejte jako předlohy.

ZNAKY ŘEMESEL - STAVŮ

HORNÍCI

HUTNÍCI

SLÉVAČI

CVOČKAŘI

STROJNÍCI

KOVÁŘI

ZÁMEČNÍCI

TESAŘI

ZEDNÍCI

TRUHLÁŘI

KREJČÍ

KOŽEŠNÍCI

KOŽELUZI

ŠEVCI

KLOBOUČNÍCI

RUKAVIČKÁŘI

BARVÍŘI

HRNČÍŘI

SEDLÁŘI

BEDNÁŘI

SLÁDCI

VINAŘI

PEKAŘI

ŘEZNÍCI

MYSLIVCI

Podobný původ jako znaky řemesel mělo jiné příbuzné odvětví heraldiky. Jsou to domovní znamení, která nacházíme v historických městech. Tak se označovaly domy před zavedením číslování. Mnohdy krásná a zajímavá domovní znamení by mohla být příkladem pro dnešní stavitele, jak ozdobit stereotypní stavby současných sídlišť.

K uzavření úvodní kapitoly zbývá povědět si o odznaku.

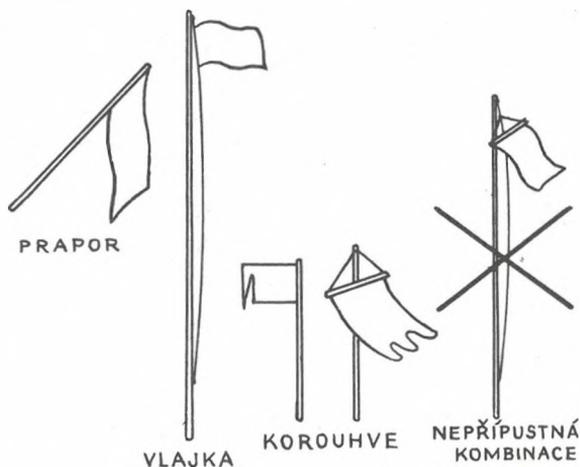
ODZNAK

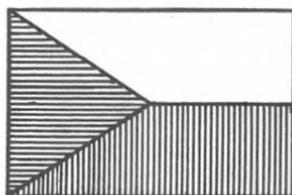
je znamení, které na rozdíl od znaku není umístěné na heraldickém štítě. Z naší historie známe například ledňáčka v točenici, kterého užíval král Václav IV. a který, kromě jiných staveb, zdobí novoměstskou mosteckou věž v Praze, nebo iniciálu „W“ - odznak Vladislava Jagellonského. Francouzi užívají za národní odznak kohouta nebo červenou republikánskou čepici. Z novějších odznaků můžeme uvést jako příklad stisknuté pravice, prvotní odznak socialistického hnutí. Dnes je odznaků nepřehledná záplava. Pohovoříme si o nich zvlášť, v souvislosti s odznaky skautskými, v 5. kapitole.

2. ČESKOSLOVENSKÁ STÁTŇÍ VLAJKA

Vlajky a prapory jsou též příslušenstvím heraldiky. Praporem rozumíme látku v příslušných barvách, připevněnou k žerdi. Vlajka se od praporu liší tím, že se namísto k žerdi upevňuje na šňůru a vytažením vztyčuje na stožár. V minulosti (hlavně při církevních slavnostech) se používaly také korouhve, což jest látka upevněná na „ráhno“, které je zavěšeno na žerď. Kombinace korouhve s vlajkovým stožárem, jak se dnes někdy vyskytuje, je heraldicky nepřipustná a nevkusná.

Mezi vlajkami a prapory užívanými ve skautingu požívá státní vlajka (prapor) největší úcty. Československá státní vlajka vznikla po první světové válce, v roce 1920, podle návrhu J. Kurša, G. Fridricha, a má vyjadřovat spojení Čechů a Slováků. V Čechách se do té doby užíval prapor, jehož dolní polovice byla červená, hořejší bílá. Bílá je barvou českého lva, červená barva štítu. Stejně tak jsou ze znaku odvozeny barvy slovenské vlajky. Jsou tři stejné, vodorovně nad sebe položené pruhy - spodní červený, prostřední modrý a vrchní bílý.

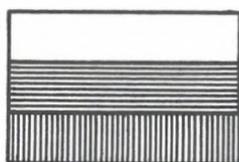

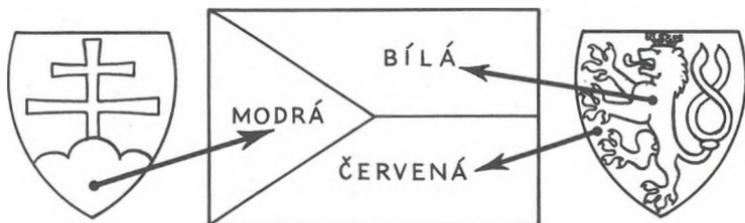
ČESKOSLOVENSKÁ VLAJKA

ČESKÁ VLAJKA

SLOVENSKÁ VLAJKA

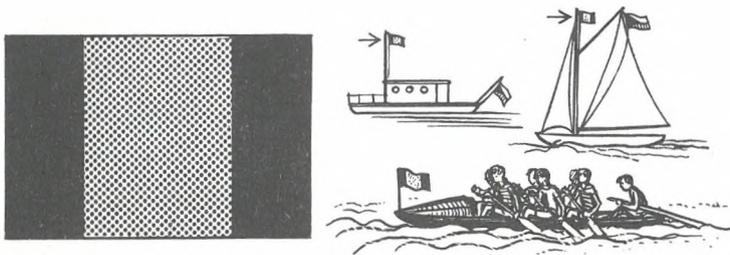

Vlajka má poměr délky k šířce 3 : 2, prapor tento předpis zachovávat nemusí. Modrý klín na československé státní vlajce (praporu) vychází vždy od žerdi a jde do poloviny délky vlajky.

Junáci používají státní vlajky především na táborech. Její stožár stojí na čestném místě, zpravidla ve středu táborového náměstí. Ranní vztyčování a večerní snímání vlajky je nejvážnějším okamžikem táborového dne. Je spojeno se slavnostním nástupem v krojích a se zpěvem státní či junácké hymny. Způsob tohoto obřadu je úměrný velikosti tábora. Také rozměr vlajky se řídí podle velikosti tábora

a výšky stožáru. Běžný tábor jednoho oddílu (30-40 účastníků) staví stožár vysoký 10-12 m, pro který užije vlajku délky 150-180 cm.

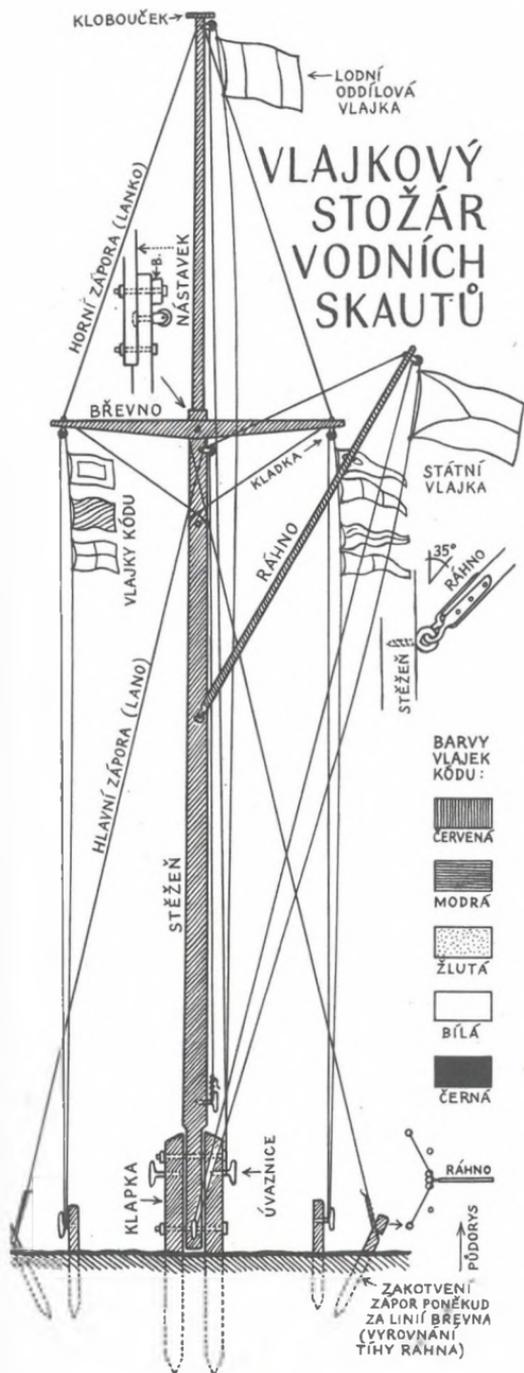
Vodní skauti používají místo prostého stožáru stožár v podobě lodního stěžně. Vodácký stožár slouží vedle vztyčování státní vlajky ještě k umístění lodní vlajky oddílu (vlajka sestávající pouze ze tří svislých pruhů, bez nápisu a jiných ozdob) a dále k zavěšování signálních vlajek (vlajek mezinárodního kódu). Vodácký stožár je určen výhradně na břeh větší vodní plochy. Jeho základem je „klapka“, pevně zakotvená v zemi, pomocí které se stožár vztyčuje. Základní stěžně je ukončen „břevnem“ a „nástavkem“. Nástavek tvoří třetinu celkové výšky stožáru. Břevno, vyrobené ze silného prkna, obnáší 2/3 nástavku. A konečně je tu „ráhno“, nejčestnější část vodáckého stožáru, na které se vztyčuje státní vlajka. Ráhno je z obou stran okovaná tyč, dlouhá přibližně

LODNÍ VLAJKA VODNÍCH SKAUTŮ

Lodní vlajka vodních skautů je určena na stožáry plavidel. Je to jednoduchá dvoubarevná vlajka bez veškerých nápisů a emblémů. Sestává se ze tří svislých pruhů. Okrajové, užší pruhy jsou stejné barvy a každý obnáší čtvrtinu délky vlajky. Prostřední široký pruh je tedy poloviční délkou vlajky a jeho barva je volena tak, aby dobře kontrastovala s barvou krajních pruhů. Každý vodácký oddíl si volí vlastní barevnou kombinaci, nejlépe v jasných základních barvách. Rozměr lodní vlajky se řídí podle velikosti plavidla, poměr délky k šířce je jako obvykle 3 : 2.

MEZINÁRODNÍ VLAJKOVÝ KÓD

Letter	Flag Pattern	Letter	Flag Pattern
A		T	
B		U	
C		V	
D		W	
E		X	
F		Y	
G		Z	
H		NÁVEŠTÍ	
I		1. OPAKOVAČ	
J		2. OPAKOVAČ	
K		3. OPAKOVAČ	
L		1	
M		2	
N		3	
O		4	
P		5	
Q		6	
R		7	
S		8	
		9	
		0	

jako nástavek, přichycená kroužkem ke stěžni. Bod upevnění pod břevnem se rovná délce břevna.

Vodácký stožár je opatřen „takeláží“ (provazovím) - viz nákres. Pro užívání vlajek na vodáckém stožáru (a na lodích vůbec) platí řada mezinárodních zvyklostí a předpisů, o nichž se zde nebudeme rozepisovat. Podrobně je uvedl Mirko Vosátka v knize Vodáci, ahoj! (Kropáč a Kucharský, Praha 1947).

Za smutku vlaje vlajka vztyčená jen do půl stožáru. Vztyčení se děje tím způsobem, že se nejprve vytáhne vlajka k vrcholu stožáru a pak se pomalu spouští do polovice. Ještě o praporech.

Slavnostní průvod skautů nese v čele československý prapor, případně po jeho levici (ve směru pochodu) prapor české či slovenské republiky, případně prapor cizí země. Následují střediskové vlajky skautů a skautek, za nimi oddílové vlajky. Československé i cizí státní prapory nesené v průvodu uctívají diváci a kolemjdoucí tím, že při míjení vlajkonoše stanou v pozoru a smeknou pokrývku hlavy, uniformované osoby salutují, junáci v kroji užívají velkého

NOŠENÍ PRAPORŮ (SKAUTSKÝCH VLAJEK)

pozdravu. Neseme-li v průvodu více praporů, pak nejčestnější se umísťují na pravou stranu ve směru pochodu.

Při vyvěšování dvou praporů z oken má čestnější místo prapor na pravé straně, míněno z bytu; čili v pohledu z ulice je to prapor levý. Podobně visí-li při dekoraci místnosti v průčelí dva prapory (vlajky), pak čestnější je na levé straně. Svisle zavěšený prapor - vlajka - má bílou na levé straně, opět z hlediska diváka na ulici, či ve vyzdobené místnosti.

Úzkostlivě dbáme o čistotu státní vlajky. Úctu k tomuto symbolu národa a státu, jakož i pravidla jeho užívání, propagujme ve svém okolí.

Francouzský gotický znak doprovázející Parlérovu plastiku choti Karla IV., Blanku z Valois.
Praha, triforium chrámu sv. Víta

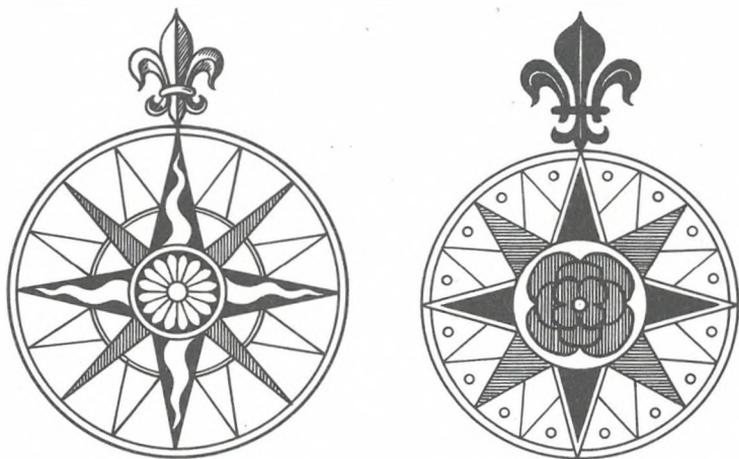
3. SKAUTSKÁ LILIE

Svou ušlechtilou heraldickou krásou patří skautská lilie mezi nejpěknější znaky či odznaky, jaké si zvolilo do štítu moderní sdružení. Stylizovaný květ lilie je prastarým znamením. Známe jej již od starých Egyptanů, Indů a Peršanů. Bylo to vždy znamení dobré, spojované se sluncem, mírem a čistotou.

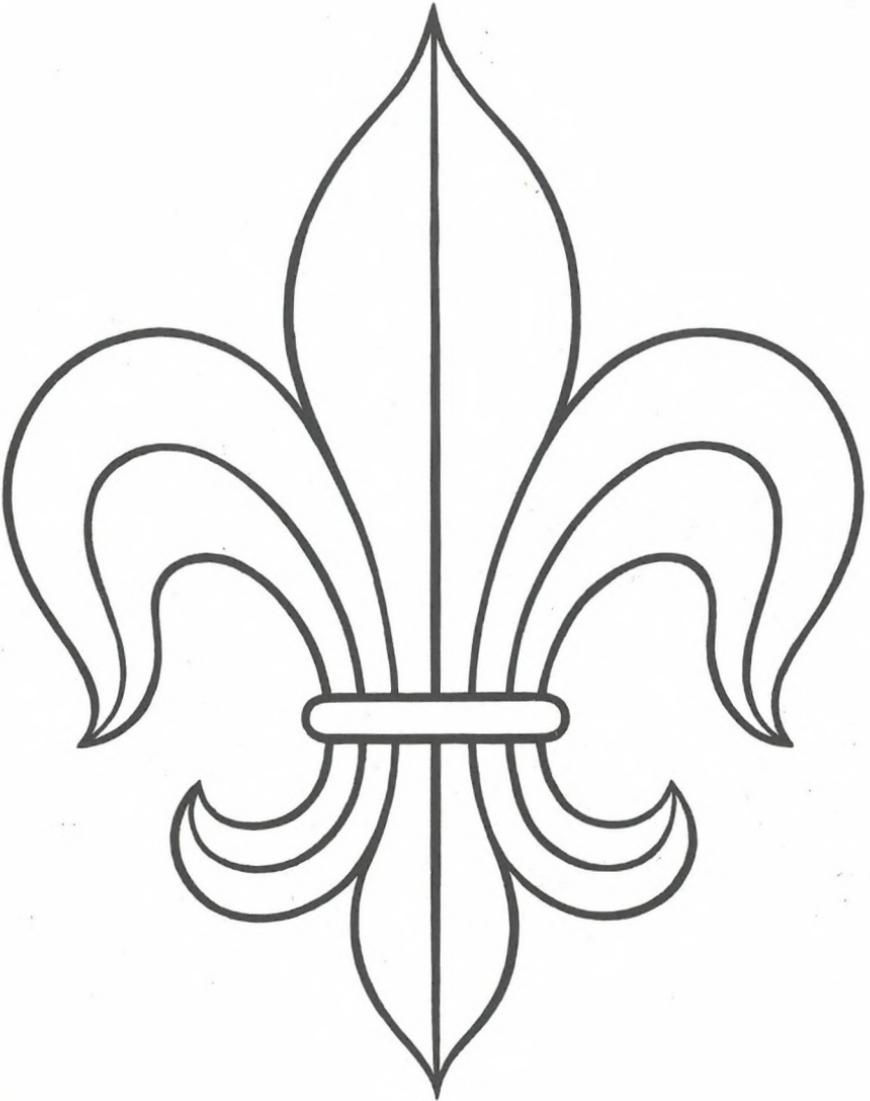
V Evropě se rozšiřují znaky s lilí od 14. do 16. století. Ve středověkém království neapolském vládl král Karel, který též užíval ve svém znaku květ lilie. Jedním z chráněnců tohoto muže byl mořeplavec Flavio Gioja, jenž se vedle objevování nových cest pro neapolský obchod proslavil i tím, že v roce 1303 zdokonalil námořnickou busolu. Naznačil základ budoucí větrné růžice vyznačující světové strany. V italštině se tehdy pro sever užívalo slovo „Transmontane“, což znamená „za horami“, čili Alpami, které tvoří hranici Itálie na severu. Gioja vyznačil na své růžici sever začátečním písmenem tohoto slova, brzy však „T“ vylepšil přikreslením lilie, z úcty a poplatnosti k svému králi. Z Itálie se lilie, jako značka severu na námořní buzole, rozšířila do ostatní přímořské Evropy.

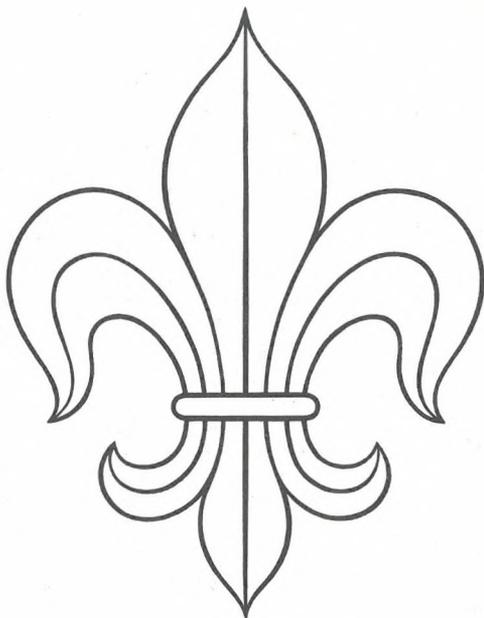
V 16. století došlo k dalšímu zdokonalení námořního kompasu Holanďany. Jejich větrná růžice měla 32 hrotů - „čárek“, s nezbytnou lilií na severní straně. V renesanční době si na kreslení větrných růžic velmi potrpěli, toto účelové zařízení se stalo i bohatým ornamentem, výtvarným doplňkem map, nikoliv již jen map námořních.

Lilii z kompasu převzalo do svého znaku Baden-Powelovo skautské hnutí. Jistota správného směru, kterou označuje štrelka busoly je i jistota skauta, že jeho pouť životem pod znamením lilie bude úspěšná. I lilie samotná má svou symboliku. Prostřední ze tří listů značí hrot magnetické štrelky; vyjadřuje, že skaut jde vždy přímo, že ve svém životě jde nebojácně vstříc všem úkolům i těžkostem. Nepokouší se problémy obcházet, cesta odbočující vpravo či vlevo (další listy lilie) se stáčí zpět. Tři listy lilie znamenají také tři body skautského slibu a někdy bývají vykládány i jako tři věkové kategorie skautského hnutí: vlče - skaut - rover.

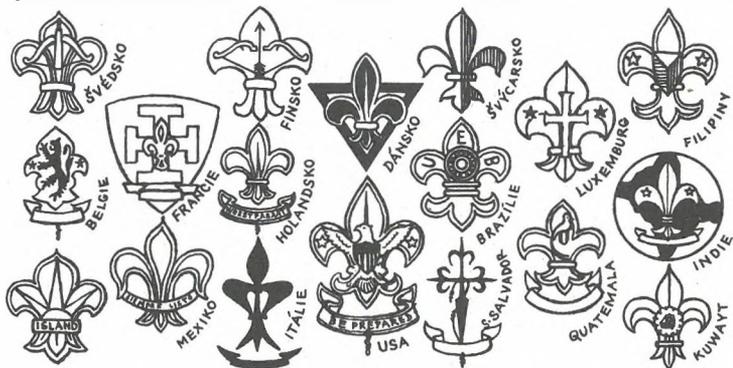

VĚTRNÉ RŮŽICE NA STARÝCH MAPÁCH

LILIE NA ODZNAČÍCH ZAHRANIČNÍCH SKAUTSKÝCH ORGANIZACÍ

Základní tvar heraldické lilie, který je mezinárodním odznakem skautů, přinášíme v několika velikostech. (Jeden též na str. 5.) Návod přesné konstrukce odznaku, podle kterého můžete nakreslit lilii v jakémkoliv rozměru, najdete na stranách 34 a 35, ve stati o odznaku Českého Junáka.

Lilie je základním tvarem odznaku skautů na celé zeměkouli. K „světové skautské lilii“, jak říkáme této nejjednodušší variantě, přísluší ještě „stužka rytířskosti“. Na ní je skautské heslo „Buď připraven“ a při dolním lemu je stužka provlečena lankem svázaným v uzel dobrého skutku. Někdy bývá světová skautská lilie doplněna ještě pěticípými hvězdičkami, umístěnými uprostřed ohybů krajních listů. Hvězdičky obnášejí úhrnem deset cípů a připomínají skautské desatero.

Ze základního tvaru skautského znaku vycházejí skautské znaky (odznaky) organizací v jednotlivých státech. Ve spojení s lilii bývá připojen emblém, který je typický pro osobitý charakter v té či oné zemi.

ODZNAK ČESKÉHO JUNÁKA

Čeští skauti - junáci mají uprostřed lilie umístěn chodský znak, bílý štítek s černou psí hlavou. Nejde tu o prastarý znak. Chodové měli do doby, než jim byla odejmuta práva, v obrazu pečetej sekerku a na svém praporu snad botu - symbol svobodných sedláků. Znak se psí hlavou je dílem malíře Mikoláše Alše a vznikl koncem minulého století jako ilustrace k románu Aloise Jiráska Psohlavci.

Připomeňme si, jakou cestou se znak psí hlavy dostal na odznak českých skautů. V prvních létech skautingu u nás se ještě lilie neužívala. Prvním odznakem Junáka byl trojúhelník a v něm postava atleta. Proč A. B. Svojsík nepřevzal pro své hnutí odznak lilie okamžitě, mělo svůj důvod v tom, že se domníval - doufal v to dosti dlouho - že skautská myšlenka najde uplatnění v Sokole, což se nestalo, pro nepochopení tehdejších představitelů této tělovýchovné organizace.

A. B. Svojsík chtěl vytvořit skauting s ryze národní ideou a tak hledal i český výraz, který by postavil vedle anglického slova skaut. Před tím, nežli zvítězil návrh zemského školní-

Psí hlava na prvním
opasku českých skautů

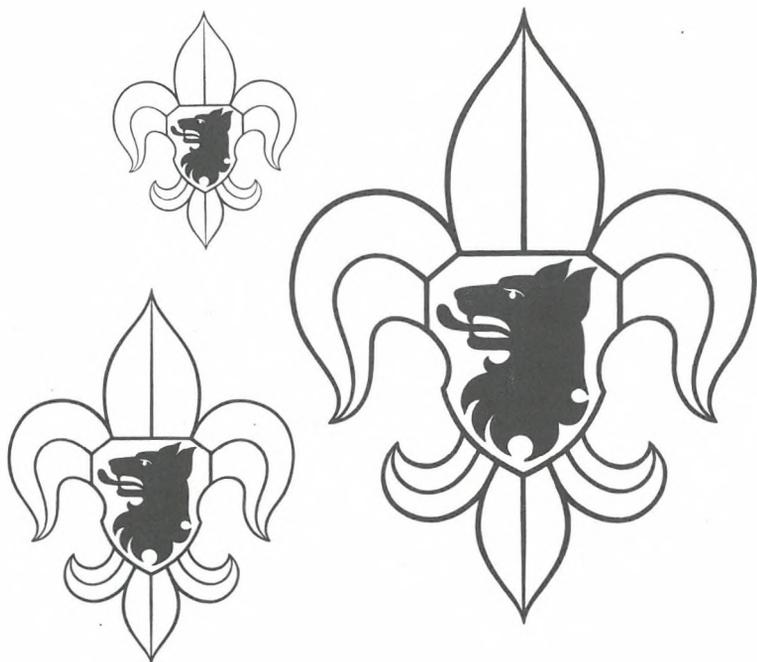

Znak Psohlavců od Mikoláše Alše

ho inspektora Fr. Bílého „junák“, se vedla v kruhu Svojsíkových spolupracovníků dlouhá diskuse. Pamětníci zaznamenávají, že Svojsík vážně uvažoval o názvu „Chodové“, což prý mu rozmluvil spisovatel Alois Jirásek. I tak však Chodové, jako vzor pro junáky, zůstali. V době, kdy ještě české země žily pod nadvládou rakousko-uherské monarchie, šlo o vzor aktuální. Stále ještě bylo třeba bránit se germanizačnímu útlaku. Během tří století nesvobody byl český národ soustavně zatlačován od svých hranic hloub a hlouběji do vnitrozemí, a jediní Chodové na staré hranici vytrvávali. Proto jim patřil obdiv a úcta celého národa.

Ve dnech 27. a 28. září 1913 byl v Praze na Trojském ostrově uspořádán skautský ukázkový tábor a pro velký úspěch opakovan ještě příští sobotu a neděli. Bránu do tohoto tábora zdobil Alšův chodský znak - bílý štít s černou psí hlavou - což bylo pravděpodobně jeho prvé užití českými skauty. Oficiálním znakem českého skautského hnutí však v té době ještě psí hlava nebyla.

Tedy, před vypuknutím první světové války, byla v Čechách rozháraná politická situace a tyto poměry se bohužel odrazily i na rodícím se skautském hnutí. Důsledkem bylo,

že počátky českého skautingu byly nejednotné. Vznikla řada samostatných organizací, které se podařilo sjednotit až v prvních letech republiky, díky velkému úsilí A. B. Svojsíka.

Úměrně k této době byli značně početnou organizací skauti „Psohlavci“, které na podzim 1913 založil příbramský profesor dr. Jan Hořejší současně v Příbrami a na Královských Vinohradech v Praze. Psohlavci měli ideu a programovou náplň dílem národní a dílem podle vzoru amerického „Woodcraftu“ E. T. Setona. Odznakem organizace, která se vedle Prahy rozšířila zejména na Podbrdsku a Plzeňsku, byl zvolen Alšův znak se psí hlavou. Tehdy byl českými skauty poprvé užít oficiálně.

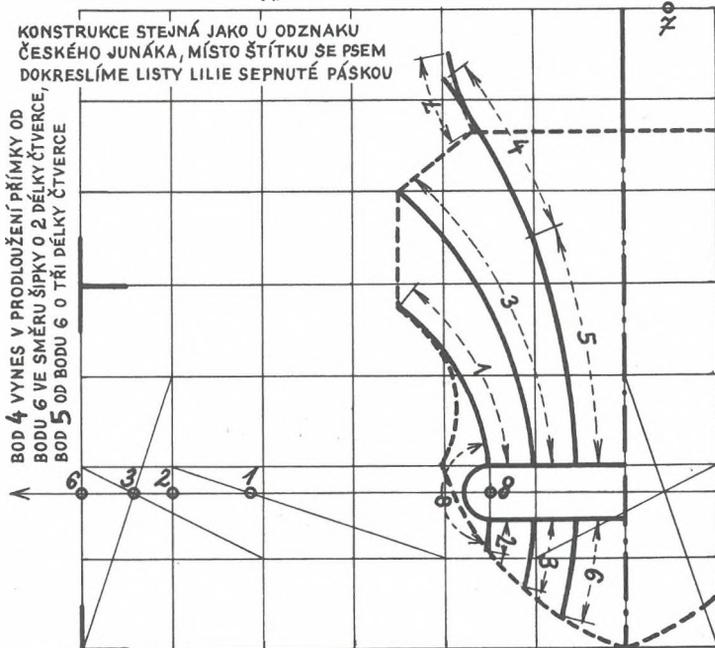
Štítek se psí hlavou je však natolik populární, že se k němu hlásí i většina ostatních složek českých skautů - je vyšíván na

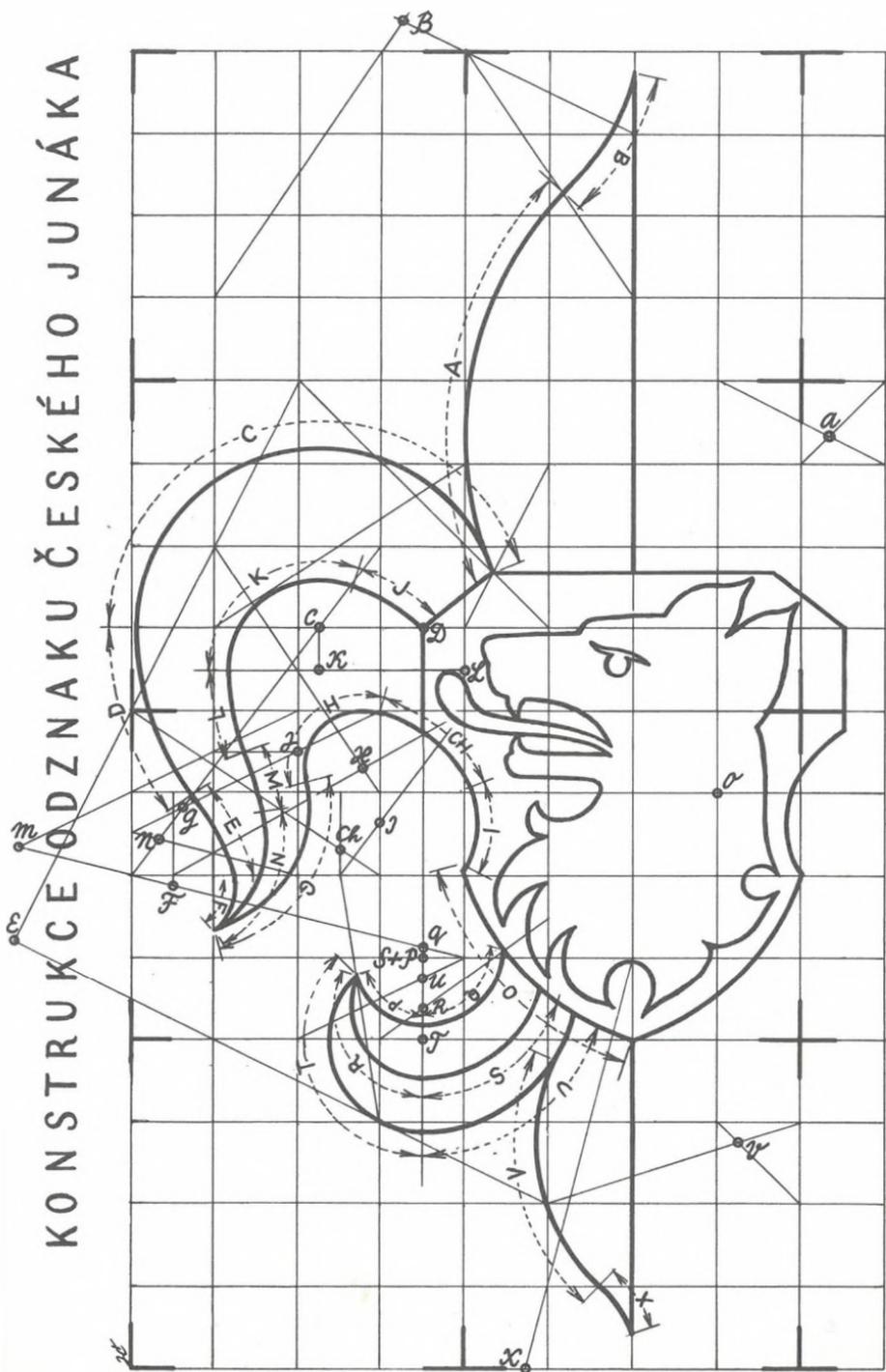
vlajkách, kreslen do kronik, objevuje se v záhlaví časopisu Junák, na prvních přezkách skautských opasků. Po roce 1918 přichází konečně na scénu lilie. Znak se psí hlavou je umístěn na její střed a tak vzniká definitivní odznak Junáka. Zpočátku reprezentuje celé skautské hnutí Československa, později zůstává jen pro skauty v českých zemích.

Mezi odznaky organizací světového skautského bratrství působí česká lilie osobitě a výrazně. Jen tvar štítku, na kterém je umístěna psí hlava, nebyl vybrán šťastně; není z heraldického hlediska hodnotný. Ovšem tento detail výsoco převyšuje skutečnost, že jde o odznak, pod kterým již třičtvrtě století prožívá naše hnutí svůj osud, a je jistě těžko představitelné, že bychom svou historickou lilii měli někdy měnit.

MEZINÁRODNÍ („SVĚTOVÁ“) SKAUTSKÁ LILIE

KONSTRUKCE ODZNAKU ČESKÉHO JUNÁKA

Lilie českých junáků prošla během let několika mírně od sebe se lišícími tvary. Ale ani dnes není tento odznak kreslen vždy jednotně. Způsobuje to značná náročnost na přesnost kresby. Proto je zde připojen nákres konstrukce odznaku Českého Junáka, podle kterého se dá odznak vyobrazit jen s pomocí pravítka a kružítko (mimo psí hlavu). Hodí se nám zejména při zvětšování lilie, například při zhotovování nákresu předlohy pro oddílovou vlajku, do propagační vývěsky, pro účely skautských oslav atd. Nákres není v přesných normách technického kreslení, má úmyslně formu populárního návodu.

Základem pro konstrukci lilie je obdélník v poměru 3 : 4. Obnáší 12 velkých čtverců, z nichž každý je čtvcením rozdělen na 16 malých čtverečků. Do rozčtverečkové plochy zakreslíme úhlopříčky podle nákresu, které nám vytvoří body pro práci s kružítkem. Kreslíme jen levou polovinu lilie, pravou překopírujeme na druhou polovinu listu (propíchnáním bodů). Na kompletně připravené „síti“ označíme všechny body a podle nákresu rýsujeme kružítkem oblouky, v abecedním pořadí. Psí hlavu překreslujeme způsobem rozčtverečkování.

Konstrukci odznaku Českého Junáka lze použít i při kreslení mezinárodní (světové) skautské lilie. Vypustíme tu štítek se psí hlavou a místo něj dokreslíme liliové listy sepnuté páskou.

Nyní si povězte o barvách skautské lilie. Ve staré heraldice je lilie ponejvíce zlatá, někdy též stříbrná, na barevných podkladech (červená, modrá, zelená). Tón zlata je tedy i na listech mezinárodní i české skautské lilie. Pokud kreslíme lilii do kroniky, deníku, či ji zhotovujeme plasticky, nanášíme na její listy jasně zlatý bronz, nemáme-li jej, namícháme pastelový tón žlutohnědý. Rozhodně nekanárově ostrou žlut! Štítek nesoucí černou psí hlavu je bílý. Světle žluté listy lilie se nejlépe vyjímají na tmavě zeleném podkladě. V tomto případě není třeba vyznačovat rozhraní žluté a zelené konturou, plně postačí styk barev. Vnitřní kontury

liliových listů pak kreslíme šedohnědě a čáry docházející do hrotů lilie zeslabujeme do ztracena. Výrazně černé kontury působí na něžných liliových listcích značně tvrdě, jsou únosné jen v perokresbě (černobílý tisk), nebo v osobitém grafickém provedení.

Jestliže kreslíme lilii na bílém podkladě a chceme, aby zde výrazně vystupovala, tedy poněkud ztmavíme tón liliových listů (odstín starého bronzu) a na štítku místo bílé barvy zvolíme světle šedý tón (je to heraldicky přípustné). Ve dvoubarevném tisku lze z grafických důvodů celou plochu lilie (tj. listy a štítek) podložit jedním tónem žlutohnědé.

Jiným případem je užití lilie na vlajkách. Zde jsou barvy jasné, výrazné, styk barevných ploch dobře kontrastující, neboť vlajka je určena především jako znamení dobře viditelné z dálky. Podkladem české lilie na vlajce je vždy zelená barva.

V poslední době se objevil tento způsob vyobrazování „stínované“ lilie. Nepoužívejte jej. Odporuje heraldickému pojetí (žádná z množství historických lilií tak nevypadá), stínování samotné je ostatně rozporné a celek působí nevyváženě.

ODZNAK SLOVENSKÉHO JUNÁKA

Odznak Slovenského Junáka tvoří mezinárodní skautská lilie, na níž je umístěn znak Slovenska - dvouramenný kříž (heraldicky „patriarší kříž“), na trojvrší.

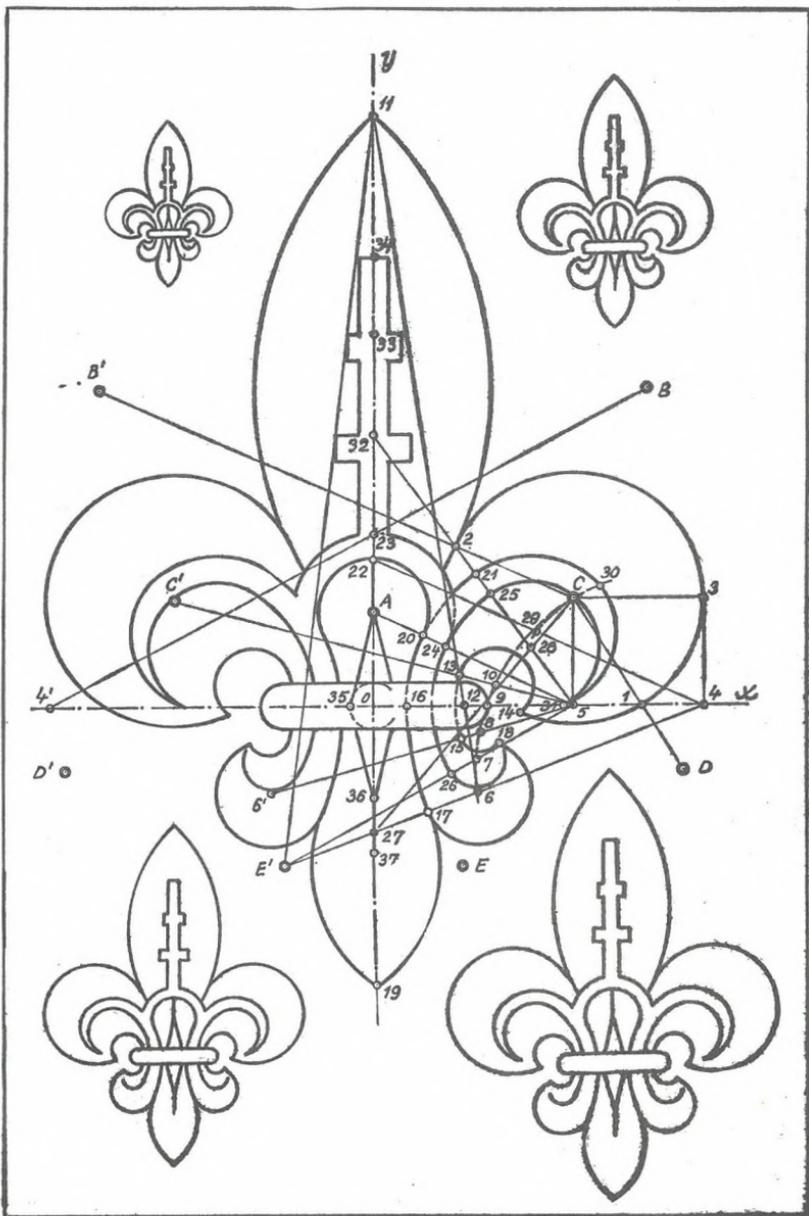
Znak s dvouramenným křížem je byzantského původu, vznikl již na počátku 9. století a k nám se dostal prostřednictvím cyrilometodějské misie. Po zničení státu Velká Morava bylo Slovensko připojeno k Maďarsku. Dvouramenný kříž se stal znakovým Horních Uher, čili územím, zaujímajícího převážně dnešní Slovensko. Dvouramenný kříž byl původně jediným znamením na štítě, až ve 14. století mu byl přidán podklad - modré trojvrší, vyjadřující hornatý charakter země.

V roce 1848 stáli pod tímto znakovým slovenští revolucionáři Hurbanovci a později vyhlásil Ludovít Štúr dvojkříž na trojvrší za znak Slovenska a Slováků.

Také slovenská lilie prošla několika tvary. Nyní je používána originálně řešená kompozice, kde motiv slovenského znaku využívá celou plochu lilie. Jejím autorem je Laco Ozábal. Návod na konstrukci slovenské lilie přetiskujeme ze Zpravodaje Slovenského Junáka.

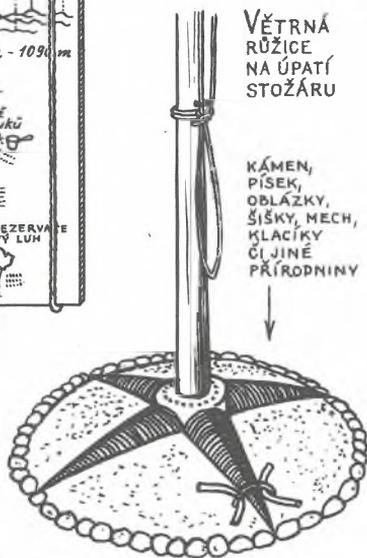
LILIE K DEKORATIVNÍM ÚČELŮM

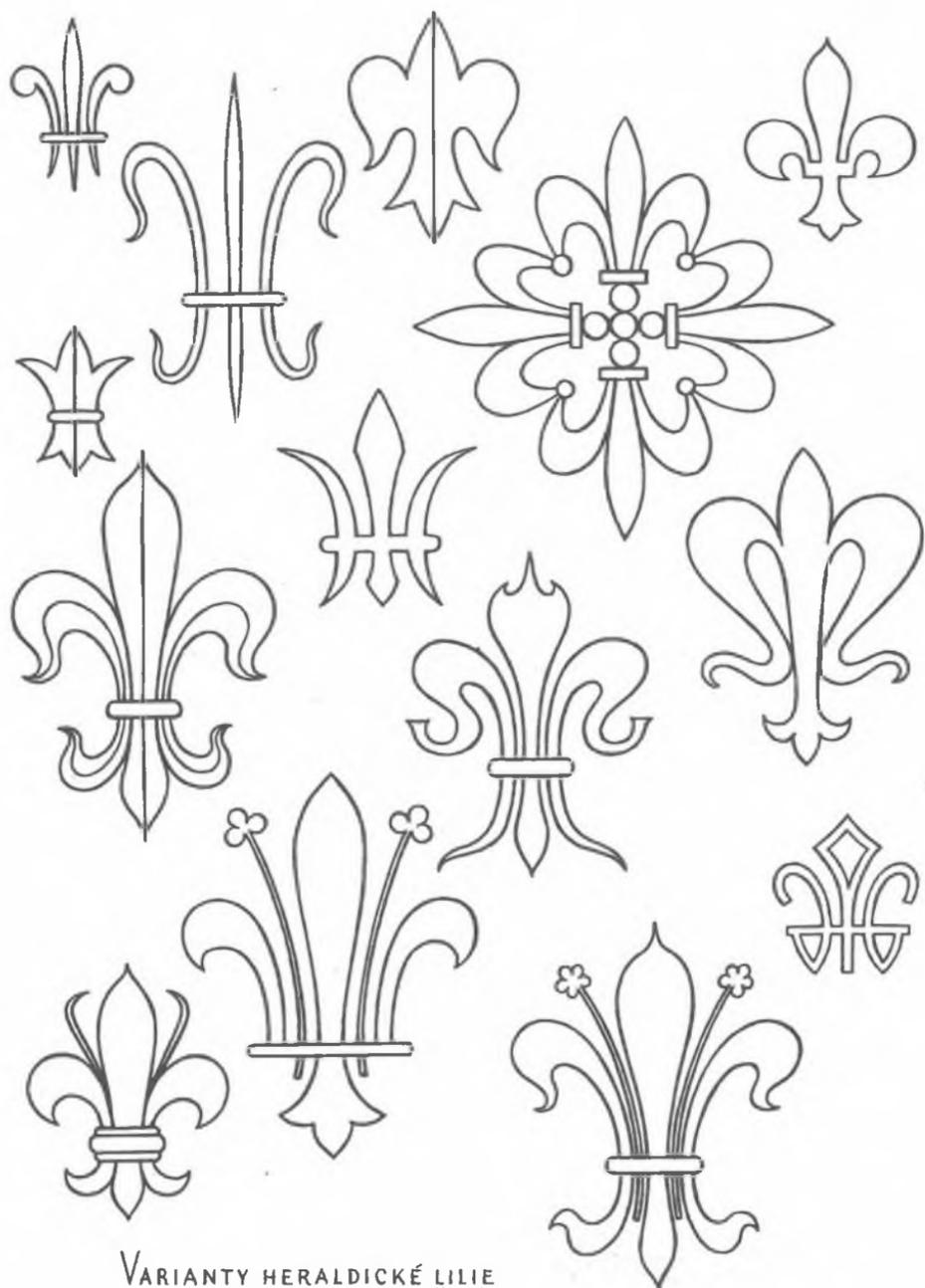
Vedle české či slovenské lilie používáme někdy lilii v jednoduchém dekorativním provedení. Její motiv se může uplatnit v interiérech klubovny, na nábytku, výzbroji apod. V tomto případě použijeme prosté „světové“ lilie, nebo rozličných variant heraldické lilie, jak je známe z historických znaků a větrných růžic starých map. Zde již nejsme vázáni předepsaným zlatým tónem liliových listů; barvy dekorativní lilie volíme podle vlastního vkusu, zpravidla daného umístěním (podkladem) lilie. Barevné odstíny volí-

me raději tlumené, buď tmavé či světlé, pastelové. Výrazné barvy, například sytě zelená, nebo signálově červená, lilii nesvědčí.

Vedle lilie zpodobňují skauti rádi i celou větrnou růžici. Nechybí na žádné mapě, kterou si junáci sami kreslí. Na táboře tvoří často větrná růžice ozdobné úpatí vlajkového stožáru.

VARIANTY HERALDICKÉ LILIE
K DEKORATIVNÍMU POUŽITÍ

SVĚTOVÝ SKAUTSKÝ ODZNAK

Vyobrazenou světovou skautskou lilii obtočenou svázaným lanem mají právo užívat jen organizace sdružené v Mezinárodním skautském ústředí se sídlem ve Švýcarské Ženevě. Československo se může pochlubit, že v roce 1922 bylo jedním ze zakládajících členů této významné instituce. Ta je známa především jako organizátor pravidelných mezinárodních skautských setkání v unikátních táborech – světových Jamborée. Českoslovenští junáci se skautského Jamborée mohli naposled zúčastnit v roce 1947, kdy se konalo ve francouzském Moissonu. Již rok nato uchvátil náš stát stalinský komunismus. Začal útlak skautského hnutí a konečně, v roce 1950, jeho umlčení u nás. Následovala léta, kdy mnozí činovníci Junáka byli pronásledováni a někteří, z toho i část členů náčelnictva, křivě obžalováni a uvězněni.

Obnovení Junáka za Pražského jara 1968 usilovalo o navázání zpretrhaných kontaktů s Mezinárodním skautským

ústředím (někdy se těž uvádí jako Mezinárodní skautská kancelář), ale vpád pěti armád a následující normalizace vše překazily. Československý Junák sice ještě dvě láta žil, i když už ne v plné svobodě. Především mu byl opět znemožněn kontakt se skautským světem. V roce 1970 byl Junák opět – již potřetí ve své historii – mocensky likvidován. (Tehdy vydaná Junácká symbolika se stala poslední skautskou příručkou tohoto období, byla však zařazena do seznamu zakázaných knih.)

Přes všechna příkoří však u nás skautská myšlenka nebyla udušena. A když se za bouřlivých událostí Československého podzimu dne 2. 12. 1989 znovu sešli junáci k slavnostnímu zahájení další etapy své činnosti, zdobila přeplněný sál pražské Městské knihovny také vlajka s odznakem Mezinárodního skautského ústředí v Ženevě. Ne dosud oficiálně, ale důrazně proklamativně. V době, kdy jde tato publikace do tisku, podali již představitelé Junáka generálnímu sekretáři Mezinárodního skautského ústředí dr. J. Moreillonovi přihlášku k opětovnému přijetí do této organizace.

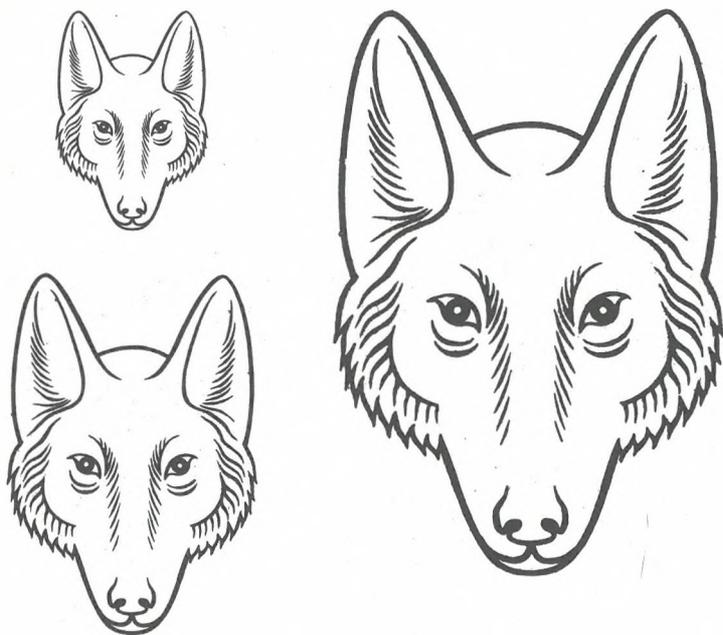
Nyní k vlastnímu emblému. Světový skautský odznak má dvě barvy. Podklad kruhu či obdélníkové plochy vlajky je tmavě modrofialový (přesný tón viz na **3.** straně obálky) a vyjadřuje barvu planety Země. Lilie s hvězdičkami a lanem je bílá. O symbolice lilie už jsme si vyprávěli, tedy ještě k jejímu doplňku. Lano svázané ambulančním uzlem obtáčející lilii vyjadřuje myšlenku spojení všech skautů světa. To má za cíl pomáhat při řešení všech problémů naší planety.

Vlajka se světovým skautským odznakem je v předepsaných barvách, bez jakýchkoliv dalších doplňků, v obvyklém poměru stran 3 : 2. Lilie s lanem (již bez ohraničujícího kruhu) je umístěna ve středu plochy, jak je vidět na nákresu. Zde je okraj vlajky vyznačen přerušovanou čarou. Vlajku pro účely větších skautských akcí – staneme-li se skutečně členy Mezinárodního skautského ústředí – si mohou pořídit střediska a okrsky.

4. ODZNAK VLČAT, SKAUTEK A ROVERŮ

Vlčata mají v odznaku hlavu vlčka. Ideovým vzorem této nejmladší junácké složky je dílo anglického spisovatele Rudyarda Kiplinga *Kniha džunglí*. V džungli opuštěného dítěte Maugliho se ujme smečka vlků, jejíž vůdce, zkušený a moudrý Akela, vychovává chlapce tak, že rozumí hlasům zvířat a ptáků a zcela bezpečně se pohybuje v pralese plném nebezpečí. Po vzoru Maugliho i naši malí chlapci - vlčata - se chtějí naučit znát dokonale les a jeho obyvatele, chtějí být jako Maugli nebojácní, houževnatí, poctiví a stateční.

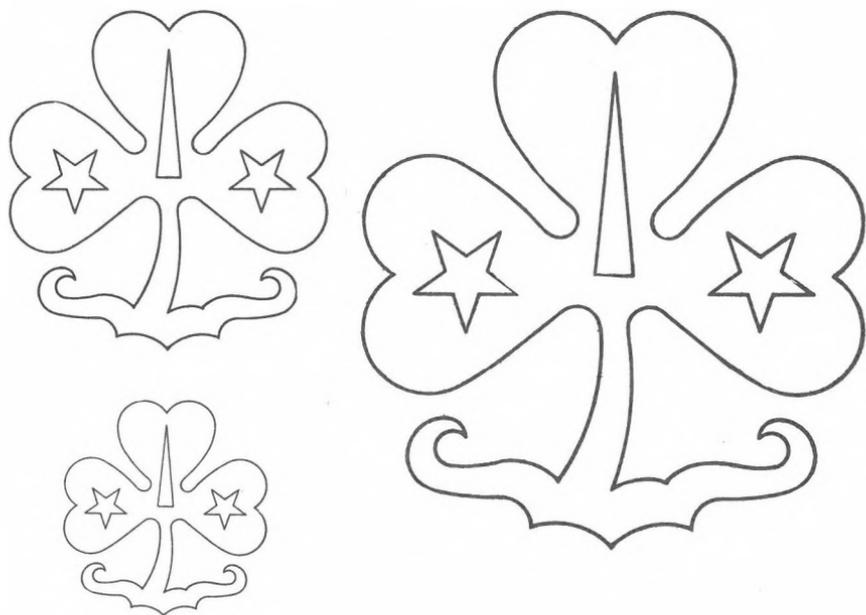
V barvách vyobrazujeme hlavu vlčka tmavě šedohnědou, na okrově žlutém (žlutohnědém) podkladě, který je barvou vlčat.

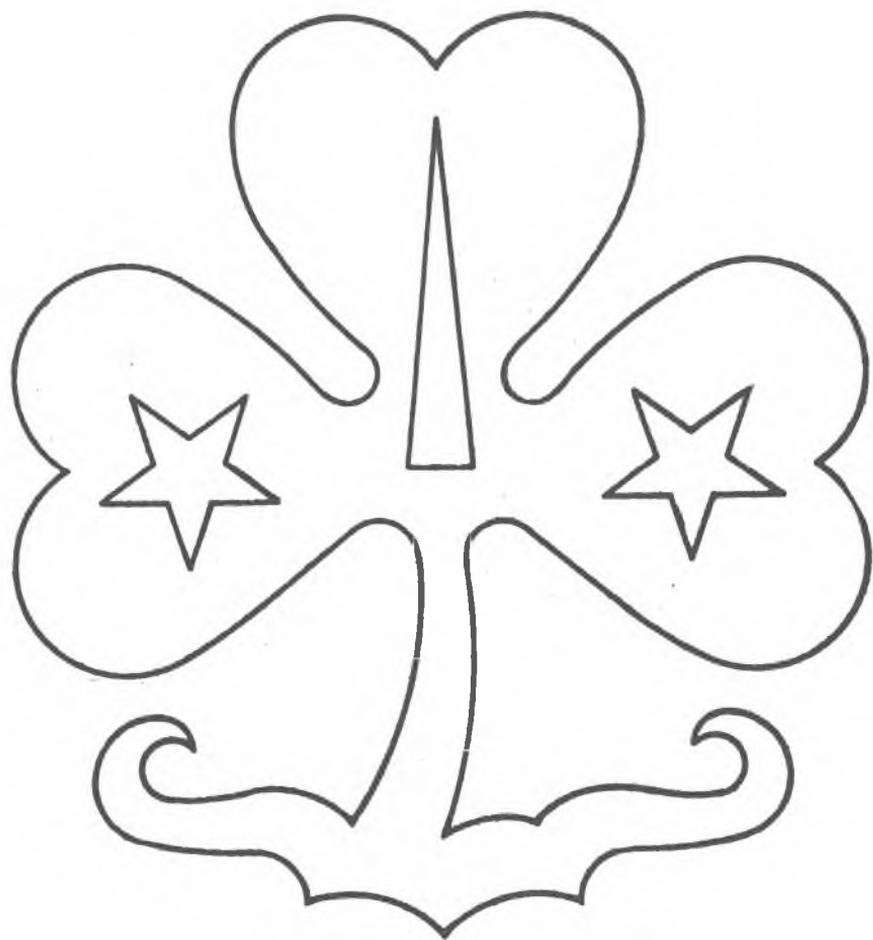

Odznakem skautek na celém světě je „jetelový trojlístek“. Jeho základem je stylizace plamenů - oheň, symbol víry a lásky k lidem. Nad ohněm vyrůstající zlatý trojlístek se vykládá jako vycházející slunce, symbol počátku dne, ve kterém bude mnoho dobrého vykonáno. Tři lístky trojlístku jsou obdobně jako listy lilie třemi body skautského slibu. Podobná je i kompasová strelka - ukazatel správného směru - umístěná uprostřed „jetelíčku“ - jak se také u nás říká. Pěticípé hvězdičky na stranách trojlístku značí skautské desatero.

Jetelový trojlístek malujeme buď jasně zlatým bronzem, nebo podobným odstínem žlutohnědé barvy (viz předešlou kapitolu o barvách na skautské lilii). Podklad odznaku skautek je modrý (stejný tón jako klín na státní vlajce). Touto modří vyplníme i hvězdičky a kompasovou strelku.

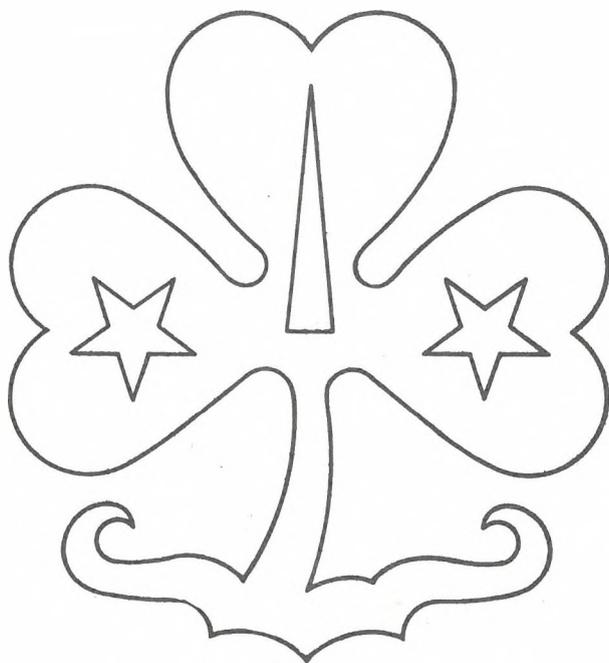

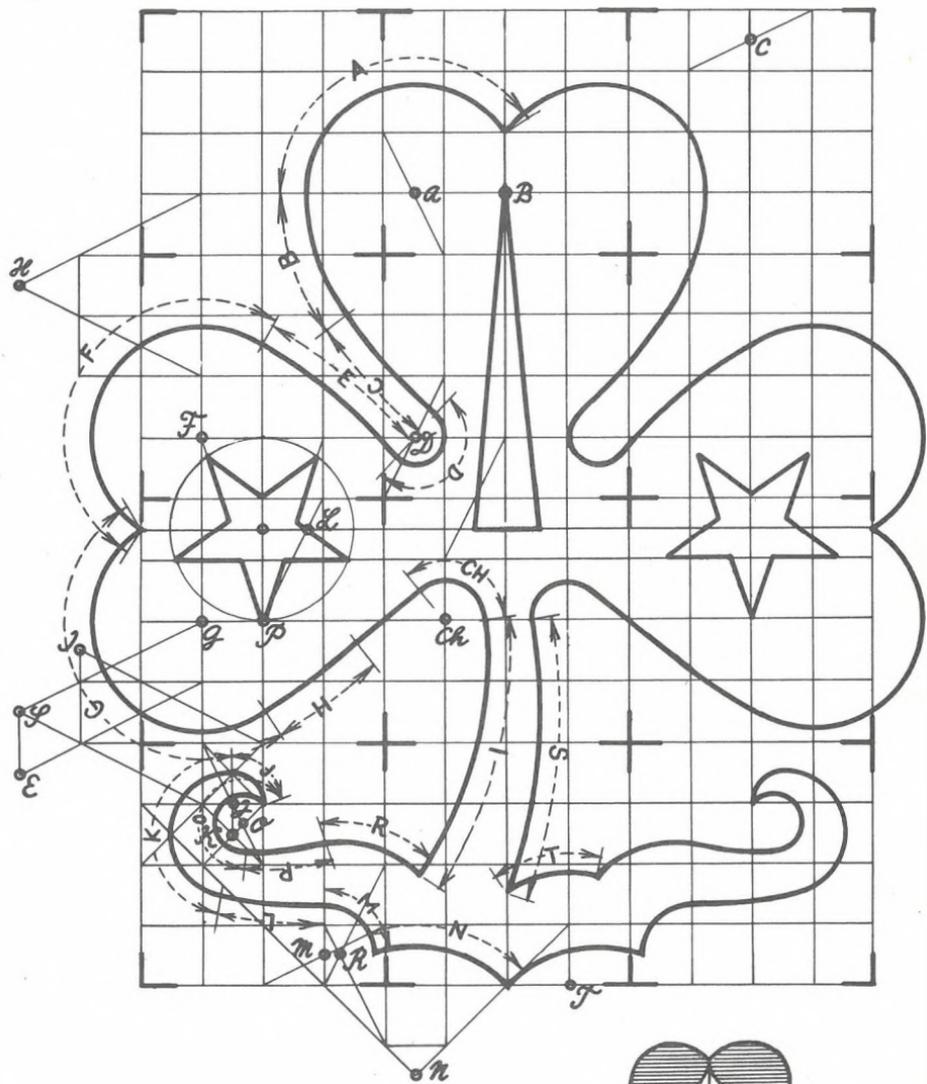
Vedle jetelového trojlístku používají samozřejmě i skautky lilii, oficiální odznak Českého či Slovenského Junáka. Lilie - slibový odznak je na kroji skautek podložena trojlístkem vystřiženým z modrého filce. Na vlajkách skau-

tek či jinde, nelze však již tuto kombinaci doporučit. Vzhledem k chodskému štítu na české lilii (či znaku Slovenska na lilii slovenské), by tu došlo již ke trojitému překrývání emblémů, což z hlediska moderní heraldiky není vkusné.

Pro stupně zdatnosti používají české skautky odznak jetelového trojlístku, na kterém je stylizace plamene nahrazena stužkou s nápisem „Buď připravena“. Podobně mají světlušky, nejmladší příslušnice dívčího kmene Junáka, na stužce své heslo „Pamatuj“.

KONSTRUKCE MEZINÁRODNÍHO ODZNAKU SKAUTEK

Skautky podkládají svůj slibový odznak trojlístkem vystříženým z tmavě modrého slabého filce

Roveři, představující dospívající kategorii Junáka, užívají jako symbol poutnickou, tzv. roverskou hůl. (Význam slova „rover“, přejatého z angličtiny, je poutník, ve smyslu úspěšné životní poutě.) Roverská hůl je 145 cm dlouhý lískový prut, 2-2,5 cm silný, na jehož vrcholku počíná rozvětvení ve tvaru Y (odříznutí větví asi 8 cm nad rozvětvením). Roverská hůl nepatří do běžné junácké výstroje, používá se pouze k významným příležitostem.

Grafickým symbolem roveringu jsou iniciály „RS“ - veršálky písma typu „grotesk“. Z těchto písmen byl utvořen kovový postříbřený odznak roverů, který se dříve nosil na klobouku.

Barvou roverů je tmavá červeň - odstín bobule hlohu - symbolizující vyzrálý plod - vyspělého junáka.

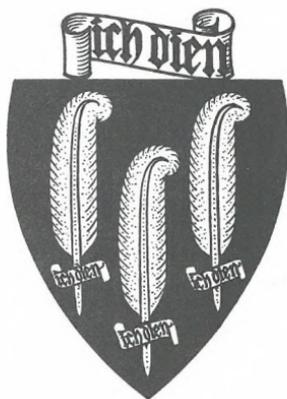
Hovoříme-li o znacích, tedy si připomeňme starobylý emblém, který se spojuje s roverským heslem „Služba“ (pro jednotlivce „Sloužím“). Heslo „Sloužím“ je starobylého původu, objevuje se již v raném středověku. Tři zlatá či stříbrná pštrosí péra (někdy uváděná též jako supí) s devizou (heslem umístěným na stuze) „Ich dien“ - německy „sloužím“, byla znamením rovnocenným znaku tzv. „badge“ (čti baedž) anglických královských princů.

Erbovní pověst vypráví, že toto znamení a heslo patřilo původně českému králi Janu Lucemburskému, který s ním statečně padl v bitvě u Kresčaku. František Palacký o tom píše v Dějinách národa českého:

„Na znamení vítězství sňal král anglický s přilbice krále Janovy tři supí péra s nápisem »Ich dien«, i dal je svému synovi, Černému princí, jenž přední čest toho dne byl sobě vysloužil. On postavil je do svého štítu, ježž užíval co princ waleský.“

Princové z Walesu užívají toto znamení podnes. Od nich přijali heslo „Sloužím“ angličtí roveři, a dále roveři na celém světě.

Tři zlatá pštrosí (supí) péra na černém štítě - badge Eduarda, zvaného Černý princ, syna anglického krále Eduarda III., přemožitele Jana Lucemburského v bitvě u Kresčaku (Grécy). Na menší kresbě je starší varianta, na větší, kde jsou péra provlečena korunkou, je varianta novější. Tu na obrázku poslední bitvy krále Jana nakreslil i náš Mikoláš Aleš.

ROVERSKÁ HŮL

5. ZNAKY A ODZNAKY ODDÍLŮ, STŘEDISEK A ZNAČKY JEDNOTLIVCŮ

Některé junácké oddíly a střediska si volí vedle registračního označení i osobité názvy a k nim se vztahující znaky či odznaky. Toto lze uvítat zejména ve větších městech, kde je skautských oddílů řada a kde se tím projevuje jistá uniformita, kterou prosté číslování nedokáže rozptýlit.

Jaká jména volit pro nové či dosud bezejmenné oddíly a střediska?

Pokud se podíváme na existující, namnoze již historická jména skautských celků, tu vidíme, že ponejvíce byla volena podle charakteristických detailů skautské praxe. To je například plzeňské středisko Stopa s oddíly Šíp, Plamen, Severka, Kotva. Jindy byla jména volena podle přírody - namátkou uvádím středisko Blesk v Praze či Javor v České Třebové.

Připomenutá jména jsou zajisté vhodná, avšak pokud by se mělo pojmenování oddílů a středisek široce rozšířit, tedy by zásoba jmen tohoto druhu nebyla dostačující. Pak bychom jistě „Šípy“, „Blesky“ a „Plameny“ nacházeli po celé republice. Při volbě jmen skautských celků bychom se měli raději pokoušet vycházet z přírodního, historického a národopisného charakteru krajiny, ve které žijeme. Jistě by se při uvážlivém vybírání všude našlo jméno, které by, ač místní nebo odvozené z místa, vyhovovalo i skautskému duchu a romantice.

Se jménem oddílu či střediska - nemusí to však být podmínka - se spojuje i znak nebo odznak. Znak - znamení na štítě při zachování heraldických pravidel - je běžný pro označení skautských celků v západní Evropě, zejména ve Francii a ve Švýcarsku. V našem junáctví se nikdy znakům nedařilo, z důvodu celkového úpadku heraldiky. Pravdou je, že překreslení dobrého vzoru starší heraldiky není při trošce zručnosti těžké, avšak tvorba nových znaků, ta už je velmi náročná. Vyžaduje kromě přísného zachování heraldických

ODZNAKY STŘEDISKA STOPA PLZEŇ

(PODLE STAVU
V ROCE 1947)

STŘEDISKO

DOLE
ODZNAKY,
JMÉNA
A ČÍSLA
ODDÍLŮ

21.
ŠÍP

22.
PLAMEN

23.
SEVERKA

24.
PAPRSEK

25. - 29.
VLČATA

91.
KOTVA

P. Joubert: oddílový znak (Beau manoir, Paříž 1947). Klenot tvoří kohout, národní odznak Francie, vlastní oddílový znak je podložen roverskou a vlčáckou holí, na stuze je heslo oddílu.

pravidel i výtvarné mistrovství. Proto bych upřímně radil: nemáte-li v dosahu skutečně dobrého heraldika, nepokoušejte se znak pro oddíl sami vytvářet!

V našich podmínkách je k označení oddílů a středisek podstatně přijatelnější použití odznaků. Při tvorbě odznaku nejsme již pravidly heraldiky tolik vázáni. Jak už jsme si jednou řekli, odznak nemusí mít podklad, a pokud jej již má, nezáleží na jeho tvaru. Ani pro pokládání barev a umístění emblému není vyslovených předpisů. Zůstává jen jediný požadavek - výtvarný cit.

Pro úspěšné výtvarné řešení odznaku je nejvíce platná zásada: **Čím je odznak jednodušší, tím je lepší.**

Odznaky - míním teď v podobě drobné plastiky na klopě - jsou v současné době módou. Pořizují si je podniky, kluby a sdružení, mnozí sběratelé se pyšní tisíci exempláři. Bohužel jejich větší část je výtvarně nehodnotná, malé plošky odznáčku bývají přeplněny rozličnými motivy a nápisy. Jak vysoko stojí nad těmito odznaky například prostá okřídlená šipka Škodových závodů!

Tato účinná jednoduchost by měla být vodítkem i pro tvorbu oddílových odznaků. Odznaky plzeňského střediska Stopa, které jsou připojeny, mohou být dobrým příkladem.

S tvarovým vyřešením má být jednoduché i barevné pojetí odznaku. Plně postačí barvy dvě - světlá podkladová a tmavší pro kresbu, nebo opačně. Odznak musí být schopen i černobílého vyobrazení. Nápisů na odznaku se pokud možno vyvarujeme.

V některých oddílech jsou rozšířeny osobní značky, které skauti připojují ke svým podpisům, anebo těchto značek používají v kruhu známých místo podpisů. Inspiraci pro zavedení osobních značek u skautů byl podpis E. T. Setona, který ke svému jménu přikresloval stopu vlka.

Jestliže byla požadována jednoduchost při tvorbě oddílového odznaku, tedy při volbě osobní (podpisové) značky jednoduchost ještě více zdůrazňujeme. Podmínkou podpisové značky je, aby byla nakreslena v několika vteři-

E.T. Seton

PODPIS E.T. SETONA S OSOBNÍ ZNAČKOU

PŘÍKLADY OSOBNÍ (PODPISOVÉ) ZNAČKY

*Značky zvolené
podle vlastnosti
a nálib:*

RYBÁŘ

CTITEL
HOR

KUCHAŘ

ČTENÁŘ
(FILOSOF)

ZNALEC
UZLŮ

ZNALEC,
LASOVÁNÍ

BÁSNÍK

BOTANIK

HVĚZDÁŘ

VODÁK

*podle zvonu
či příslušek:*

KULIČKA

TLAPKA

FOUSEK

ŠÍDLO

MYŠKA

ŠNEK

ČEJKA

KAČKA

MÍŠA

FLÍČEK

*podle zvířel
a ryšších citů:*

TOUHA BÝT
VLEHMÉ
ATHLETICE
RYCHLÝ
JAKO ŠÍP

TOUHA
POZNAT SVĚT
(VĚTRNÁ
RŮŽICE)

TOUHY
SMĚŘUJÍCÍ
K HUDBĚ
A VODĚ

TOUHA
LÉTAT

A JSOU
I TUŽBY,
KTERÉ NENÍ
NUTNO
VYJEVOVAT
DRUHÝM

nách, nejlépe dvěma, třemi tahy. Ve značce vyjadřuje junák své zájmy a záliby nebo jméno či přezdívku, případně ji symbolizuje své touhy a vyšší cíle.

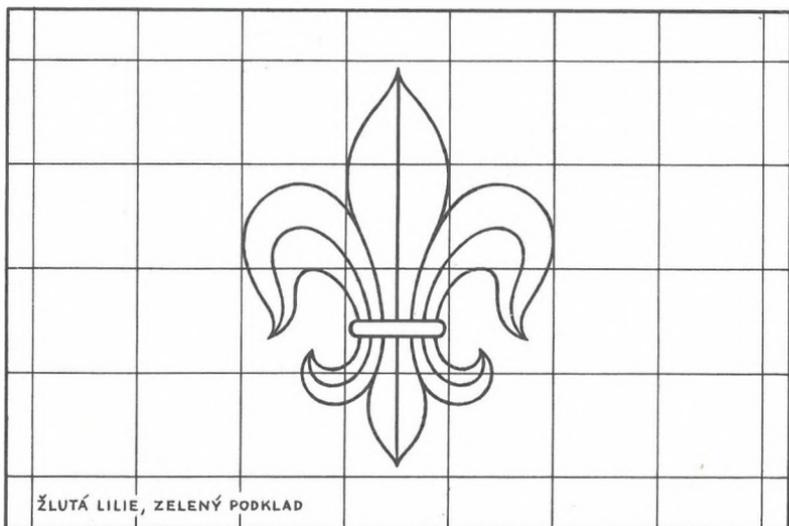
Není vhodné volit si za osobní značku ve skautingu obecně používané znaky a symboly (například totemové symboly). Motiv podpisové značky může junák uplatnit i na osobním totemu, v deníku, na označení své výzbroje apod.

6. MEZINÁRODNÍ VLAJKA SKAUTŮ A SKAUTEK

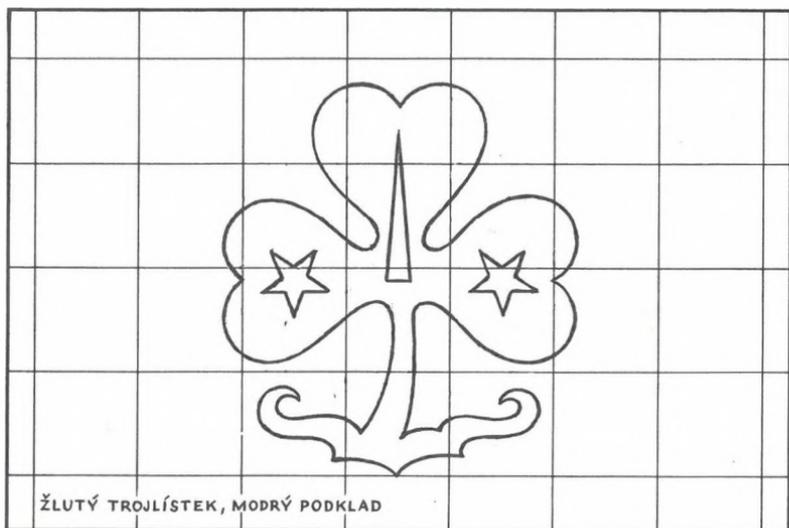
Mezinárodní vlajku skautů, jaká se užívala od samého vzniku Baden-Powellova hnutí, tvořila zlatově žlutá heraldická lilie v zeleném poli. Tu teď začíná nahrazovat nedávno vzniklá modrofialová vlajka s odznakem Mezinárodního skautského ústředí. To však neznamená zrušení původní vlajky, a proto si ji tu také připomínáme. Vlajka má obě strany stejné, lilie je uprostřed její plochy.

Právě tak jednoduchá je i mezinárodní vlajka skautek. Žlutý trojlístek je umístěn na modrém podkladě (tón modré stejný jako na československé státní vlajce). Hvězdičky a kompasová směrovka jsou vyplněny modře.

Mezinárodní vlajky skautů a skautek si pořizuje středisko a okrsek a užívá jich na větších skautských shromážděních a slavnostech. Lze tu doporučit formát 150x100 cm.

MEZINÁRODNÍ VLAJKA SKAUTŮ A SKAUTEK

7. ODDÍLOVÉ A STŘEDISKOVÉ VLAJKY

V minulosti byly skautské vlajky tvořeny podle libovůle a vlastní fantazie, bez heraldických znalostí, což nepřinášelo dobrý výsledek. Autoři skautských vlajek byli často inspirováni spolkovými prapory z minulého století, či různými korouhvemi, přeplněnými nejrůznějšími symboly, ozdobami a dlouhými nápisy. Moderní prapor a vlajka jsou od této podoby velmi vzdáleny. Především je tu posláni jednoduchého, výrazného a z dálky dobře rozeznatelného znamení.

Máte-li ve svém oddíle vlajku, která tento požadavek dobře nesplňuje, uložte ji jako historickou památku a pro běžnou potřebu si pořídte vlajku novou. Zůstávám u názvu „vlajka“, i když to v našich junáckých oddílech většinou bývá prapor. Vhodná je, jak o tom bude řeč později, praktická kombinace prapor - vlajka.

Jak vyplývá z úvodu, nebyly pro tvorbu skautských vlajek dlouho přesnější pokyny a předpisy. Jedinou zvyklostí bylo umístit na oddílové (střediskové) vlajce lilii a skautské heslo. Teprve v roce 1946 přinesl časopis Činovník přesnější instrukce (roč. 23, str. 78). Zde bylo určeno, že vlajka oddílu či střediska má mít rozměr 60 X 90 cm, na lici znak města či oddílu, a rub v tradičním provedení s lilii a nápisem „JUNÁK - Buď připraven“.

Některé podrobnosti v této instrukci jsou bohužel v rozporu s pravidly heraldiky i výtvarného názoru na moderní vlajku. Je to především údaj, že líc vlajky má mít široký lem z plamének v národních barvách. Tento způsob ozdobení používají pouze vlajky zasluhující mimořádné úcty - u nás je to například standarta prezidenta republiky - a nelze jej proto doporučit pro vlajky všech našich oddílů.

Rub vlajky s lilii a nápisy je v uvedené instrukci rozkreslen, avšak i zde je nutno mít výhrady. Předepsané písmo je secesní, jaké se užívalo okolo roku 1900, což ještě zdůrazňuje jeho umístění. Předepsaný žlutý pruh na okraji je

zbytečný, odporuje modernímu pojetí co nejjednodušší vlajky.

Co lze však na této instrukci rozhodně uvítat, je doporučení užití městských znaků na líci vlajky. Připomněli jsme si již bohatou heraldiku našich měst, která může dodat skautským vlajkám skutečně důstojnou náplň.

Prapor v klasicky heraldickém pojmu neznamená však přesné přenesení štítu na látku. V duchu požadavku, aby prapor byl co nejjednodušší, se snadno rozeznatelným znamením, bývaly na plochu látky přenášeny třeba jen hlavní barvy znaku, sešité k sobě v pruzích. Typickou ukázkou je červeno-bílý český prapor. Při početnosti junáckých oddílů žijících v mnoha městech, není však tento klasický způsob tvorby vlajek možný. Musíme použít určitého kompromisu.

Nuže, na líc vlajky rozměru 90 X 60 cm umístíme znak města s označením čísla a sídla oddílu. Ovšem jak znak a nápisy umístit, nemůže být ponecháno na libovůli, právě tak jako volba podkladu. Abychom se vyvarovali vyslovených chyb, musíme dbát následujících pravidel.

Lícem vlajky rozumíme stranu, která je na pravé straně, neseme-li ji v průvodu. Čili na nákrese líce je žerd' při pravé straně. Při žerdi je nejčestnější část vlajky. Proto, např., je na naší státní vlajce modrý klín, doplňující národní barvy o barvu Slovenska, při žerdi. Toto poučení nás povede při umísťování znaku na plochu vlajky. Nepoložíme-li jej doprostřed, volíme tedy zásadně čestnou stranu při žerdi.

Pokud jde o horní či dolní polovinu vlajky, pak je čestnější polovina hořejší. Příklad máme opět u české národní vlajky. Bílá je nahoře proto, že značí lva, červený podklad - štít - je druhořadý. Na naší vlajce je městský znak nejvýznamnější součástí, proto název oddílu umísťujeme pod znak, v případě, že je nápis vedle znaku, tak v úrovni jeho dolní poloviny.

Přidáváme-li na líc vlajky i odznak oddílu, pak musí být podstatně menší a celkově skromněji působící, než znak města.

Důležitá je i volba podkladu pod znakem a celého barevného uspořádání, výtvarníci říkají „vyvážení“, vlajky. K většině našich znaků je nevhodnější podklad bílý, případně okrově žlutý. Pouze v případech, je-li štít v jednom z heraldických kovů, podkládáme jej barvou. Vlajka by však nebyla zajímavá, kdyby celá její plocha byla bílá, či jiná. Proto zvolíme ještě jednu výraznou barvu, kterou připojíme v podobě jednoho či dvou pruhů. Barva doplňkového pruhu má odpovídat převládající barvě na znaku (většinou to bývá barva štítu).

Také nápis má být v některé z barev znaku. Pokud stojí na barevném podkladě, je nevhodnější písmo bílé. Volíme jednoduchý druh písma, bez patek a ozdob, nejlépe grotesk (rozkreslená abeceda na dalších stránkách).

Pro lepší představu řešení líce vlajky poslouží připojené návrhy:

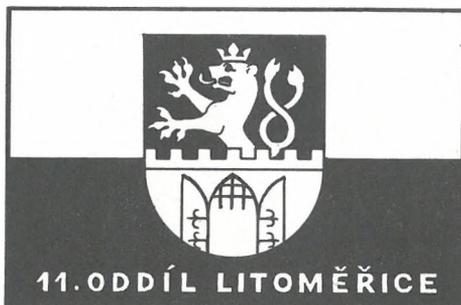
Dotýká-li se barva štítu celého okraje městského znaku, jako je tomu například ve znaku Olomouce (na modrém poli červeno-bílá moravská orlice), pak můžeme figuru umístit přímo na vlajku příslušného podkladu.

Poznámka:

Autor upozorňuje, že vyobrazené vlajky představují pouze návrhy, a že města i označení oddílů vybral náhodně.

Podobně nemusíme vyznačovat štít například na vlajce odvozené z jednoduchého znaku města Telče (v červeném poli dvě stříbrná písmena). Na návrhu je z důvodu větší výraznosti vlajka rozdělena na dva stejné, svislé pruhy. V čestnější polovině při žerdi je městský znak, ve druhé je uveden název oddílu v barvách odpovídajících znaku (červená písmena na bílém poli).

Většina našich znaků nemá při celém okraji jediný tón. Velmi častým případem je umístění brány či hradby do dolní poloviny znaku. Zde dělíme pole vlajky tak, aby se horní i dolní část znaku dobře odrážela od podkladu - pruhů vlajky. Příkladem může být vlajka litoměřických, kde je horní polovina bílá (na ní červené pole štítu) a dolní červená (s bílou bránou), písmo názvu oddílu bílé.

Stejný příklad může být i při řešení vlajky se znakem Prahy, na naši ukázce s připojením dalšího emblému - odznaku střediska. Barevné uspořádání vlajky se opět drží znaku, který má červený podklad štítu, bránu a věže zlaté (žluté), zuby cimbuří a ruku s mečem stříbrnou (bílou). Proto je horní polovina vlajky žlutá a dolní červená, červená je také hvězda - střediskový odznak, nápis je bílý, vyrovnávající bílé části znaku.

Aby početné pražské oddíly neměly vlajky stejné, doporučujeme užít místo dnešního oficiálního znaku Prahy (který je znakem vlastně jen Starého Města), znaky městských čtvrtí, v minulosti samostatných měst.

Čtvrcený štít jihlavského znaku aplikujeme i na barevných polích vlajky. Bílých částí štítu se dotýkají červená pole vlajkových pruhů a naopak. Písmo je bílé a odznak oddílu červený.

Položení znaku Kutné Hory na vlajku je příkladem pro svislé dělení polí vlajky. Červený podklad znaku s českým lvem určuje barvu protilehlého pole vlajky. Zlatý (žlutý) podklad ve druhé polovině kutnohorského znaku, kde stojí říšský orl, je barvou druhého pruhu (při žerdi). Je zde také znak oddílu (stylizace věží chrámu sv. Barbory), který může být buď bílý nebo žlutý, právě tak jako nápis.

Vlajka se čtyřmi vodorovnými pruhy, červenými a bílými, vychází ze znaku města Brna. Vlajka je obohacena odznakem podoby kola, který spolu s krokodylem je jedním z městských symbolů. Kolo a písmo je též červené a bílé.

Znaky s více barvami při okrajích je vhodné položit na bílou plochu. Doplnkovou barevnou část vlajky může v tomto případě tvořit úzký pruh při jejím dolním okraji. Pruh má barvu, která na znaku převládá. Nápis či další emblémy odpovídají některé z dalších barev znaku.

K písmu ještě poznámku, která se týká jak jeho použití na vlajce, tak i pro jiné účely. Jde o záležitost rozmístování písmen. Je možno použít znamenitého typu písma, ale nevhodným seřazením písmen k sobě můžeme celý nápis znehodnotit. Pravidlo jedné zvolené mezery totiž u písmena neplatí. Stejná mezera může být například mezi písmeny „N“, „H“, „I“, ale pokud bychom s ní chtěli napsat například slovo „ALT“, poznáme, že mezi „L“ a „T“ nám vznikla tak velká vzdálenost, že nápis rozrušuje. V tomto případě musíme „L“ a „T“ posunout k sobě podstatně blíže, v duchu písmařské zásady, že plocha skutečné mezery má být mezi každým písmenem přibližně stejná. Mezery mezi slovy budiž přibližně v šíři jednoho písmene.

Písmomalířství je svým způsobem „kumšt“. Dobré je, naskicujete-li si předem nápis na papír a pak si jej prohlédnete poněkud z odstupu. Tak se nedostatky nejlépe objeví.

Hovořili jsme už o městských znacích; ale co mají umístit na líc vlajky junáci z obce, která nemá svůj znak?

Především je tu možnost kombinace oddílových barev v pruzích. Dále se dají použít i jiné znaky, například šlechtic-

ČÍSLICE NA ODDÍLOVÉ VLAJCE

1:1

JUN

BUD
RAV

ÁK

PRP

EN

ODDÍLOVÁ
VLAJKA
PÍSMO
1:1

S T Y Z

R O

G W

F L

C X

ké, znaky řemesel apod. Pokud by se utvořil junácký oddíl např. v Kozojedech, mohli by si tamní skauti dát na vlajku znak legendárního Dalibora, podobně jako junáci z okolí Trocnova znak Jana Žižky. Není snad nutno zdůrazňovat, že pobělohorská šlechta většinou českému národu nepřátelská, by nás nezajímala. Navíc bývají jejich znaky složité.

V mnohých obcích se vedle zemědělství dařilo i určitému řemeslu, jako na Šumavě výrobě hraček, v Brdech cvočkařství, jinde hamernictví a podobně. Také symboly této výroby nám mohou posloužit. A konečně je tu volba symbolu převzatého z přírody, nějaké osobité zvláštnosti krajiny v minulosti i přítomnosti. Chtěl bych připomenout, že není rozhodně vhodné, aby se na vlajce objevil „obrázek“, ba ani silueta města, hradu či podobného objektu. Bylo by to v rozporu s heraldickými pravidly.

Na vlajku volíme čisté, výrazné barvy, nikoliv však mnoho barev či barvy několika odstínů a složitých kombinací. Jak už bylo několikrát řečeno, jednoduchost v heraldice je základním požadavkem.

S tvorbou oddílové vlajky nespěchejte. Dobře rozvažte její obsah a uspořádání a až budete mít návrh nakreslený, vyhledejte výtvarníka znalého heraldiky a poraďte se s ním. Byla by věčná škoda nespojit pracnost, kterou vyšívatí vlajky představuje, se skutečně hodnotným návrhem.

Rub oddílové vlajky ponecháme tradiční, to jest s nápisem názvu a hesla naší organizace. Na následující kresbě je rub vlajky rozkreslen s mřížkou pro zvětšování a otiskujeme i písmo ve skutečné velikosti.

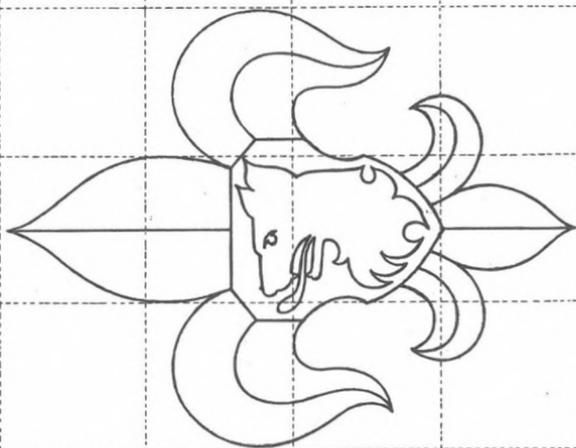
Podklad rubu vlajky má tmavší tón zeleně (viz kresbu s barevnou českou lilii). O skautské lilii už jsme si pověděli ve 3. kapitole, tedy už jen zevrubně o jejích barvách: listy lilie světle žluté (tón zlata), vnitřní kontury lístků šedohnědé, štítek bílý, psí hlava černá. Jestliže jsme si připomněli, jak tvrdé černé kontury dovedou setřít něžnost lilie, pak právě pro vyšívání vlajky je toto nutno zdůraznit. Okraje liliových lístků i okraj štítu ponechte bez barevně odlišného lemu.

RUB ODDÍLOVÉ
VLAJKY VŠECH
JUNÁCKÝCH
SLOŽEK

10 cm

J U N Á K

4 cm 4,5 cm

B U Ď P Ř Í P R A V E N

4 cm 4,5 cm

Na nápisy JUNÁK a BUĎ PŘIPRAVEN zvolíme bílou barvu.

Na vlajku budiž použito jen kvalitního materiálu - vlna, tesil, slabý filc apod. Obrazce a písmo se zhotovují aplikací, to jest našíváním a přišíváním látkových dílků. Lem v barvě užitě látky nesmí být příliš nápadný. Tradičním vyšíváním se provedou jen kontury, např. vnitřní kresba liliových lístků.

Vlajka se upevňuje buď na žerď (čili se stává praporem), nebo se příležitostně volně zavěšuje. K tomu slouží 7 kroužků, mosazných či poniklovaných, v průměru 8 až 10 mm, upevněných na vlajce (mezera mezi kroužky 10 cm). Kroužky se pomocí tkalounu vsijí mezi látku rubu a líce vlajky (obr.).

K žerdi se vlajka připevňuje pomocí šňůry, jak vyznačeno na nákresu. Žerď chápeme v souladu s moderním praporem, tedy především funkčně. Umísťovat na hlavici žerdi kovové ozdůbky patří k archaickému pojetí praporu - obejdeme se bez nich. Žerď má být lehká, použil bych, byť je to proti tradici, bambus.

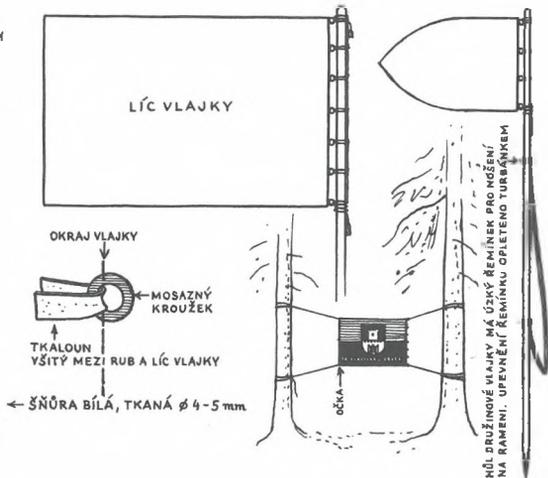
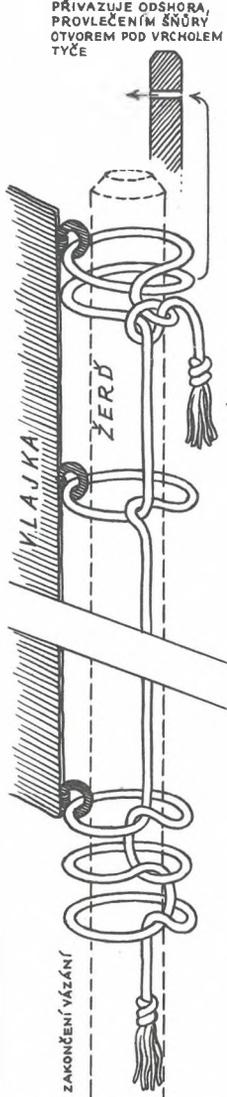
Při některých příležitostech - na skautských slavnostech, při pořádání programu pro veřejnost apod., potřebujeme zavěsit vlajku tak, aby byl její obraz dobře viditelný. Pro tento případ vsijeme do cípů, protilehlých žerdi, nenápadná tkalounová očka, (vsítí mezi rub a líc vlajky), která poslouží k takovému upevnění.

Pokud máme rozměrnou klubovnu se „slavnostním koutem“, může tam oddílová vlajka viset nastálo. V tomto případě ji však chráníme obalem z průhledné fólie. Je však možno připomenout některá vloupání do skautských kluboven v minulosti, a z tohoto důvodu je snad lépe oddílové cennosti, jako je vlajka či kronika, v klubovně neponechávat.

Na skautském shromáždění v přírodě v případě deště stočíme vlajku volně na žerď a navlékneme na ni k tomu účelu zhotovené nepromokavé pouzdro, opatřené tkaničkou na zavázání. Že oddílová vlajka požívá všestranné úcty, je samozřejmé.

UPEVNĚNÍ VLAJKY K ŽERDI ŠŤŮROU

VLAJKA SE K ŽERDI
PŘIVAZUJE ODŠHORA,
PROVLEČENÍM ŠŤŮRY
OTVOREM POD VRCHOLEM
TYČE

8. ODZNAK A VLAJKA DRUŽINY

Družina jako nejmenší složka junácké organizace, má své jméno a jemu odpovídající odznak a vlajku. V duchu své tradice si českoslovenští skauti volí pro názvy družin zvířata a ptáky, skautky také rostliny.

Zvíře či pták na štítě družiny znamená více než pouhý funkční název. Dobré vlastnosti tohoto „patrona s nímou tváří“ chlapi obdivují a snaží se napodobit. Všichni z družiny Ostřížů chtějí být rychlí a bystrí jako ostříž, družina Kamzíků touží umět pohybovat se v horách jako kamzík, družina Vlaštovek by chtěla nabyt orientačních schopností vlaštovky, která rok co rok po dlouhé pouti opět nalézá své hnízdo. Znal jsem družinu Bobrů, jejíž chlapi se stali mistry v ovládní sekery a družinu Netopýrů, která díky tvorečku na svém štítě se naučila vychutnávat noc, putovat ztemnělymi lesy jako ve dne i rozumět tajemným nočním hlasům.

Pravda, všechna zvířátka nám takové konkrétní vzory, lépe řečeno inspirace k činnosti dát nemohou, ale ještě v dalších směrech mohou mít zvířátka, po nichž jsme družiny nazvali, význam. Zase tu mám příklad z praxe. Byla to družina Srnců. Ti chlapi se skutečně důkladně zaměřili na život srnčí zvěře. Nabyli o ní znalosti myslivců, naučili se ji stopovat, znali rozsah jejího pohybu v revíru a v zimě pomáhali plnit krmelce. Sbírali obrázky s vyobrazením srnce, kresby z časopisů, pohlednice a fotografie a také sami zvěř fotografovali. Ale to už trochu odbočují od symbolů ke skautské praxi.

Zvíře, pták či rostlina zvolená do štítu družiny bývá často vyobrazována. Je v družinové i oddílové kronice, v osobních denících příslušníků družiny, na oznamovateli, totemu a především na družinové vlajce.

Řekli jsme si, že vlajka je odvozenina znaku či odznaku, že je heraldickou záležitostí. Připomeňme si proto úvodem heraldické kreslení zvířat a ptáků. Na starých znacích vidíme

značný odklon kresby od skutečné, realistické podoby zvířete. Příkladem, se kterým se setkáváme nejčastěji je český lev, svatováclavská nebo moravská orlice. Tyto starobylé obrazce na znacích překreslujeme s úctou, aniž bychom přemýšleli, proč je tenkrát kreslíř vyhotovil právě tak. Ale i moderní heraldika „přetavuje“ realistické podoby zobrazovaných zvířat a jiných figur do zkratek, které mají vystihnout nejtypičtější rysy a velmi zjednodušit kresbu. Zkratkové, heraldické kreslení zvíře a plectva je však velmi náročné a může se jím zabývat jen ten, kdo je znamenitým znalcem zvíře a výtvarníkem současně.

U našich družinových odznaků a vlajek zůstaneme na skromnější bázi. Svá zvířátka (ptáky, rostliny) budeme kreslit v podstatě realisticky, ale i tak se budeme snažit o jisté zjednodušení. Zvířata, ptáky, rostliny, čili figury, kreslíme na pole vlajky tak, aby figura pokud možno cele tuto plochu vyplnila. Podobně jako u znaku se mohou vybihající hroty kresby značně přiblížit k okraji, nikoliv však přímo dotýkat. Hlava zvířete, ptáka, musí směřovat k žerdi. Figura musí být v umístění do pole vlajky vyvážená, tak, aby plošky podkladu byly okolo figury stejnoměrné.

Figura je vyobrazena v jednotlivých barevných plochách, přesně od sebe dělených. Na znaku ani vlajce nejsou přípustné malířské způsoby, jako je pozvolný přechod z jednoho tónu do druhého, stínování a podobně. Možno říci, že základem družinové vlajky je silueta v převládající barvě zvířete (ptáka, rostliny), doplněná dalšími barevnými ploškami. Jen v omezené míře se používá lineárního vyšívání na vyznačení nejtypičtějších detailů v ploše. Na připojených tabulkách je toto vyšívání označeno tečkováním a v popisu uvedeno jako „vnitřní kresba“.

V barvách družinových vlajek se od pravidel klasické heraldiky značně uvolňujeme. Řekli jsme si již, že heraldická pravidla mnohé nedovolují, například položit modrou barvu na zelenou, používat jiných barev než výrazných základních, ale naopak dávají svobodu zobrazit třeba lva modře či růži

zlatě. Jako jsou kresby zvířátek (ptáků, rostlin) na našich družinových vlajkách v podstatě realistické, tak tomu podobně bude i s volbou barev. Vycházíme z reality, ale přece jen barvy oproti přírodě do jisté míry zjasňujeme, zdůrazňujeme. Tak například můžeme veverku místo rezavě špinavě hnědi vybarvit cihlově červeně, nebo můžeme zjasnit či ztemnit tón na figuře vzhledem k její výraznosti na pozadí - podkladu.

Barvy podkladů vlajek mají odpovídat typickému životnímu prostředí zvířete či ptáka. Tak má netopýr v podkladu barvu noci, tmavou modř, liška tmavou zeleň lesa, ledňáček či havran šedomodrý tón sněhu a ledu, vrána barvu oranice, letící ptactvo vesměs blankytnou modř nebe, čejka svěží zeleň mokré louky, kormorán barvu rozbahněné dunajské mělčiny, říjící jelen červeň podzimního listí, obyvatelé výšin, kamzík a svišť tón zapadajícího slunce odrážejícího se od skal.

Podle tohoto výkladu si můžeme vybrat z více variant, návrhy na nákresech nejsou předpisem. Je dobré, jestliže se v oddíle družinové vlajky výrazně barevně odlišují. Z praktické stránky jsou vhodnější tmavší podklady družinových vlajek, neušpiní se tolik.

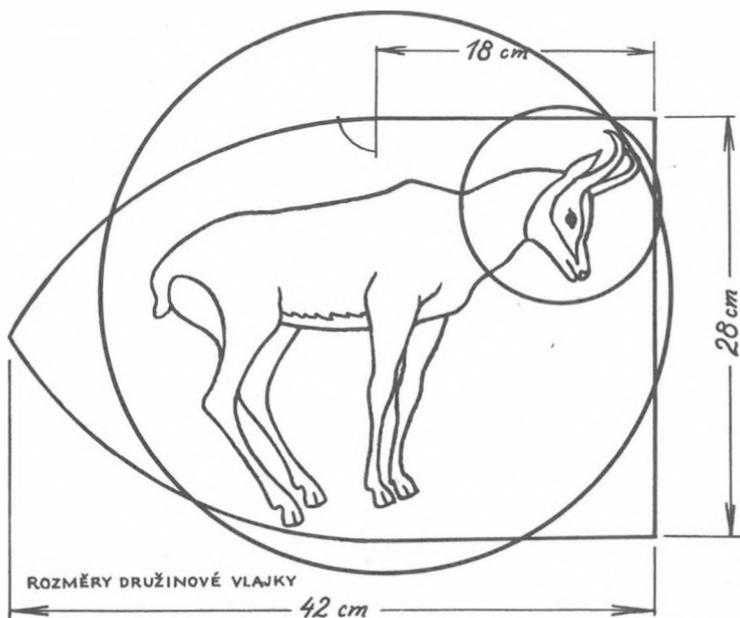
Zvířata, ptáci a rostliny rozkreslené v tabulkách pocházejí z československé fauny a flóry. V minulosti našeho skautingu zaznívala z názvů družin také občas vůně exotiky, ale příznějme si, že kupříkladu družina gazel se rozhodně více hodí pro sestry v Africe a družina sobů pro bratry za polárním kruhem, než pro nás.

Pokud postrádáte družinovou vlajku a hodí se vám některý z připojených nákresů, můžete si jej překreslit a zvětšit buď pomocí mřížky, nebo epidiaskopem. Podle předpisu má družinová vlajka šířku 28 cm a délku 42 cm. Je oboustranná, to znamená, že figura je na líci i na rubu. Na rubu stojí obráceně, aby bylo zachováno pravidlo hlavy směřující k žerdi.

V minulosti bylo v některých oddílech zvykem, přiřívát na okraje družinových vlajek různé drobné odznaky a vyznamenání, která si družina vysloužila. To však nelze doporučit. Na vlajku, která slouží jako znamení dobře rozeznatelné z dálky, žádné takové drobnůstky nepatří.

Družinová vlajka se nosí na skautské holi opatřené řemínkem k nošení na rameni. Upevňuje se pomocí šňůry, stejným způsobem jako oddílová vlajka. Kroužky k upevňování, všité mezi rub a líc vlajky jsou čtyři. Podobně jako bylo popsáno u oddílové vlajky, chráníme také družinovou vlajku před prachem a před deštěm.

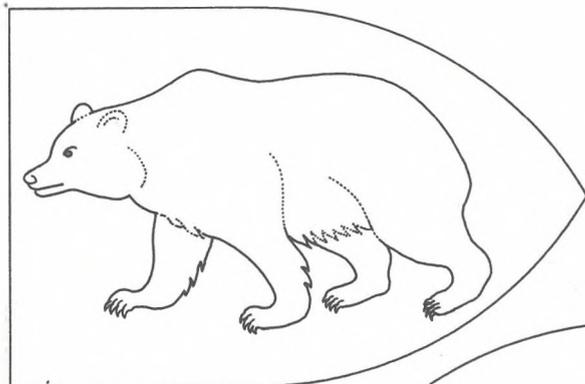
A ještě jednu radu. Při kreslení družinového znaku na oznamovatel, do kroniky, či pro nějaký dekorativní účel, potřebujeme zpravidla umístit zvíře, ptáka, rostlinu do určitého obrazce, štítku. Pro tento účel je nejvhodnější kruh. Barvy podkladu a figury zůstávají samozřejmě stejné jako na vlajce. I v umístění jsou stejná pravidla jako u vlajky - hroty kresby blízko ke kraji, vyrovnání okrajových ploch. Na odznaku je možné, pokud to výtvarně vyhovuje, umístit třeba jen hlavu dotyčného zvířete.

VZOR UMÍSTĚNÍ KRESBY ZVÍŘETE
NA KRUHOVÝ ŠTÍTEK

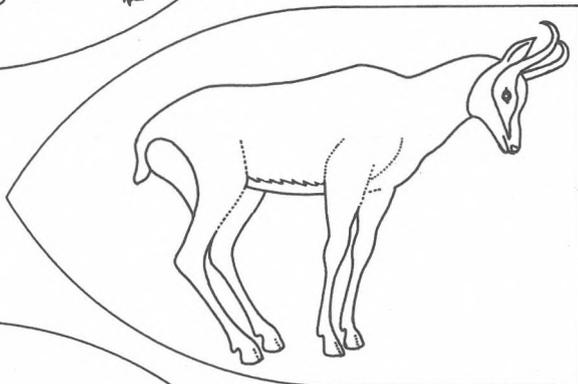
MEDVĚDI

TMAVĚ HNĚDÁ (VAN DYCKOVA
HNĚĚ), VNITŘNÍ KRESBA
SVĚTLEJŠÍ TÓN TĚTO HNĚDI.
PODKLAD ORANŽOVÝ NEBO
JASNĚ ZELENÝ

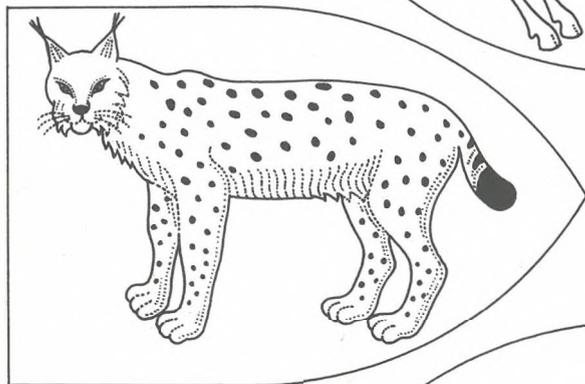
KAMZÍCI

TMAVĚ HNĚDÁ A BÍLÁ.
BÍLÁ: ČELO A PRUH OD BRADY PO
UCHO, BŘICHO, ZADEK.
PODKLAD SVĚTLÁ KARMÍNOVÁ
ČERVEN.
VNITŘNÍ KRESBA BÍLÁ

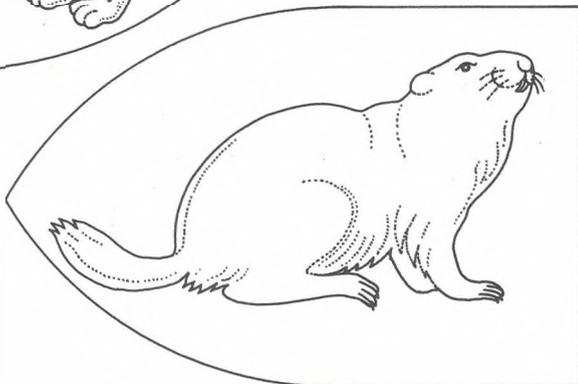
RYSI

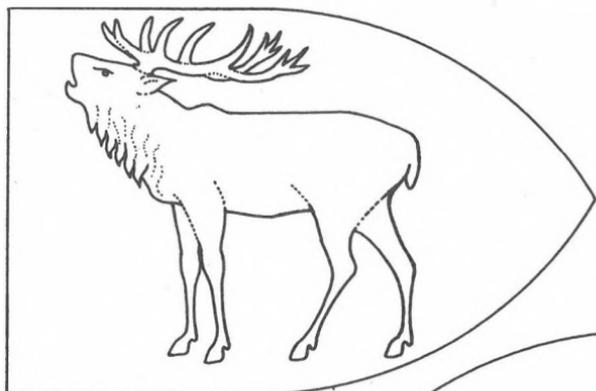
PÍSKOVĚ HNĚDÁ, SKVRNY
TMAVĚ HNĚDÉ, KONEC
OCASU ČERNÝ, VNITŘNÍ
KRESBA BÍLÁ.
PODKLAD TMAVĚ MODROZELENÝ
(SMARAGDOVÁ ZELENĚ)

SVIŠTI

PÍSKOVĚ HNĚDÁ, VNITŘNÍ
KRESBA BÍLÁ.
PODKLAD TEMNÁ KARMÍNOVÁ
ČERVEN

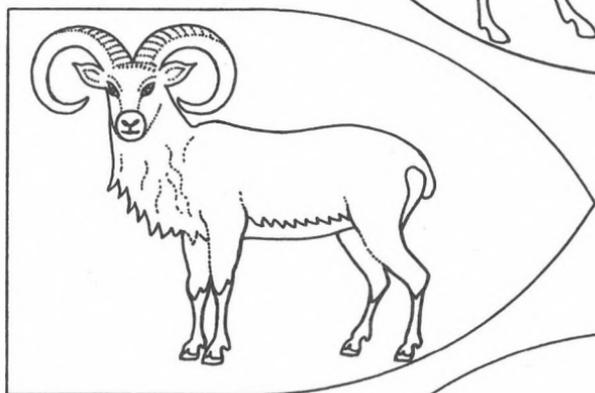
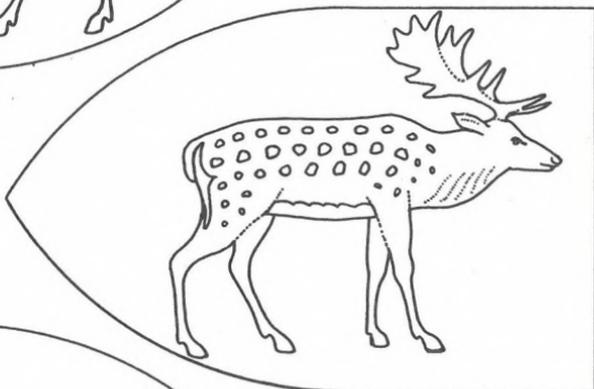

JELENI

ČERVENOHNĚDÁ (SIENA PÁLENÁ), VNITŘNÍ KRESBA SVĚTLEJŠÍ TÓN TĚTO HNĚDÍ. PODKLAD SVĚTLÁ CIHLOVÁ ČERVENĚ NEBO TMAVĚ MODROZELENÝ (SMARAGDOVÁ ZELENĚ)

DAŇCI

HNĚĚ OKR TMAVÝ, SKVRNY BÍLÉ, VNITŘNÍ KRESBA SVĚTLE HNĚDÁ. PODKLAD SVĚTLÁ ORANŽOVÁ NEBO TMAVÁ SMARAGDOVÁ ZELENĚ

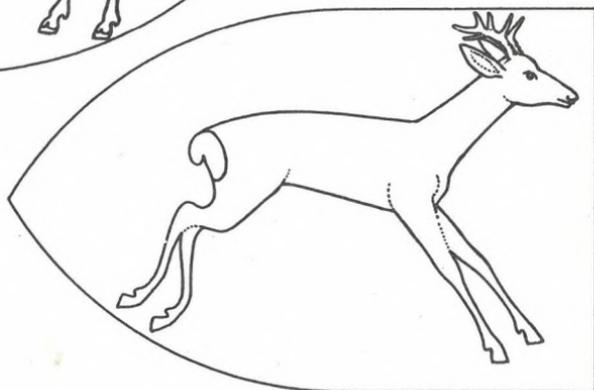

MUFLONI

TMAVĚ HNĚDÁ (VAN DYCKOVA HNĚĚ). OKRAJ OČÍ, ČENICH A BRADA, BŘICHO, ZADEK A DOLNÍ ČÁST NOHOU : BÍLÁ. VNITŘNÍ KRESBA SVĚTLE HNĚDÁ. PODKLAD SVĚTLE OLIVOVĚ ZELENÝ

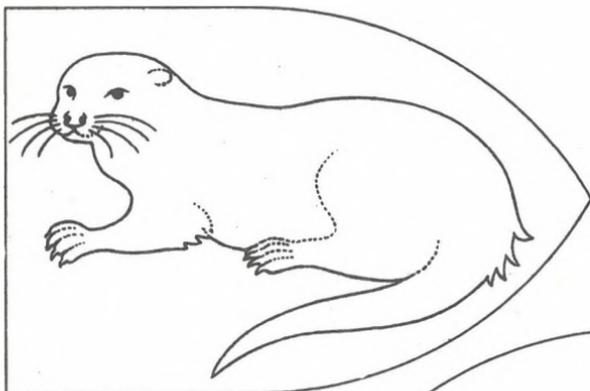
SRNCI

HNĚĚ OKR TMAVÝ, ZADEK BÍLÝ, VNITŘNÍ KRESBA SVĚTLE HNĚDÁ. PODKLAD SVĚTLE ZELENÝ

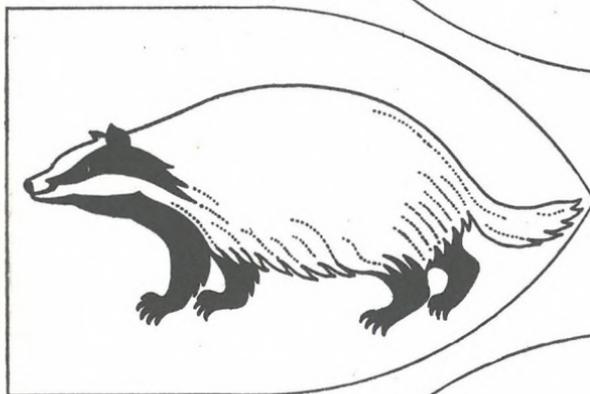
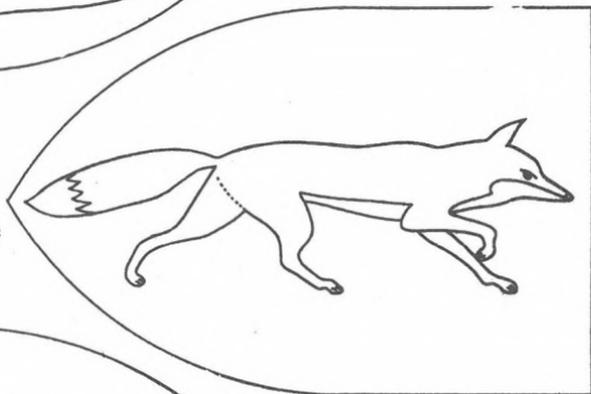
VYDRY

SVĚTLE ŠEDOHNĚDÁ,
VNITŘNÍ KRESBA TMAVĚ
HNĚDÁ, VOUSY BÍLÉ.
PODKLAD TMAVĚ MODRÝ

LIŠKY

REZAVĚ ČERVENÁ, BRADA,
BŘICHO A ŠPIČKA OCASU
BÍLÁ
PODKLAD TEMNĚ MODROZELENÝ
(SMARAGDOVÁ ZELEŇ)

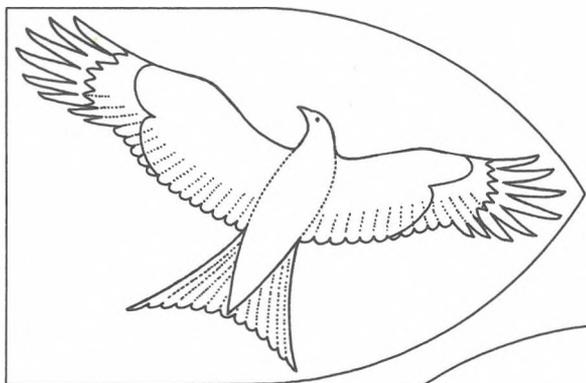
JEZEVCI

ČERNÁ, SVĚTLE ŠEDIVÁ.
VNITŘNÍ KRESBA TMAVĚ
ŠEDIVÁ
PODKLAD HNĚDÝ ČI
ZELENÝ

VEVERKY

REZAVĚ ČERVENÁ,
VNITŘNÍ KRESBA TMAVĚ
HNĚDÁ.
PODKLAD TEMNĚ MODROZELENÝ
(SMARAGDOVÁ ZELEŇ)

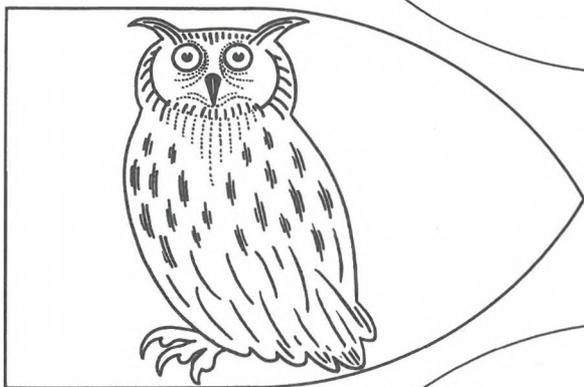
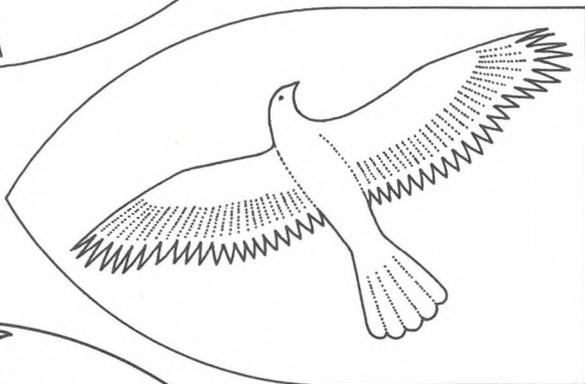

LUŇÁCI

OCAS A PRUHY NA KŘÍDLECH
HNĚDOČERVENÉ, OSTATNÍ
TMAVĚ HNĚDÁ (VAN DYCKA),
TOUTÉŽ VNITŘNÍ KRESBA
NA HNĚDOČERVENÉ.
PODKLAD BLANKYTNĚ
MODRÝ.

JESTŘÁBI

TMAVĚ HNĚDÁ (VAN DYCKOVA
HNĚĎ). VNITŘNÍ KRESBA
SVĚTLEJŠÍ TÓN TĚTO HNĚDI,
PODKLAD BLANKYTNĚ
MODRÝ.

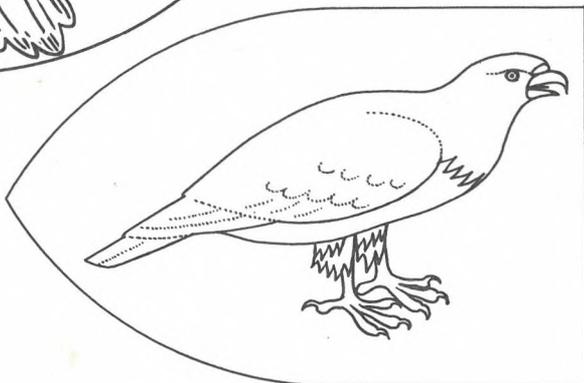
VÝŘI

SVĚTLE HNĚDÁ, OČI ORANŽ.,
VNITŘNÍ KRESBA: PLNOU
ČAROU = TMAVĚ HNĚDÁ,
TEČKOVANĚ = BÍLÁ,
PODKLAD TMAVĚ ZELENÝ

KÁŇATA

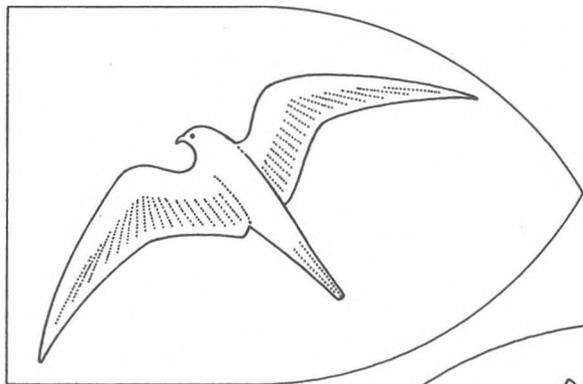
TMAVĚ HNĚDÁ (VAN DYCKOVA
HNĚĎ), NA PRSOU A DOLNÍ
ČÁSTI OPEŘENÝCH NOHOU
SVĚTLÁ REZAVÁ HNĚĎ,
ZOBÁK MODROČERNÝ,
OZOBÍ A PAŘÁTY ŽLUTÉ.
PODKLAD SVĚTLE OLIVOVĚ
ZELENÝ.

VNITŘNÍ KRESBA U ORLA
I KÁŇĚTE REZAVĚ HNĚDÁ.

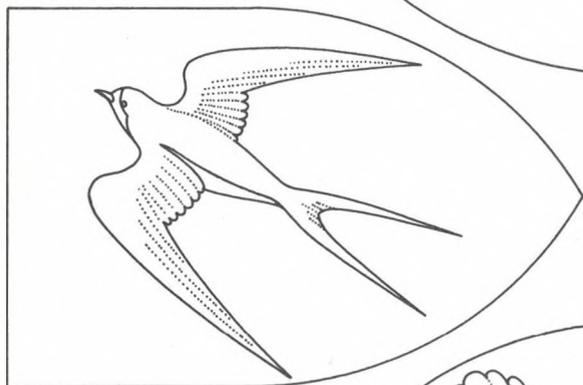
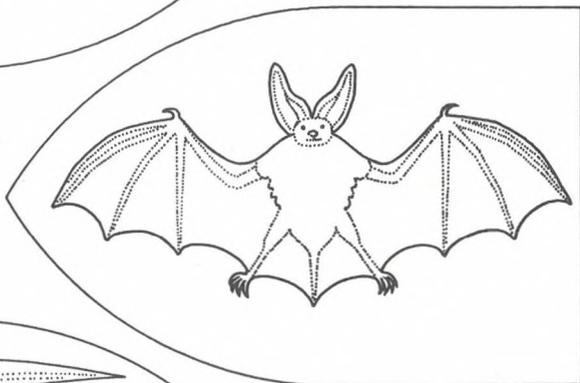
OSTŘÍŽI

TMAVĚ HNĚDÁ (VAN DYCKOVA HNĚĎ), VNITŘNÍ KRESBA SVĚTLEJŠÍ TÓN TĚTO HNĚDI. PODKLAD SVĚTLE MODROZELENÝ NEBO BLANKYTNĚ MODRÝ

NETOPÝŘI

ČERNÁ, VNITŘNÍ KRESBA ŠEDIVÁ. PODKLAD MODŘ. ULTRAMARIN

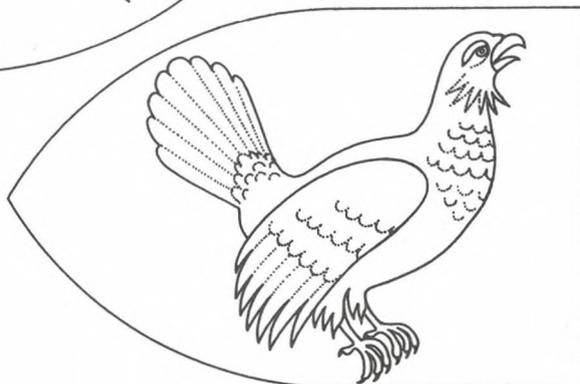

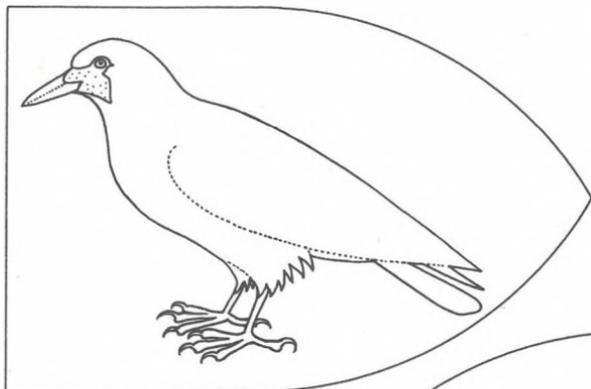
VLAŠTOVKY

MODROČERNÁ, VNITŘNÍ KRESBA ŠEDIVÁ. POD ZOBÁČKEM KARMÍNOVĚ ČERVENÁ, BŘÍŠKO BÍLÉ. PODKLAD BLANKYTNĚ MODRÝ

TETŘEVI

OD HLAVY PO OCAS A BŘICHO TEMNĚ MODROZELENÁ, KŘÍDLA, NOHY A ZOBÁK TMAVĚ HNĚDÁ (VAN DYCKOVA HNĚĎ). VNITŘNÍ KRESBA SVĚTLE HNĚDOZELENÁ. NAD OKEM KARMÍNOVĚ ČERVENÝ PROUZEK. PODKLAD ZLATOVĚ ORANŽOVOČERVENÝ

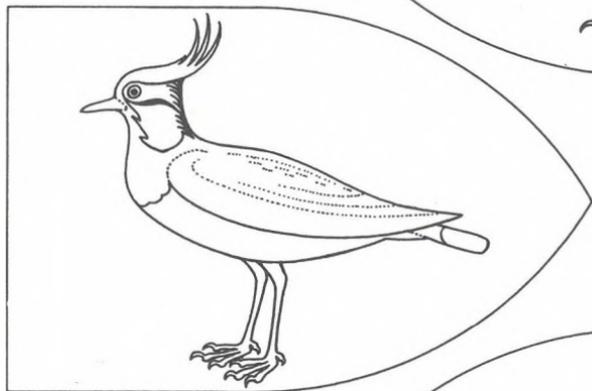
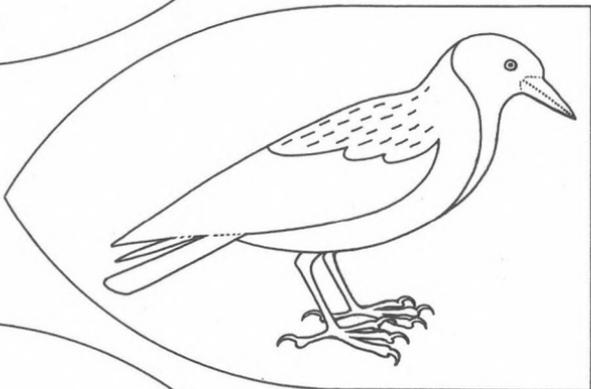

HAVRANI

ČERNÁ. ZOBÁK, NOHY
A VNITŘNÍ KRESBA TMAVĚ
ŠEDOHNĚDÁ. KOŘEN ZOBCE
SVĚTLE ŠEDÝ.
PODKLAD SVĚTLE ŠEDOMODRÝ

VRÁNY

ZOBÁK, HLAVA, KŘÍDLA, OCAS,
NOHY: ČERNÁ.
ČÁST HŘBETU, PRSA: SVĚTLE
ŠEDOHNĚDÁ.
PODKLAD HNĚDÝ (SIENA PÁ-
LENÁ)

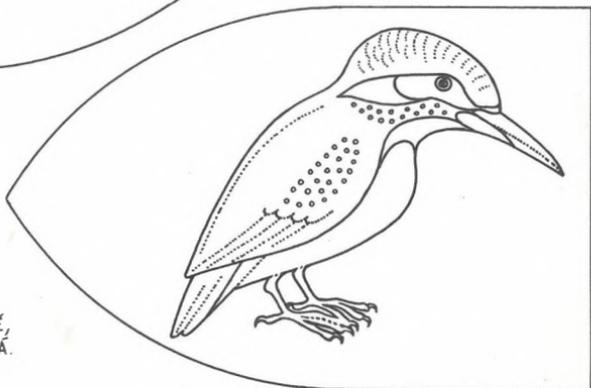

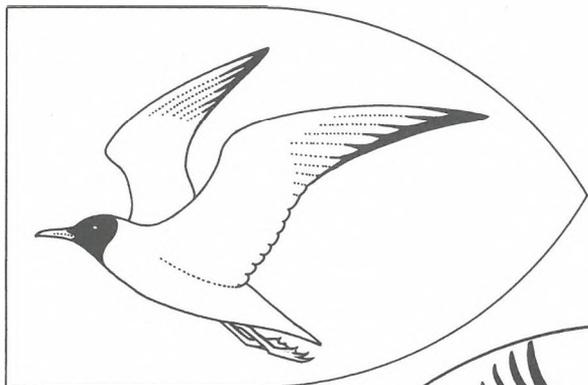
ČEJKY

CHOCHOLKA, ZOBÁK, KRK, KŘÍ-
DLO, KONEC OCASU: TEMNĚ
MODRÁ AŽ ČERNÁ, OSTATNÍ BÍLÉ,
NOHY SVĚTLE ORANŽOVÉ.
VNITŘNÍ KRESBA A PODKLAD:
JASNÁ SVĚTLÁ ZELENĚ

LEDŇÁČCI

TEMENO HLAVY, VĚTŠÍ ČÁST
ZOBÁKU, ČÁST TVÁŘE, KŘÍDLO,
OCAS: KOBALTOVÁ MODŘ.
TVÁŘ PŘI OKU, ZOBÁK U BRADY,
PRSA, NOHY: ORANŽOVÁ.
HRDLO A PRODLOUŽENÁ ČÁST
TVÁŘE: BÍLÁ.
BÍLÉ TEČKY NA MODRÉM PODKLADĚ,
VNITŘNÍ KRESBA SVĚTLE ZELENÁ.
PODKLAD SVĚTLE ŠEDOMODRÝ

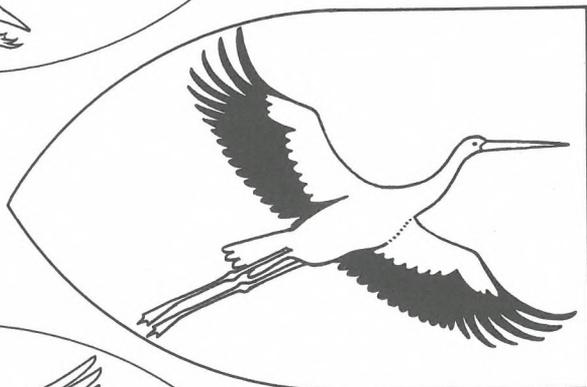
RACKOVÉ

BÍLÁ, ČERNÁ.
ZOBÁK A NOHY SVĚTLE
ORANŽOVÉ.
PODKLAD BLANKYTNĚ
MODRÝ

VNITŘNÍ KRESBA U RACKA,
ČÁPA I VOLAVKY SVĚTLE
ŠEDÁ

ČÁPI

BÍLÁ, ČERNÁ.
ZOBÁK A NOHY ORANŽOVÉ
AŽ ČERVENÉ.
PODKLAD BLANKYTNĚ
MODRÝ

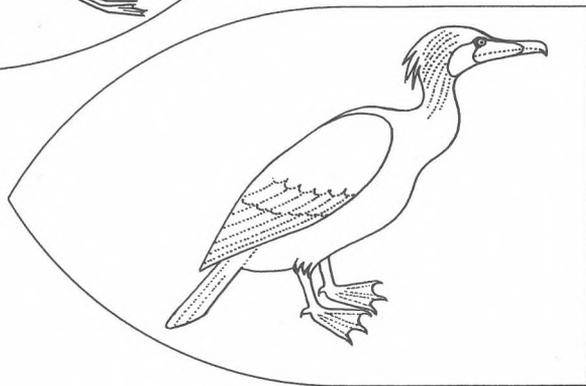

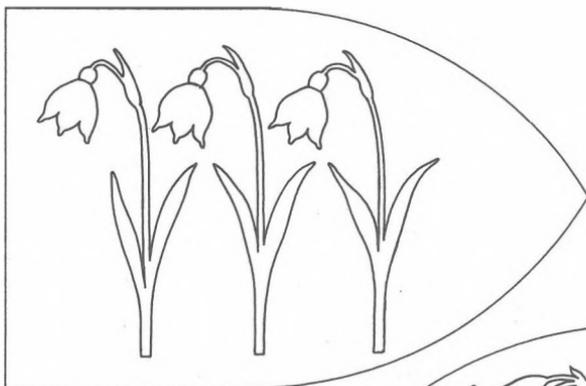
VOLAVKY

BÍLÁ NEBO SVĚTLE ŠEDIVÁ,
ČERNÁ.
ZOBÁK A NOHY SVĚTLE
ORANŽOVÉ.
PODKLAD BLANKYTNĚ
MODRÝ

KORMORÁNI

OD HLAVY PO BŘICHO ČERNO-
ZELENÝ. KŘÍDLO TMAVĚ
HNĚDOZELENÉ, TAK I NOHY
A ZAKONČENÍ ZOBÁKU.
VNITŘNÍ KRESBA A ČÁST
ZOBÁKU OD HLAVY SVĚTLE
HNĚDOZELENÁ. TVÁŘ BÍLÁ.
PODKLAD PÍSKOVĚ ŽLUTÝ

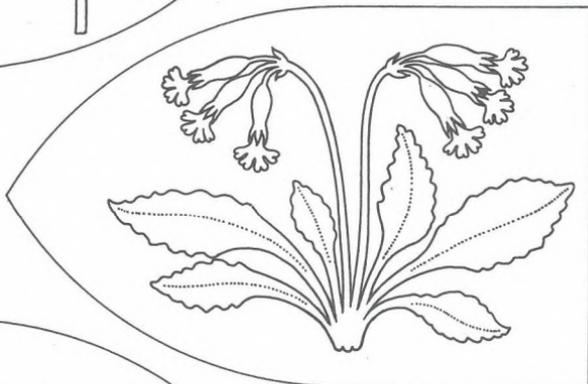

BLEDULE

KVĚT BÍLÝ, KALICH, LODYHA
A LISTY SVĚTLE ZELENÉ.
PODKLAD SVĚTLE MODRÝ

PRVOSENKY

KVĚT ŽLUTÝ, OSTATNÍ
SVĚTLE ZELENÉ.
VNITŘNÍ KRESBA ŽLUTÁ.
PODKLAD TMAVĚ HNĚDÝ

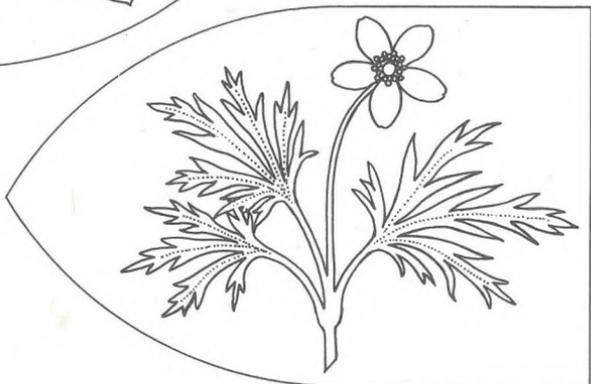

PODLÉŠKY

KVĚT FIALOVÝ, ŽLUTÉ
TYČINKY A TERČ, LODYHA
A LISTY TMAVĚ HNĚDOZELE-
NÉ. VNITŘNÍ KRESBA
A PODKLAD PÍSKOVĚ HNĚDÝ

SASANKY

KVĚT BÍLÝ, TERČ ŽLUTÝ,
LODYHA A LISTY SVĚTLE
ZELENÉ, VNITŘNÍ KRESBA
ŽLUTÁ.
PODKLAD TMAVĚ MODROZELENÝ
(SMARAGDOVÁ ZELEŇ)

FIALKY

KVĚT TMAVĚ FIALOVÝ,
VE STŘEDU ORANŽOVÝ,
LODYHA A LISTY TMAVĚ
ZELENÉ, VNITŘNÍ KRESBA
SVĚTLEJŠÍ ZELEŇ.
PODKLAD SVĚTLE FIALOVÝ

SEDMIKRÁSKY

KVĚT BÍLÝ, TERČ ŽLUTÝ,
LODYHA A LISTY SVĚTLE
ZELENÉ, VNITŘNÍ KRESBA
ŽLUTÁ.
PODKLAD TEMNĚ KARMÍNOVĚ
ČERVENÝ

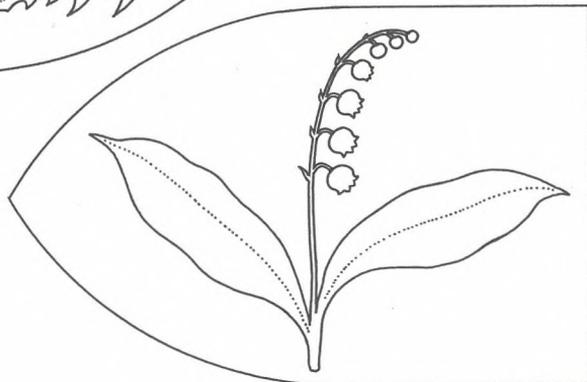

PAMPELIŠKY

KVĚT ŽLUTÝ SE SVĚTLE ZELE-
NOU VNITŘNÍ KRESBOU,
LODYHA A LISTY SVĚTLE ZELE-
NÉ SE ŽLUTOU KRESBOU.
PODKLAD TMAVŠÍ ZELEŇ

KONVALINKY

KVĚTY BÍLÉ, LODYHA A LISTY
SVĚTLEJŠÍ ZELEŇ.
VNITŘNÍ KRESBA A PODKLAD
TMAVĚ MODROZELENÁ
(SMARAGDOVÁ ZELEŇ)

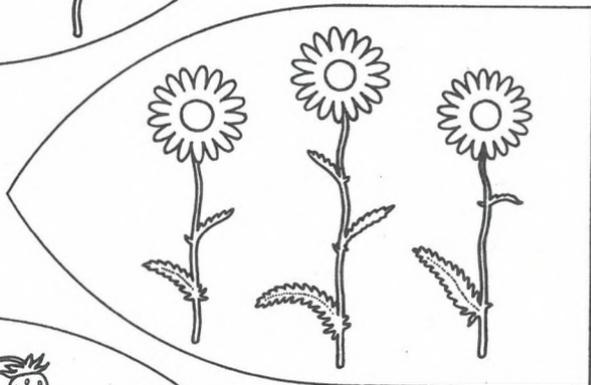

POMNĚNKY

KVÍTKA SVĚTLE MODRÁ
SE ŽLUTÝMI TERČI, LODYHA
A LISTY SVĚTLEZELENÉ
SE ŽLUTOU VNITŘNÍ KRESBOU.
PODKLAD TMAVĚ
ŠEDOMODRÝ

KOPRETINY

KVĚT BÍLÝ, TERČ ŽLUTÝ,
LODYHA A LISTY TMAVŠÍ
ZELEŇ, VNITŘNÍ KRESBA
SVĚTLEJŠÍ ZELEŇ.
PODKLAD BLANKYTNĚ
MODRÝ

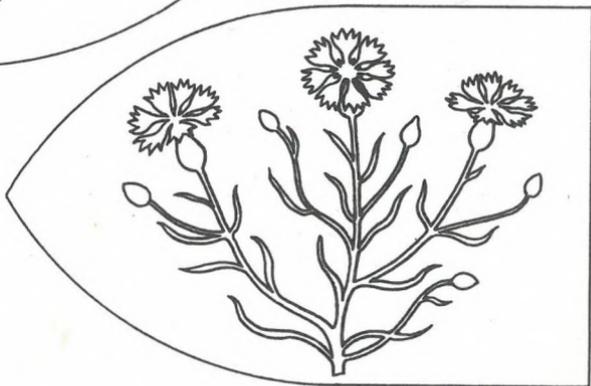

JAHODY

PLOD ČERVENÝ S BÍLÝMI
TEČKAMI, OSTATNÍ ZELENÉ.
PODKLAD TEMNĚ MODRO-
ZELENÝ (SMARAGDOVÁ
ZELEŇ), TAK I VNITŘNÍ
KRESBA

CHRPY

KVĚT MODRÝ, OSTATNÍ
ZELENÉ.
PODKLAD ŽLUTÝ (OKR)

9. TOTEMY

V kruhu táborového ohně je vztyčen totem. Odlesky plamenů se třepetají na vertikále kmene, který jako by byl němým strážcem posvátného ohně, vztyčeným prstem ukazujícím až tam vysoko, k nebeské klenbě . . .

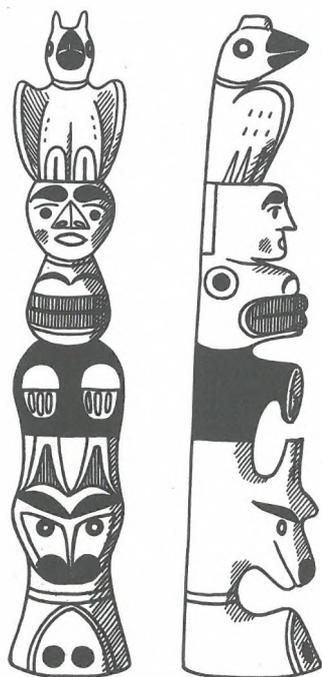
Totem se pojí s naším skautingem od samých počátků hnutí. Všichni skauti, ale nejen skauti, i trampové a nejrůznější party mládeže, které míří do přírody, touží mít svůj totem. Jako by zde bylo něco atavistického, blízce příbuzného s láskou člověka k plamenům, něco, co dřímá v našem podvědomí z dob velmi, velmi dávných.

Tedy budiž, ať i nadále zaznívají tóny oněch prastarých strun, ať i nadále vznikají totemy. Avšak totem, na který pohlížíme s úctou, si zaslouží, aby měl obsahovou i výtvarnou úroveň, aby nebyl jen směsicí náhodných, nic neznamenajících obrazců a zářezů. Takových naivních, bezcenných totemů se v poslední době vyrojilo mnoho. Na skautských totemech musí však být fantazie a romantika podřízena určitému řádu a naplněna myšlenkami. Skautské totemy musí stát na nejvyšší úrovni.

Než začneme rozprávět o totemech dneška, podívejme se do historie.

INDIÁNSKÉ TOTEMY

Jak je nám junákům známo, bylo vzorem pro vytvoření československého skautingu dílem anglické hnutí R. B. Powella „Boy scouts“, a dílem organizace pro mládež „Woodcraft Indians“ amerického malíře a spisovatele E. T. Setona. Spolu s druhým vzorem přišel do Junáka živý zájem o severoamerické Indiány. V této době - po roce 1913 - dozněla také u nás nechtutná, přes půl století se vlekoucí kampaň, která ospravedlňovala nelidské zacházení amerických kolonizátorů s původním obyvatelstvem tohoto konti-

Osobní totem Indiána kmene Dakotů. Velikost 35 cm, pohled zepředu a z boku. (Sbirky Náprstkova muzea v Praze)

Typ totemu severozápadních Indiánů kmene Haida, z pobřeží Pacifického oceánu

mentu. Noviny a pochybná literatura líčila totiž severoamerické Indiány jako krvežíznivé divochy, kteří přepadávají, mučí a ubíjejí nevinné osadníky. Opak byl pravdou. Vražděni byli Indiáni a nescházelo mnoho, a byli vyhubeni úplně.

Na sklonku 19. století, díky četným protestům kulturního světa, Amerika svůj postoj k Indiánům změnila. Mezi vzdělané Američany, kteří se o to přičinili patřil právě Ernest Thompson Seton. Ve svých knihách dokazoval, že mnozí Indiáni žili ve vysokých morálních zásadách, které čato převyšovaly bílou civilizaci. Později Seton chlapcům své zálesácké organizace postavil Indiána jako vzor. Tak se mladí Američané učili způsobem Indiánů ctít přírodu a umět se v ní pohybovat, znát zvěř, ptactvo, květiny, rozdělávat oheň bez zápalek, vyznat se v orientaci, umět postavit stan tee-pee a také rozumět indiánským totemům.

Totem je vztyčený kmen s bohatým vyřezáváním rozličných symbolů, ku kterým se vztahuje i řada indiánských zkazek a bájí. Je znakem rodu, často vyjadřuje i další zpříznění, je i pamětní knihou zaznamenávající význačné události a slavné činy předků. V žádném případě není zpodobněním, či dokonce sídlem božstva.

Severoameričtí Indiáni se rozdělují ve velké množství menších rodových skupin - klanů. Znakem rodu bývá nejčastěji zvíře či pták, o kterém Indiáni věří, že jsou s ním duchovně spřízněni. Znakovou zkratku tohoto zvířete pak kreslí na své stany, oděv, náradí i zbraně a umělecky jí projeví na nejvýznačnější části, zpravidla hlavici totemu.

Rod - kmen si společně staví mohutný „mat - totem“, vedle toho má i každý člen rodu svůj malý osobní totem, který mu udělí již při narození kmenová rada starších. Totem jednotlivce se časem mění, v jeho symbolice se odráží význačné skutky a životní události.

Prvé totemy, které u svých táborových kruhů postavili čeští skauti, byly věrné kopie totemů indiánských. Avšak postupem let se junáci jen kopírováním cizích vzorů nespo-

kojovali. Vedla k tomu celkem logická snaha, aby symbolika na totemovém kůlu nebyla těžce vysvětlitelná, či zcela neznámá. Tak se zrodily „skautské totemy“. Předchází však ještě jedna příbuzná kapitola.

IDOLY STARÝCH SLOVANŮ

Miloš Seifert, který v roce 1913 přinesl do českého skautingu myšlenky Setonova zálesáctví, pociťoval, že přece jen není možné držet se amerického vzoru doslova. Pro americké hochy byl zajisté vzor Indiána vhodný, ale nic naplat, pro nás v srdci Evropy je už vzdálený. Což se nemůžeme opřít o vlastní minulost? Což v naší zemi nežil přírodní národ, do jisté míry podobným životem jako Indiáni? Což také u nás kdysi nestály totemové kůly?

Seifert myslel na staré Slované a tak současně s přejímáním Woodcraftu propagoval v českém skautingu i užívání motivů staroslovanské mytologie. Seifert ve svých publikacích staré Slované dosti idealizuje. Dnes připouštíme mnohem střízlivější pohled na tuto dobu, ve které měla rozhodně více místa surová krutost, nežli ušlechtilost. Ale toto zjištění nemusí setřít drobtý poezie oné doby, to zvláštní, tajemné a silné, co přetrvalo staletí a dokáže dodnes roz-zvučet naše srdce. Vždyť leckdes se ještě vítá jaro zvykem topení „Mařeny“ - Morany, bohyně zimy, smrti. Staroslovanský je velikonoční zvyk omývání se v pramenité vodě i pálení ohňů v předvečer prvního máje, křesťanské vánoce jsou pokračováním slavností zimního slunovratu. To jen tak namátkou; národopisci vám potvrdí přetrvávající vlivy staroslovanské doby v daleko početnějších případech.

Povídáme si o totemech - jaké byly totemy, pravým slovem modly či idoly starých Slovanů?

Naši dávní předkové věřili v řadu bohů, kterým připisovali nezměrnou moc nad přírodou i osudy lidí. Staroslovanskí kněží, kteří jako v jiných přírodních národech tvořili privile

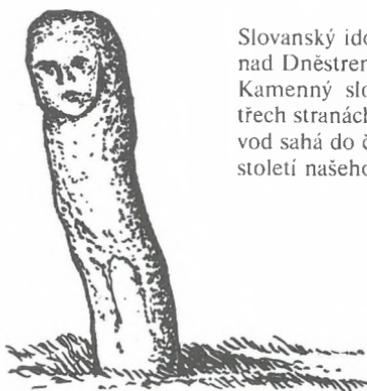
govanou kastu, zhotovovali podle představ lidu sochy těchto bohů. Umísťovali je do posvátných hájů, na skály a vrcholy hor, a působili na lid, aby uvěřil, že bůh se usídlil v nitru sochy. K bůžkům byly přinášeny oběti, které se spalovaly na hranici, konaly se zde obřady, slavnosti a věštby.

Mezi uctíváním bůžků Staroslovany a totemů Indiány je tedy zásadní rozdíl. Indián se nikdy totemu, jako bohu, neklaněl.

Jedním z předních staroslovanských bohů byl Triglav - bůh o třech hlavách. Tři hlavy proto, že pečoval o tři říše - nebe, zemi a podsvětí. Jeho modla prý stávala na vrchu u Štětína a měla zlaté clony na očích.

Slunce spravovali u starých Slovanů hned tři bohové - Svarog, Daždbog a Bělbog. Daždbogovi přisuzovali také vládu nad deštěm.

Radegast byl bůh úrody a pohostinství. U nás prý sídlil na hoře Radhošti v Beskydech. Jeho sochu tam najdete dodnes, ovšem novodobou, tak jak si Radegasta představil sochař Albín Polášek.

Slovanský idol z obce Ivankivci nad Dněstrem (Ukrajina). Kamenný sloup zakončený na třech stranách obličejí. Jeho původ sahá do čtvrtého až šestého století našeho letopočtu

Pískovcový sloup připisovaný Svantovitovi, jmenovaný jako „zbručský idol“ (Polsko). 9. až 10. stol.

Slovanský bůžek v představě Mikoláše Alše (Pověsti a osudy z cyklu Vlast).
Vpravo: pohanský bůh Radegast na hoře Radhošti v představě sochaře Albína Poláška

Avšak nejmocnějším pánem pohanských Slovanů byl bůh nad lidmi i božstvy, nad zemí i sluncem, měsícem a hvězdami - Perun, bůh dobrý, i když přísný. Jeho sochy stávaly ve starých dubových hájích, protože dub je strom, se kterým se Perun nerozlučně pojí. V Kyjevě stála jeho socha ze dřeva, zdobená zlatem, stříbrem a diamanty, v ruce držela kámen. Podobná byla také v Novgorodě.

Jak vyhlížely staroslovanské totemy - idoly, to už si jen těžko domýšlíme. Křesťanství tyto plastiky skutečně dokonale vymýtlo. Nálezy ze všech slovanských států se počítají na prstech. Zřejmě tento nedostatek přímých vzorů i přílišná časová vzdálenost motivu znamenaly, že se Seifertem propagovaná staroslovanština v českém skautingu podstatně ne-

uplatnila. Pravděpodobně by neměly valné odezvy ani pokusy o její opětné oživení.

Ale máte-li chuť k pokusu o zpodobnění Peruna či Daždboga na svém totemu, pak se nedejte odradit. Takové fantazii se meze nekladou.

SKAUTSKÉ TOTEMY

S totemy přírodních národů mají totemy dnes užívané ve skautském hnutí společnou jen základní podobu vztyčeného a řezbářsky ozdobeného kmene. Cílem opracování kmene je výtvarné dílo, s nímž se pojí i vyjádření určitých myšlenek či sdělení pomocí symbolů.

Totem může vyjádřit etiku skautingu, myšlenkový směr, který oddíl vyznává, může vyprávět o tvůrcích totemu, v jaké krajině žijí, jaká je hlavní náplň jejich skautské činnosti, co je zvláštností oddílu. Oddílový totem doplňují symboly (odznaky) družin.

Myšlenkový obsah totemu, čili legenda, se čte odzdoła nahoru. Nejčestnější část totemu je na horním zakončení, kterému se říká hlavice totemu. Tam bývá často umístěna lilie či „modrý kruh“, pokud jsou majitelé totemu zastánci Setonova zálesáctví.

Modrý kruh je jedním z totemových symbolů. To je soubor symbolů převzatých od Setonova Woodcraftu a dílem i jiného původu, který se v československém skautingu během let vžil - stal se jakýmsi totemovým esperantem (viz tabulky).

Při tvorbě totemu se však nespolehejme jen na totemové symboly. Sebrat je všechny a mechanicky seřadit na totemový kůl by nebylo žádným uměním. Je třeba vyvinout trochu fantazie, nápaditosti, aby váš totem byl skutečně výtvarně krásný i obsahově zajímavý. Příložené ukázky snad naznačí více. Pověsimněte si, že tyto návrhy příliš na totemové symboly nespolehají, více usilují o originalitu.

TOTEMOVÉ SYMBOLY

KRUH = VĚČNOST

BIZONÍ ROHY = SÍLA

KRUH VYPLNĚNÝ BLANKYTNOU MODŘÍ (ČISTÉ NEBE = SYMBOL MÍRU) SPOJENÝ SE STYLIZOVANÝMI BIZONÍMI ROHY TVOŘÍ SYMBOL ZÁLESÁCTVÍ, NAZÝVANÝ

> **MODRÝ KRUH** < (PODLE SETONOVA WOODCRAFTU-LESNÍ MOUDROSTI) :

„Smoudrou oblohou“
HEŠLO VZNAVAČŮ
LEBNÍ MOUDROSTI

ROHY JSOU SVĚTLE ŠEDÉ,
NA ŠPIČKÁCH TMAVŠÍ.
(JE ZNÁMA JEŠTĚ DRUHÁ,
MÉNĚ ŠTASTNÁ BAREVNÁ
VARIANTA TOHOTO
SYMBOLU : BÍLÝ KRUH
A MODRÉ ROHY)

PŘI ČERNOBÍLÉM VYOBRAZENÍ
VYPLNÍME PLOCHU KRUHU
VODOROVNÝM ŠRAFOVÁNÍM.

LEGENDA (VÝZNAM) MODRÉHO KRUHU : > VŠECHNY SÍLY LIDSTVA BUDÍŽ NAPŘENÝ K ÚSILÍ O VĚČNÝ MÍR A ŠTASTNÝ ŽIVOT LIDÍ <

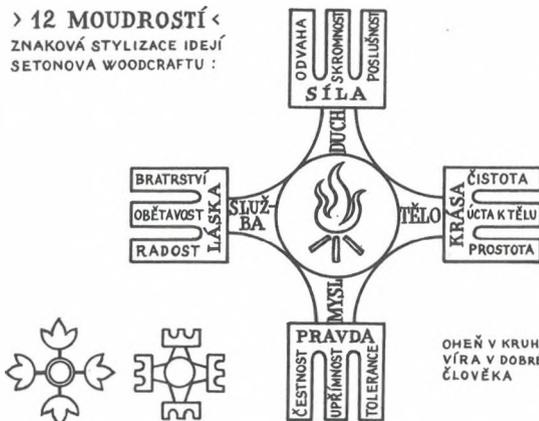
TOTEMOVÝM SYMBOLEM ŽIVOTA JSOU JAVOROVÁ SEMENA, KTERÁ BÝVAJÍ NĚKDY SPOJOVÁNA S MODRÝM KRUHEM :

Z VÝTVARNÉHO HLEDISKA JE VHODNĚJŠÍ MODRÝ KRUH S JAVOROVÝMI SEMENY NESPOJOVAT. VYSLOVENĚ SE NEDOPORUČUJE UMÍSŤOVAT DO KRUHU DALŠÍ EMBLÉMY.

> **12 MOUDROSTÍ** <
ZNAKOVÁ STYLIZACE IDEJÍ
SETONOVA WOODCRAFTU :

STYLIZACE:

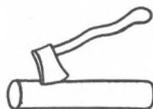
OHEŇ V KRUHU =
VÍRA V DOBRÉHO
ČLOVĚKA

TOTEMOVÉ SYMBOLY

ROSTLINA = SYMBOL RŮSTU (VE TŘECH VARIANTÁCH)
NA TOTEMU ZNAČÍ: ROSTEME, SPĚJEME K NĚČEMU,
USILUJEME O NĚCO

ZASEKNUTÁ SEKERA = SYMBOL ZAPOČATÉ
PRÁCE - ZALOŽENÍ ODDĚLU, NOVÉ DRUŽINY,
ZAHÁJENÍ TÁBORA A POD.

TÝPÍ-VIGVAM = TÁBOR.
NA STÁLÉM TOTEMU TĚŽ
BYDLIŠTĚ, DOMOVSKÁ
KRAJINA ODDĚLU

OKŘÍDLENÉ SRDCE =
DOBŘÝ, KAMARÁDSKÝ
DUCH V ODDĚLE,
RADOSTNÁ POHODA

Totem je vyroben ryze z přírodnin, je určen do přírody, vždyť jeho vzorem je tvorba přírodních národů. Zásadně proto na totem nepatří zobrazení výtvorů technické civilizace. Snad ani tato připomínka nemusila být, cit k totemu se dá u každého skauta předpokládat, ale co kdyby se přece jen našla hlavička, která by na totem chtěla vyobrazit motocykl nebo letadlo. Na totem také nepatří nápisy a čísla.

Na totem nepatří ani historické znaky. Ty jsou zcela jinou kapitolou s kořeny v rytířském středověku, proto rozhodně není vhodné umísťovat je na totem, ku kterému nás inspirovaly přírodní národy. Také již proto, že na totemu nemá být hýřivých barev, a heraldika je především záležitostí barev. Jedinou výjimku může tvořit skautská lilie. Je však vhodnější, aby na totemu byla lilie světová, bez štítku se psi hlavou, který je již ryze heraldickým projevem.

Bylo řečeno, že základním a možno říci až na malé výjimky jediným materiálem pro zhotovení totemu jsou přírodniny. Kmen jako základ, dále větve, kořeny či samorosty jako doplňky. Používání hřebů, šroubů a doplňků z kovů či jiných materiálů je nevhodné. Rovněž je nevhodné zhotovovat totem z prkna. Pokud se již nevyhneme použití

drobných prkenných doplňků (např. rozpjatá křídla dravce), opracujeme je řezbářsky tak, aby hladká plocha strojního řezu byla rozrušena.

K připojování doplňkových částí k totemovému kůlu používáme kolíčky z tvrdého dřeva (dobře vyschlého), pro které navrtáme otvory takového průměru, aby po zatlučení do kmene byl kolíček v otvoru pevně zaklínován. Pak vrcholek zatlučeného kolíčku seřízneme do hrotu, na který narážíme příslušným otvorem opatřenou přídavnou část. Častým doplňkem totemového kůlu bývá „břevno“. Pro ně vysekáme ve kmeni otvor dlátem.

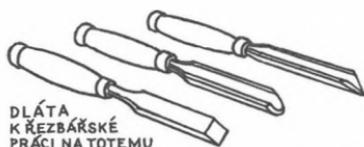
Pro zhotovení modrého kruhu i k jiným účelům (častým zakončením totemové hlavice bývá např. slunce) se používá odřezků - plátu z vyschlého kmene. Ve skautské mluvě se mu přezdívá „koláč“. Otvory pro zapuštění bizonních rohů a k nasazení kruhu na totemový kůl je vhodné vyvrtat či vydlabat ještě před odříznutím plátu. Odřezek nakonec vyleštíme smirkovým papírem.

Barvení totemu je jen velmi střídmé. Nikdy na totemu nepoužijeme lesklých olejových či syntetických barev. Totem, který se podobou přibližuje křiklavé lochnesce z pouti, je vrcholem nevkusy. Barvy tu koneckonců nejsou nutné. Hlavní je řezbářská práce, při které je nejlepší, zůstává-li stále patrný charakter dřeva. Toho docílíme použitím přírodních mořidel, které plně postačí k odlišení tónů jednotlivých ploch. Jiným vhodným způsobem barevného odlišení je způsob opalování či vypalování. Vypalování obrazců provádíme rozžhaveným drátem či letovací pájkou, po předchozím mělkém vyřezání kontur.

Natření totemu bezbarvým nitrolakem nelze doporučit, docílený lesk je příliš ostrý. Jestliže chceme některé části řezby preparovat, aby bílé dřevo brzo nezčernalo, použijeme nátěr včelího vosku, rozpuštěného v benzínu. Také lze použít řídkého šelaku. Konečný nátěr se provede lněným olejem a po zaschnutí vyleští vlněnou látkou do matného lesku.

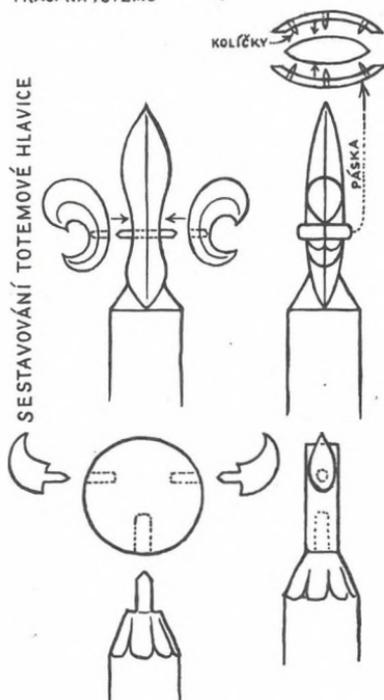
PŘIPEVŇOVÁNÍ DOPLŇKOVÝCH ČÁSTÍ K TOTEMOVÉMU KŮLU :

ÚKOL PŘIPOJIT TUTO ČÁST

DLÁTA K ŘEZBÁŘSKÉ PRÁCI NA TOTEMU

SESTAVOVÁNÍ TOTEMOVÉ HLAVICE

ČÁSTEČNÉ ODKORNĚNÍ PORÁŽENÉHO KMENE PRO BUDOUCÍ TOTEM

Skautských totemů může být více druhů. Rozdělujeme:

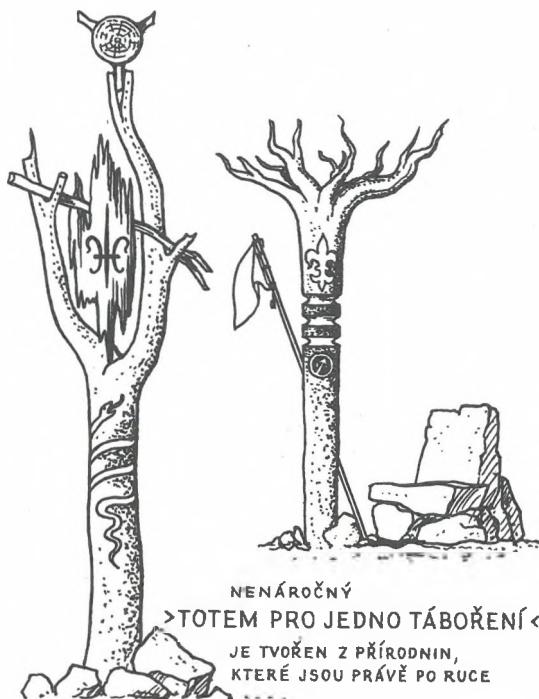
1. totem pro jedno táboření,

2. stálý totem.

Dále jsou tu ještě dvě kategorie příbuzenstva totemu:

a) dědci,

b) sloupy.

TOTEM PRO JEDNO TÁBOŘENÍ

je jakousi improvizací, narychlo zhotovenou pro táborový kruh jednoho, zpravidla nepřilíš dlouhého táboření. Nejčastěji to bývá vyvrácená smrková souška, kterou vztyčujeme kořeny vzhůru. Její kmen je jen jednoduše ozdoben vyřezáváním v kůře, nebo záseky, označujícími počet účastníků, anebo číslo oddílu. „Totem pro jedno táboření“ bývá při posledním ohni zaražen do ohniště jako střed „pyramidy“ či „pagody“ a obřadně spálen.

STÁLÝ TOTEM

je samozřejmě vážnější záležitostí. Bude dobře, pohovoříme-li si nejprve o kmeni, z něhož bude zhotoven. Zásadně se dá říci, že vyřezávat se dá z jakéhokoliv dřeva. Zpracovávat tvrdé druhy je ovšem pracnější a vyžaduje již určité zkušenosti. Jestliže se svým totemem poprvé vstupujeme na půdu řezbářského umění, pak raději zvolíme dřevo měkké. Ve stupnici velmi měkkých dřev je to smrk, borovice, jedle, vrba, topol a lípa, z kategorie měkkých můžeme použít modřín, břízu i olši. Dřevo má být dobře vyschlé. Nejlepší je ze stromu, který byl poražen uprostřed zimy, v době, kdy je „stažena míza“, jak říkají lesníci. K získání kmene vlastním poražením je samozřejmě nutné se dohodnout s lesním úřadem a také dřevorubecká práce se musí konat pod odborným dozorem. Toto se v žádném případě nepokoušejte obejít. Jak se strom poráží a odvětvuje zde popisovat nebudeme, jsou k tomu mnohé jiné příručky. Důležitější bude poznámka, jak kmen ošetřit.

Poražený kmen částečně zbavíme kůry. K tomu se v lesnictví používá nástroj zvaný odkorňovač či loupák, který však při trošce zručnosti nahradíme dobře nabroušenou sekerou. Částečné odkornění se děje takto. U jehličnatých

>CHLAPCI Z DRUŽINY MEDVĚDŮ, DAŇKŮ A VÝRŮ CHTĚJÍ BÝT DOBRÝMI SKAUTY <

ODDÍLOVÝ TOTEM
S PLASTICKY PROVEDENÝMI
ODZNAKY DRUŽIN

>PŘES VŠECHNY PŘEKÁŽKY A NÁSTRAHY SPĚJEME ZA SVĚTLEM PRAVDY <
(POSTAVY A PTÁCI RELIÉFNÍ ŘEZBA, HLAVICE TOTEMU SLUNCE, NEBO MODRÝ WOODCRAFTERSKÝ KRUH)

TOTEM >STOUPÁNÍ NA HURU<
(IDEA STEJNOJMENNÉ INDIÁNSKÉ
POVÍDKY E. T. SETONA)

stromů musíme nechat při silnějším konci kmene pruh kůry, přibližně desetinu délky kmene. To znamená, máme-li kmen 4 m dlouhý, ponecháme dole 40 cm kůry. Účelem je, aby se zabránilo rozpraskání kmene, které počíná od úpatí. Pro větší jistotu můžeme ponechat 2-3 užší pásy kůry i výše na kmeni. U listnatých stromů postupujeme ještě opatrněji. Zde se část kůry olupuje ve spirálovém pruhu, tak zvaným „županováním“. Pracujeme opatrně, abychom kmen pod kůrou příliš nepoškodili.

Chceme-li na totemu nastálo ponechat části kůry, hodí se nám nejlépe bříza. Její kůra dobře drží na kmeni dlouhá léta. O ponechání kůry na jehličnanech neuvažujeme - velmi brzo by opadla.

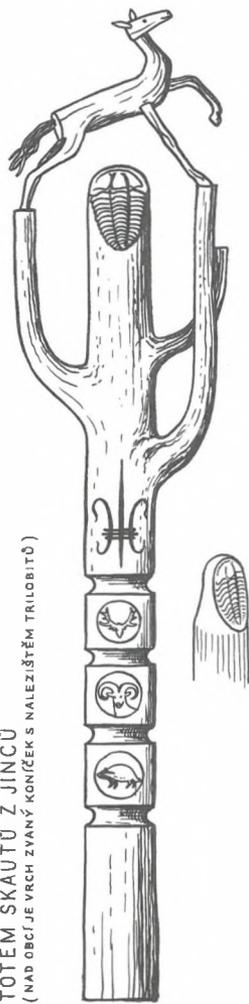
Takto připravený kmen uložíme k vyschnutí. Musí být výše od země, nejlépe na kozách, ve stínu, pod nějakým zvýšeným přístřeškem, aby dřevo bylo chráněno před deštěm. Ideální je místo v průvanu, průjezd nebo stodola. Do prázdnin nám takto uložený kmen proschne natolik, že jej můžeme vzít s sebou na tábor, pokud totem chceme zhotovovat tam. Necháme-li jej schnout ještě déle, je to věci jen k prospěchu. Sochaři zhotovující velké dřevěné plastiky nechávají pro ně schnout kmeny i řadu let.

Před tím, než se dáme do vlastního vyřezávání totemového kůlu, musíme mít vypracovány podrobné nákresy konečné podoby totemu, kromě přední strany i pohledy z boků. Správný totem je totiž takový, na který se dá dívat ze všech stran. Rozhodně se za krásným lícem nesmí schovávat nehezky rub.

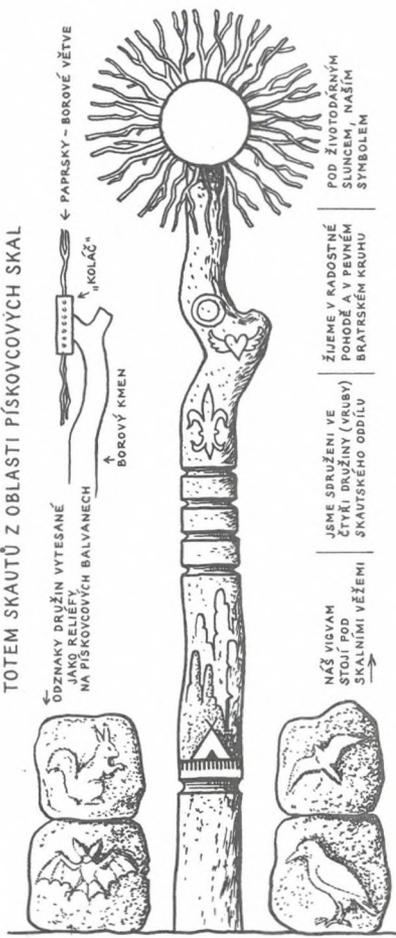
Podle nákresů přenášíme zvětšenou kresbu uhlem na kmen.

U vysloveně řezbářských, „kumštýrských“ totemů, kde účinkují plastické figury, tváře a podobně, se doporučuje zhotovit před vlastním vyřezáváním menší variantu totemu (či náročného detailu) v modelovací hlině. Zde můžeme konečnou podobu mnohem snadněji vyřešit, než při vlastní řezbě.

TOTEM SKAUTŮ Z JINCŮ
(NAD OBCÍ JE VRCH ZVANÝ KONÍČEK S NALEZIŠTĚM TRILOBITŮ)

TOTEM SKAUTŮ Z OBLASTI PÍSKOVCOVÝCH SKAL

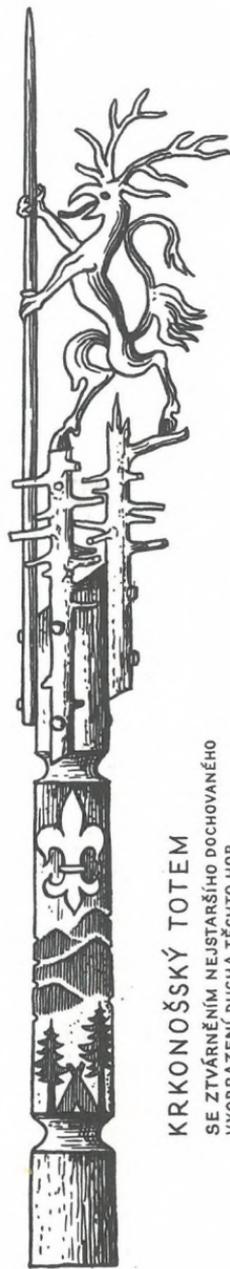

O připojování doplňkových částí k totemovému kůlu jsme si již řekli. Možno ještě poznamenat, že před zatloukáním klínových kolíčků je u stálého totemu vhodné kápnout do otvorů trochu syntetické pryskyřice - epoxydu.

Zbývá povědět si ještě u umístění totemu. V táborovém kruhu stojí totem za náčelnickým křeslem, nebo je-li to totem menší, mezi křeslem vůdce a jeho zátupce. V klubovně patří totemu „čestná stěna“, kde mohou být i vlajky a znaky oddílu. Totem tu stojí poněkud oddálen od stěny, na jeho rovně seříznutou patu je upevněna deska z fošen vroubená půlenou kulatinou a vysypaná drobnými kaménky, popřípadě ozdobená jinými přírodninami.

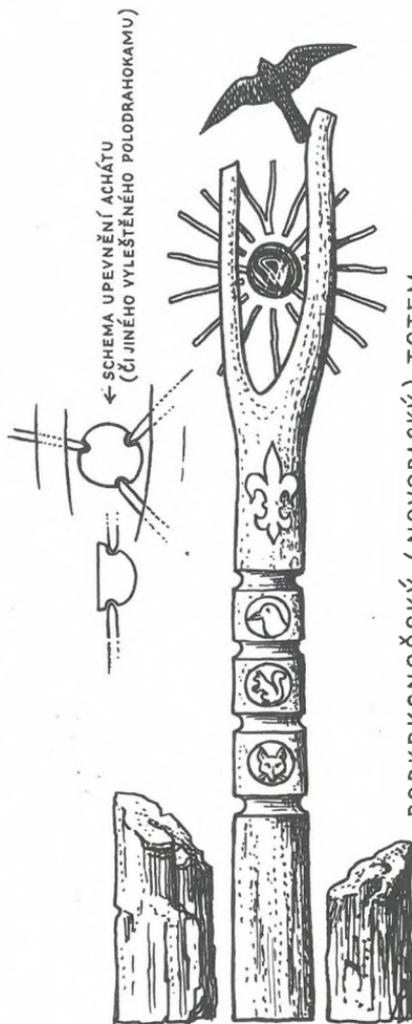
V případě stálého umístění totemu pod širým nebem - například na zahradě před klubovnou - opálíme vydatně tu část, která bude v zemi a 20 cm nad zemí. Tento starý způsob ochrany dřeva před hnilobou je velmi účinný.

Povrch totemu ani po létech neupravujeme, ponecháváme mu patinu stáří.

KRKONOŠSKÝ TOTEM

SE ZTVÁRNĚNÍM NEJSTARŠÍHO DOCHOVANÉHO
VYOBRAZENÍ DUCHA TĚCHTO HOR

← SCHEMA UPEVNĚNÍ ACHÁTU
(ČI JINÉHO VYLEŠTĚNÉHO POLODRAHOKAMU)

PODKRKOŇSKÝ (NOVOPACKÝ) TOTEM
S PERMSKÝMI ZKAMENĚLÝMI DŘEVINAMI A ACHÁTEM

TOTEM VODNÍCH SKAUTŮ OD OTAVY

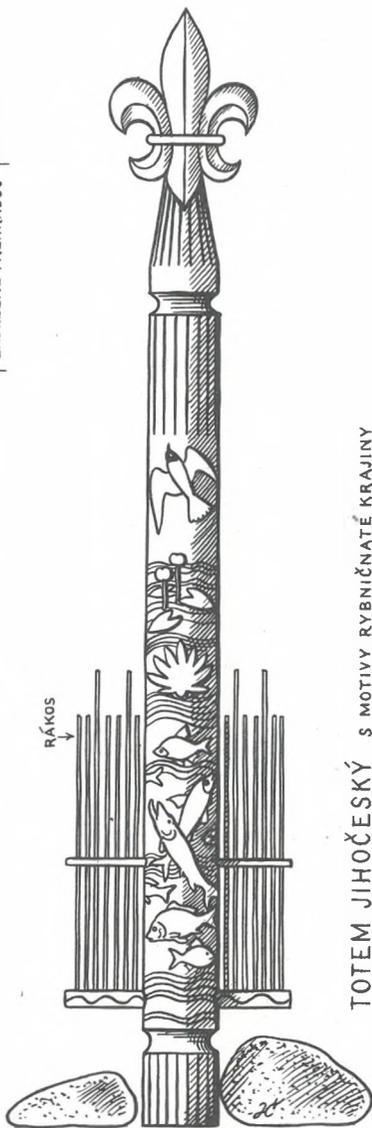
• OTAVÁ SE RODÍ V ŠUMAVSKÝCH LEŠÍCH
SPOJENÍM ŘÍČEK VYDRY A KŘEMELNÉ

V JEJÍCH VODÁCH
JSOU PSTRUŽI, BŘEHY
NESOU STOPY RÝŽO-
VÁNÍ ZLATA

NÍŽE SE VEDLE
MNOHA DRUHŮ
BYB DAŘILO I
PERLORODKÁM

P O D SKALAMI
ZVÝKOVA KONČÍ POUTĚ
OTAVY SPOJENÍM S VITÁ-
VOU. SPOJENÉ ŘEKY SE
ŠIROCE KOZLÉVAJÍ,
ZADRŽENÉ PŘEHRADOU

SYMBOL ZLATA – SLUNCE,
TVORČÍ I HLAVICI TOTEMU

TOTEM JIHOČESKÝ S MOTIVY RYBNIČNATÉ KRAJINY

DĚDCI

Nejsou to již totemy v pravém slova smyslu. „Dědek“ je plastika často humorně pojatá, při jejímž zhotovování pracuje naše fantazie na plné obrátky, neomezovaná pravidly, které je nutno zachovávat u totemu. To znamená, že vedle přírodnin, které však i zde převažují, můžeme použít i jiných materiálů, včetně hřebíků, drátu, plechu apod., zkrátka vše, co se nám může hodit.

„Dědek“ je více záležitostí výtvarnou než symbolickou. Nepožívá také úctu totemu. Nestavíme jej k táborovému kruhu, nýbrž do lesního zátiší v blízkosti tábora, v klubovně do jiné místnosti, či alespoň k protilehlé stěně, nežli stojí totem.

Figura, kterou na „dědka“ zpodobňujeme, je sice fantazí, avšak má za podklad postavy z místních pověstí, pohádek či z historie. Skauti z Podkrkonoší si k takovému zpodobnění samozřejmě vyberou legendárního ducha svých hor - Krakonoše, v Orlických horách to bude Rampušák, Podbrdští se pokusí o postavu Fabiána, ducha brdských lesů, někde na Moravě si zpodobní lesního ducha Lěší. Skoro všude najdeme podobné bájně postavy.

Vodní skauti si zhotoví boha vod Poseidóna, brněnští si udělají svého krokodýla a trutnovští saň. U Kokořína to mohou být loupežníci Petrovští.

V Nové Vsi u Bakova žil důchodce Antonín Pařík, který byl na „dědky“ mistrem nad mistry. Dělal miniaturní postavičky i díla v nadživotní velikosti, a to tak znamenitě, že si kolekci jeho plastik vybrali i na světovou výstavu v Montrealu.

Jestliže už máte oddílový totem a ještě vás lákají pily, dláta a nebozezy, pokuste se o něco podobného.

BRŇESKÝ KROKODÝL

OSMIMETROVÁ PLASTIKA ZHOTOVĚNÁ
BRŇESKÝMI SKAUTY PŘED DRUHOU
SVĚTOVOU VÁLKOU
(PODLE KRESBY V. FANDERLIKA)

>DĚDEK< KRAKONOŠ

VZOREM JSOU LIDOVÉ PLASTIKY
Z PODKRKONOŠÍ. KLOBOUK A KABÁT
ZHOTOVÍME Z KŮRY SLOUPNUTÉ
Z HLADKÉHO SMRKOVÉHO KMENE,
VOUSY Z KOUDELE
(TEČKOVÁNÍ = KŮRA)

> DĚDEK < FABIÁN (BRDY)

VZOREM JE LIDOVÁ PLASTIKA ZE ŠÍŠEK. JEJÍ CHARAKTER, NAPODOBÍME, UPEVNÍME-LI NA KMEN DROBNÉ CHOROŠE

BŮH VOD POSEIDÓN

POSTAVA Z ANTICKÝCH BĀJÍ, OBLÍBĚNÁ I U NAŠICH VODNÍCH SKAUTŮ

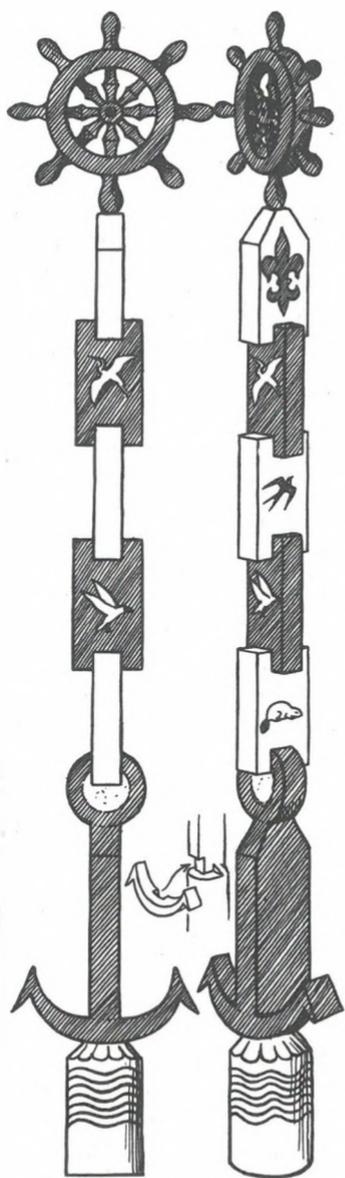
SLOUPY

jsou podobného charakteru jako „dědci“, čili také jen vzdálení příbuzní totemu. Základem zůstává opět kmen, který můžeme opracovat a zdobit způsobem u klasického totemu nepřipustným. Právě tak jako u „dědka“ tu lze užít jakýchkoliv doplňků, i nepřirodních. Jediným kritériem je výtvarný cit. Také sloupy nestavíme k táborovému kruhu ani jinam do blízkosti totemů. Mnohdy nám mohou posloužit i funkčně, v pravém slova smyslu sloupu.

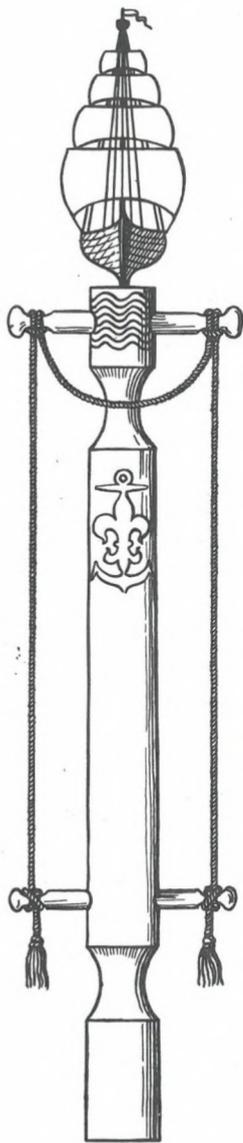
Naše rozprava o junácké symbolice je u konce. Pro dnešek u konce, protože motiv není zdaleka vyčerpán. Teď odložme knihu a na stůl rozložme papír a kreslicí potřeby. A až si všechno promyslíme, dáme se do práce. Obratné ruce, to jsou znamenití pomocníci. Čím je sebekrásnější výrobek vychrlený pásovou výrobou proti tomu, co si vytvoříme sami, podle svých představ a fantazie! Jaký je to pocit uspokojení a radosti, zjistíme-li, že to dovedeme. Buď čest i dobrým pomocníkům rukou, jakým je dláto, pila či sekera, nebozez, rašple a nůž. Buď čest vonícímu dřevu, ze kterého budeme tvořit, či hlíně a železu, kamenu nebo látce, i prutům, stéblům, větvičkám a kořenům. To všechno je dobrý materiál pro výtvarné dílo.

Na jedno však nesmíme zapomenout - že všechno dobré, co je ve skautingu i jinde v lidském společenství, má svůj řád; proto musí jít v určitém řádu i naše práce, ať je jakéhokoli druhu. Opomeneme-li to, pak i mnohá sebeupřímnější snaha může vyjít naprázdno. To chtěla trochu naznačit i tato knížka.

Mnoho úspěchů.

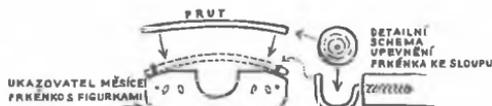

LODNICKÉ SLOUPY

KALENDÁŘNÍ SLOUP

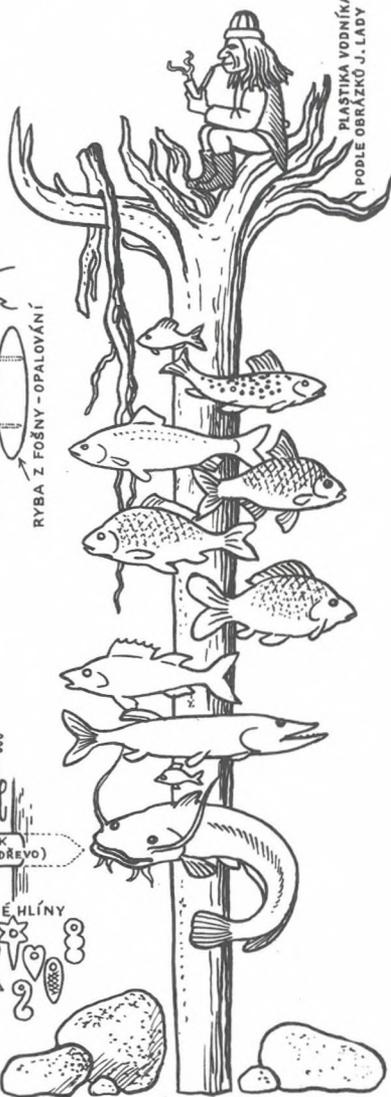
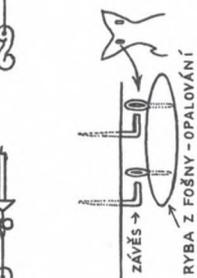
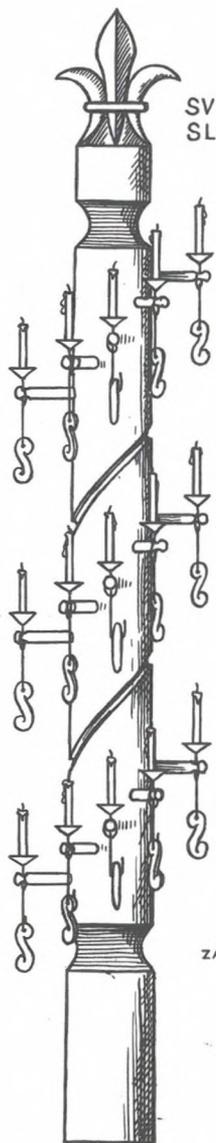
UKAZOVATEL ZDOBÍ FIGURKY SKAUTŮ Z DŘEVA, PÁLENÉ HLÍNY ĚÍ LÁTKY. NA VLAJEČCE PRVÉHO SKAUTIKA JE OZNAK DRUŽINY, KTERÁ ZVÍTĚZILA V BOJOVÁNÍ PŘEDŠLEHO MĚSÍCE, DRUHÁ VLAJEČKA NESE JMÉNO (ZNAČKU) NEJLEPŠÍHO JEDNOTLIVCE

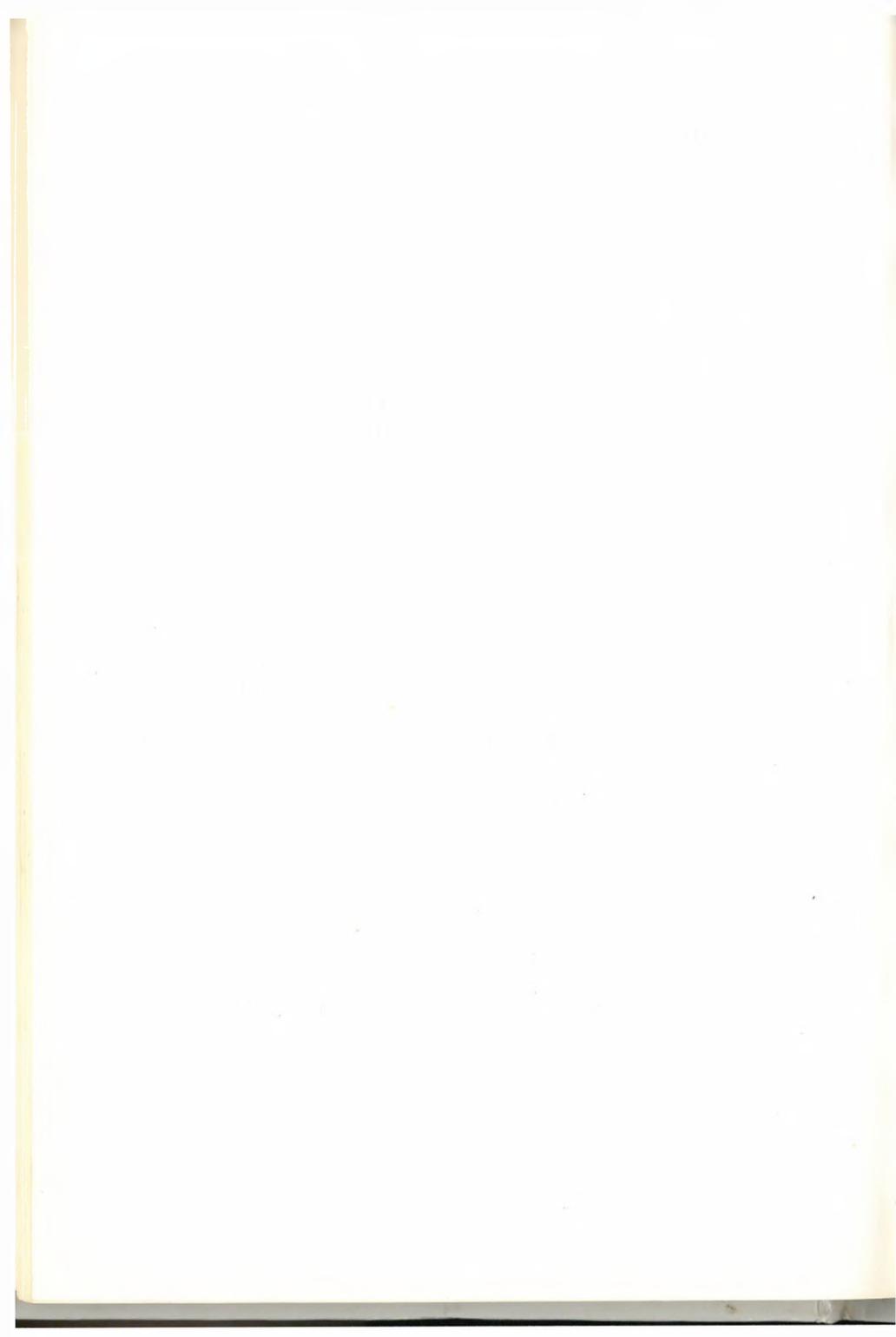

<i>Měsíc sloučících měsíců</i>	PROSINEC	<i>kozoroh</i>	
<i>bláznivý</i>	LISTOPAD	<i>střelec</i>	
<i>padajícího listů</i>	ŘÍJEN	<i>blá</i>	
<i>lovu</i>	ZÁŘÍ	<i>váhy</i>	
<i>xení</i>	SRPEN	<i>panna</i>	
<i>bojů</i>	ČERVENEC	<i>lev</i>	
<i>ručič</i>	ČERVEN	<i>rah</i>	
<i>saxonic</i>	KVĚTEN	<i>bílomci</i>	
<i>hrávy</i>	DUBEN	<i>býh</i>	
<i>vran</i>	BŘEZEN	<i>seran</i>	
<i>hladu</i>	ÚNOR	<i>ryby</i>	
<i>Měsíc sněhu</i>	LEDEN	<i>vodnář</i>	

KALENDÁŘNÍ SLOUP UKAZUJE SOUČASNÝ MĚSÍC BUĎ SKAUTSKÝM (INDIÁNSKÝM) ZNAČENÍM, NEBO ZNAMENÍMI ZVĚROKRUHU. > MĚSÍCE < DĚLÍ NA KMENI HLUBOKÉ VRUBY (POUŽIJEME PILU), NA KTERÉ UPEVŇUJEME UKAZOVATEL.

RYBÍ (HASTRMANSKÝ) SLOUP

OBSAH

Úvod	5
1. Symboly, znaky, odznaky	6
Všeobecně užívané symboly, heraldická pravidla, historické znaky zemí Československa, znaky měst a řemesel	
2. Československá státní vlajka	20
Pravidla užívání praporů a vlajek, česká a slovenská vlajka, státní vlajka a další vlajky na lodích	
3. Skautská lilie	26
Historie odznaku a jeho symbolika, světová skautská lilie a z ní odvozené odznaky skautských organizací v jednotlivých státech, česká a slovenská lilie, jak lilii kreslit, mezinárodní odznak a vlajka	
4. Odznak vlčat, skautek a roverů	44
Symbolika, vyobrazování	
5. Znaky a odznaky oddílů, středisek a značky jednotlivců	52
Jak volit a řešit tyto odznaky	
6. Mezinárodní vlajka skautů a skautek	56
7. Oddílové a střediskové vlajky	58
Heraldická pravidla při tvorbě vlajek, náplň skautských vlajek a praktické připomínky k jejich výrobě	
8. Odznak a vlajka družiny	73
Volba družinového symbolu a jeho umístění na vlajce a odznaku	
9. Totemy	88
Historie, indiánské totemy a idoly starých Slovanů, skautské totemy, jejich symbolika a výtvarná stránka, praktické rady k výrobě. Totem pro jedno táboření a stálý totem. Příbuzní totemu „dědci“ a „sloupy“	

JAN ČÁKA
JUNÁCKÁ SYMBOLIKA

Obálka a ilustrace Jan Čáka
Vydal MERKUR Praha v roce 1990
jako svou 1729. publikaci
2.vydání

Odpovědný redaktor Jiří Linhart
Výtvarná redaktorka Jana Marešová
Vytiskla Polygrafia Praha
Sazbu provedl Rapid, a. s.,
redakčním systémem
Hewlett Packard & H. Berthold-Syntax
AA 9,250 (ilustrace 5,620), VA 9,470
Tematická skupina 02-48
Náklad 45 200 výtisků

51-729-90
02/48

Cena váz. 19,— Kčs

ISBN 80-7032-876-2

POZNÁMKY